

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA DIDAKTICKÝCH TECHNOLOGIÍ

Chování a nekázeň žáků na střední škole

Diplomová práce

Vedoucí práce: Ing. Jan Děcký

Vypracovala: Bc. Věra Tunková

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Brno, 2012

.....

Poděkování

Děkuji Ing. Janu Děckému za metodickou pomoc, odborné vedení a připomínky při zpracování této diplomové práce.

Také děkuji všem respondentům za jejich ochotu a spolupráci při výzkumu.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na chování a nekázeň žáků na středních školách, na názory žáků a učitelů různých typů středních škol. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy, je zde popsána problematika kázně z pohledu teorie. Práce nastiňuje některé úhly pohledu na danou problematiku a zabývá se příčinami nekázně a školního neprospěchu. Praktická výzkumná část se zabývá pohledem žáků i učitelů středních škol na chování žáků na konkrétních školách. Zachycuje výsledky výzkumu a porovnání názorů žáků a učitelů na daných školách. Výzkum je proveden dotazníkovou (kvantitativní) metodou ve třech školách v jednom městě.

Summary

This diploma thesis is focused on behaviour and indiscipline of high school students and on the opinions of students and teachers from different kinds of high schools. In the theoretical part the basic terms and the problems of indiscipline are described from the point of view of the theory. The thesis outlines different points of view on these problems, and it is focused on the roots of the indiscipline and bad school results. Practical research is focused on high school students' and teachers' viewpoints on the students' behavior in particular schools. It collects the results of the research and represents a comparison of the viewpoints of students and teachers from respective schools. The research was done by questionnaire (quantitative) method in three schools from one town.

Klíčová slova

Žák, učitel, kázeň, nekázeň, výchova, rodina, chování žáka

Key words

Student, teacher, discipline, indiscipline, upbringing, family, student's behavior

Bibliografický záznam

Tunková, Věra. *Chování a nekázeň žáků na střední škole*. Brno, 2012. 120 l., 2 l. příl. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí diplomové práce Ing. Jan Děcký

OBSAH

1	Úvod	8
2	Problematika kázně z pohledu teorie.....	9
2.1	<i>Kázeň a její historická podmíněnost</i>	9
2.2	<i>Kázeň v souvislosti dnešní doby.....</i>	9
2.2.1	Kázeň a teorie anomie	10
2.2.2	Kázeň a liberalismus.....	11
2.2.3	Kázeň a postmodernismus.....	12
2.2.4	Kázeň a hodnotová orientace	13
3	Vymezení pojmu kázeň	14
3.1	<i>Definování pojmu kázeň</i>	14
3.2	<i>Druhy kázně.....</i>	16
3.3	<i>Nekázeň, opozitum kázně.....</i>	18
3.4	<i>Současný význam pojmu kázeň</i>	18
4	Některé úhly pohledu na kázeňskou problematiku	19
4.1	<i>Filozofická hlediska kázně.....</i>	19
4.2	<i>Biologická hlediska kázně</i>	20
4.3	<i>Psychologická hlediska kázně</i>	22
4.3.1	Vývojová podmíněnost neukázněného chování	25
4.4	<i>Sociologická hlediska kázně.....</i>	27
4.4.1	K vybraným aspektům kázně	29
5	Příčiny nekázně a školního neprospěchu.....	29
5.1	<i>Povaha nevhodného chování žáků</i>	30
5.2	<i>Příčiny nekázně žáků.....</i>	31
5.2.1	Důsledky pro vyučování	32
5.2.2	Budování učitelovy autority	33
5.2.2.1	Vyjadřování učitelova statusu	33
5.2.2.2	Kompetentní vyučování.....	34
5.2.2.3	Výkon manažerského řízení třídy	34
5.2.2.4	Účinný přístup k nežádoucímu chování.....	36
5.2.3	Předcházení nežádoucího chování žáků	37

6	Minimální preventivní program	38
6.1	<i>Charakteristika školy</i>	39
6.1.1	Zabezpečení výchovně vzdělávacího procesu	40
6.2	<i>Hlavní oblasti preventivního a výchovného působení.....</i>	42
6.3	<i>Působení k prevenci sociálně patologických jevů</i>	42
6.3.1	Učitelé jednotlivých předmětů	42
6.3.2	Třídní učitelé	43
6.3.3	Učitelé občanské nauky	43
6.3.4	Školní metodik prevence.....	43
6.3.5	Vytváření podmínek pro využití volného času	44
6.3.6	Spolupráce s rodiči	44
6.3.7	Průběžné sledování aktuální situace ve škole	45
6.4	<i>Postup při řešení šikany</i>	45
6.5	<i>Spolupráce s dalšími organizacemi.....</i>	45
6.6	<i>Plánované akce na školní rok 2011/2012</i>	46
7	Cíl výzkumu.....	48
7.1	<i>Stanovení předpokladů výzkumu.....</i>	48
7.2	<i>Předvýzkum</i>	48
8	Metoda výzkumu	49
8.1	<i>Výběr metody</i>	49
8.2	<i>Dotazník pro žáky</i>	49
8.2.1	Sestavení dotazníku pro žáky	50
8.2.2	Zadání dotazníků ve školách	51
8.2.3	Rozbor dotazníků formou rozhovoru	54
8.3	<i>Vyhodnocení dotazníků žáků a získaných dat.....</i>	55
8.4	<i>Dotazník pro učitele.....</i>	91
8.4.1	Sestavení dotazníku pro třídní učitele	91
8.5	<i>Vyhodnocení dotazníků učitelů a získaných dat</i>	92
9	Ověření předpokladů výzkumu.....	115
9.1	<i>Ověření předpokladu č. 1.....</i>	115
9.2	<i>Ověření předpokladu č. 2.....</i>	115

9.3	<i>Ověření předpokladu č. 3</i>	116
10	Závěr	117
11	Seznam použité literatury	119
12	Seznam tabulek a grafů	121
13	Seznam příloh	124
14	Přílohy	125

1 Úvod

V naší společnosti je stále více poukazováno na nedostatek kázně, na pokles morálky, často na ztrátu smyslu pro povinnost a netolerantnost. K nejčastěji diskutovaným otázkám ve školách patří stále se zhoršující kázeň. Je upozorňováno na stoupající neukázněnost našich žáků, na šikanování, vandalismus, vzrůstající brutalitu a agresivitu a to mnohdy i pod vlivem drog. Nekázeň žáků na středních, ale i základních školách, je i problémem mezinárodním.

Slovo kázeň či nekázeň může u každého člověka vyvolávat jiné pocity a vysvětlení. Někteří si vybaví školu, jiní vojnu a disciplínu. V každé době se toto slovo dá vysvětlit jiným způsobem a může také něco jiného v každém jednotlivci představovat. Je velmi důležité najít možnost řešení tohoto problému, avšak prozatím se s tímto současná společnost stále potýká a není schopna dospívající mládež lépe vychovávat.

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou kázeňských přestupků a chování žáků na středních školách. Toto téma jsem si zvolila hlavně proto, že působím jako učitelka odborného výcviku na střední škole a s touto problematikou se denně setkávám. Cílem mé diplomové práce je nastínit, jaké anormální chování a nekázeň se u žáků středních škol nejčastěji vyskytuje a jaký podíl má na chování žáků rodina a vrstevníci. Také zjišťuji, do jaké míry o nekázní žáků vědí učitelé předmětů a učitelé odborného výcviku.

V první části se zabývám problematikou kázně z teoretického pohledu a to jak z její historické podmíněnosti, tak z kontextu dnešní doby, úhly pohledu na problematiku kázně. Zmiňuji se také o možných příčinách nekázně a školního neúspěchu. V poslední kapitole je zpracován minimální preventivní program školy, který patří mezi povinnou dokumentaci každé školy. Jeho cílem je vytvořit preventivní program školy a systém opatření k uskutečňování prevence, který si každé školské zařízení vytváří samo a který odpovídá jejich konkrétním podmínkám.

Druhá praktická část se zabývá zpracováním dotazníků, rozbořem a vyhodnocením empirického výzkumu provedeného na třech středních školách ve městě. Zabývám se porovnáním výsledků dotazníků z pohledu žáků i učitelů těchto tří škol.

Teoretická část

2 Problematika kázně z pohledu teorie

2.1 Kázeň a její historická podmíněnost

V naší kultuře byl po celá staletí tělesný trest zcela přirozeným prostředkem výchovy dětí, ve školách byl tento prostředek užíván také. Rákoska položená vedle učitelské knihy byla stavovským znakem učitelského sboru. Také ve středověku byly jako prostředek výchovy používány tělesné tresty. Byla uznávána zásada, že se mají žáci bít pravidelně, alespoň jednou týdně. Podle zásady „metla vyháň děti z pekla“ nebo „kdo děti nebije, ten je také nemiluje“ byly preventivně častovány i děti z urozených rodin nebo děti, které nic neprovedly a nedopustily se žádného přestupku.

„Tělesné tresty nebyly nijak mírné, prováděly se pomocí biče, hole nebo rákosky. Děti byly velmi často pokořovány preventivně, aby se tím naučily dodržovat zásady jednání a chování a aby tyto normy respektovaly.“¹

V historickém rámci výchovy a školy lze říci, že jednotlivé školy i systémy k otázkám kázně přistupovaly rozdílně. Nekázeň ve škole a ve společnosti však byla vždy spojena se sankcemi a povaha sankcí byla odrazem místa člověka ve společnosti. V průběhu historického vývoje se prostředky prosazování kázně zjemňují. Je požadovaná přísná kázeň, ale ne však tvrdá. Je řeč o tzv. laskavé kázni.

2.2 Kázeň v souvislosti dnešní doby

Současná společnost neustále upozorňuje na pokles morálky a na zvýšený výskyt kázeňských přestupků. Jsou to negativní jevy, které prostupují ze společnosti do školy. Charakteristickým znakem dnešní mládeže 21. století je rychlejší vyspělost, která vyplývá zejména z biologického vyspívání současné mládeže a za touto vyspělostí pak zaostává vyspělost morální, sociální a citová. Člověk je velmi komplikovaný a složitý systém, je ovlivňován spoustou věcí, velkým množstvím činitelů a vlivů a jejich vzájemnými vazbami a kombinacemi.

¹ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 21.

S problémem nekázně žáků ať ve škole nebo i mimo školu se za dobu své učitelské praxe setká každý učitel. Ve školství je to zcela běžná záležitost.

„Chceme-li mluvit o kázni v současné škole, nemůžeme se vyhnout charakteristice současné doby, resp. panující atmosféře v dnešní společnosti. Kázeň ve škole je vždy do určité míry zrcadlovým obrazem kázně ve společnosti. Škola a společnost v tomto smyslu představují spojitě nádoby. Nemůžeme izolovat školu od společnosti, nemůžeme ji vytrhnout z prostředí, ve které se nachází, nemůžeme přehlížet aktuální duchovní a mravní společenské klima.“²

V této souvislosti je třeba se zmínit o pojmech anomie, liberalismus, postmodernismus a hodnotová orientace.

2.2.1 Kázeň a teorie anomie

„Doprovodným jevem změny politického uspořádání po roce 1989 u nás, fenoménem, který do jisté míry může objasnit změnu kázně ve společnosti i ve škole, je rozvolnění norem, oslabování a menší vynutitelnost pravidel. Sociologové v této souvislosti hovoří o tzv. teorii anomie.“³

Anomie může být podmíněna například válkami, revolucemi nebo různými transformacemi, kdy dochází k uvolnění sociální kontroly, staré normy již přestávají platit a nové normy ještě nejsou zavedeny. (Havlík, 1994, s. 126). Jde tedy o stav, kdy neplatí žádné normy. Na druhou stranu však neexistuje žádná společnost bez norem, proto je překlad anomie poněkud zavádějící a nepřesný. Přesněji je možné říci, že jde o takový stav společnosti, kdy v ní zákony nebo doposud platné normy a pravidla společenského soužití (ta, která byla až doposud chápána jako samozřejmá) přestávají platit. Po revoluci v roce 1989 se starý komunistický režim rozkládal, postupně byl nahrazován novým řádem, byl to tedy zlomový okamžik. Tedy staré normy se rozkládají, nové normy ještě nejsou zavedeny a sociální kontrola je uvolněna. Některé aspekty anomie jsou ve společnosti patrné dodnes. Demokracie je lidmi vysvětlována jako svobodný život bez povinností a odpovědnosti, volnost a pokud možno beztrestnost. To se také týká chování žáků ve školách, žáci si jsou vědomi svých práv,

² BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 24

³ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 24

avšak velice snadno zapomínají na plnění svých povinností a také na to, že je třeba nést důsledky svých činů.

2.2.2 Kázeň a liberalismus

„Liberalismus můžeme vymezit jako soubor doktrín, idejí, teorií či koncepcí, někdy se vzájemně velmi lišících, které se týkají rozdílných aspektů společenského života (ekonomické oblasti, politické oblasti, etiky, atd.) a které jsou založeny na principu svobody.“⁴

Slovo liberalismus se používá velice nejednoznačně, nepřesně a bez hlubší znalosti jeho významu. Můžeme ho často zaslechnout v kontextu s čímsi negativním, zaměněným například s uvolněním morálky, s přílišnou volností, s nedodržením zákonů nebo nepořádkem a anarchií. V kontextu s výchovou mladých lidí, se školou, uvolněnou morálkou a nekázní žáků je možno se setkat s obviněním liberalismu jako prapříčiny negativních jevů mezi mládeží.

S chápáním liberalismu ve smyslu uvolnění, získávání větší svobody, nastupuje také uvolnění mravů, uvolnění kázně a ztráta smyslu pro povinnost. Přichází i pokles odpovědnosti vůči druhým lidem a vykořeňování tradičních hodnot společnosti. Někteří mladí lidé si vysvětlují svobodu jako možnost dělat si to, co právě chtějí a chtějí právě teď. Nelámou si hlavu s nedodržováním pravidel a zákonů. Takový přístup ke svobodě je odrazem vytunelovaných bank či investičních fondů, korupcí a podvodů. To vše vytváří společenské klima ve společnosti, která má pak velký vliv na hodnotovou orientaci dnešní mládeže, má vliv na jejich chování a jednání, životní styl, mezilidské vztahy, morálku a kázeň.

„Přesto pojmy řád a pořádek do slovníku liberalismu patří. Liberalismus je často nespravedlivě osočován jako viník mravního úpadku ve škole i ve společnosti, píše Bendl a dodává, že za některé věci si mohou zastánci liberalismu sami. Je jim někdy vyčítáno právem, že se jim zákazy ze zásady přičí, hlavně pokud vedou k netoleranci odchylek proti normám a tradičním hodnotám.“⁵

⁴ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 25

⁵ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 27

2.2.3 Kázeň a postmodernismus

Pojem postmodernismus značí směsici různých názorů a myšlenek, pojmem postmoderní se nejčastěji označuje duchovní atmosféra současné doby, která již nedůvěřuje tzv. velkým vyprávěním. O postmodernismu se především zmiňujeme v souvislosti s intelektuálním a kulturním mravním základem. Ten utváří souvislosti, kontext, ve kterém dne žijeme, ve smyslu určité postmoderní situace. Jde tedy o označení obecnějšího kulturního jevu.

Zastánci postmodernismu se snaží reagovat na změny, které život v současné vyspělé industriální společnosti s rozvinutou vědou a technikou přináší. Postmodernisté poukazují, často jednostranně, zjednodušeně a vyhoceně, na reálné problémy, se kterými se současná doba potýká. V dynamicky se měnící společnosti upozorňují na stále složitější podmínky pedagogického působení.

„Postmodernisté se staví zamítavě k transcendentálnímu (již rozumu dané, nezískané zkušenosti) myšlení a jednání, staví se zamítavě i vůči transcendentálnímu základu morálky. Odmítá tak veškeré cíle, projekty a ideály lidského bytí. Toto má však nepochybně negativní vliv na jednání a chování lidí, dodržování nařízení, norem a pravidel, vážení si hodnot apod. Charakteristickým rysem postmoderního myšlení je odmítnutí omezování pravdy na její racionální rozměr. Postmodernisté odmítají osvícenské přesvědčení, že poznání je objektivní. Společně s idejemi osvícenství a jeho vírou v racionalitu jsou zpochybňovány i ideje svobody, pravdy a pokroku. Osvícenský optimismus věřící v nutný pokrok je postupně střídán postmoderním pesimismem. Víra v to, že se nám bude lépe dařit, se vytrácí. A jestliže je někdo pesimista a nevěří v lepší budoucnost, pak se to nepochybně musí odrazit na jeho způsobu života a na jeho hodnotové orientaci. Objevuje se snaha „užít si všeho, co to jenom jde“, „žít jenom pro přítomnost“, „urvat, co se dá“. To všechno se ale negativně odráží v morálce a mravech člověka a samozřejmě v oblasti kázně.“⁶

Vliv postmodernismu na kázeň a morálku je jistý. Můžeme tak usuzovat z triviálního faktu, že přesvědčení a názory utvářejí chování a naopak. Postmodernismus označuje současné představy a názory na svět a na jeho fungování, podle toho se pak odráží naše jednání a chování. Postmoderní myšlení odmítá názory moderní pedagogiky, která staví na principech osvícenství a zdůrazňuje, že výchova a

⁶ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 28

vzdělání má sloužit emancipaci člověka a společenskému pokroku. Moderně je tak vytýkáno, že výchova je jako obrábění materiálů, že je uplatňována jednostranná moc vychovatele. Škola je kritizována za jednostranné racionalistické působení a za autoritářství, výchova pak za potlačování osobnosti člověka.

Můžeme tedy shrnout, že nelze přehlížet společenské změny v současnosti a změny posledních let, nelze přehlížet měnící se společenskou realitu a nebrat v úvahu některé podněty postmodernismu. To však neznamená podléhat nějakému pochybování či nedůvěře.

2.2.4 Kázeň a hodnotová orientace

Hodnotová orientace, jak se uvádí v „Pedagogickém slovníku“ (Průcha – Waltrová – Mareš, 2003) je hierarchicky uspořádaný soubor hodnot, který odráží reálné pořadí (důležitost) hodnot sdílených určitou skupinou populace v určitém období. Je zjišťován výzkumy, které objasňují například rozdíly v hodnotových systémech (hodnotových orientacích) mladé generace a dospělých. „Hodnotový systém současné české mládeže není soustavně popsán, avšak z dosavadních výzkumů je dokládáno, že se vlivem nových politických a ekonomických podmínek české společnosti výrazně odlišuje od stavu před rokem 1989.“⁷

Vulgární a drzé chování, projevy vandalismu, šikany a agresivity – s tím se velmi často setkáváme i ve školách. Je v rozporu s morálkou a neslučuje se s mravy. Má jednoho důležitého společného jmenovatele a tím je hodnotový systém, především hodnotový systém dnešní mládeže.

Na hodnotové orientaci mládeže nezanedbatelnou měrou závisí, jakým způsobem se sami staví k dodržování norem chování a k pravidlům, jak se chovají a jednají, jestli se jejich chování slučuje s požadovanými normami a jestli nejsou s nimi v konfliktu. Hodnotová orientace má velký vliv na morálku a kázeň dětí, mládeže a vlastně všech lidí ve společnosti, v rodině nebo ve škole. Jestliže je někdo šikanován svými spolužáky, vypovídá to o systému hodnot toho, kdo jej šikanuje. Tento jedinec má jiné hodnoty, než je solidarita, pomoc druhému, či slušnost a ohleduplnost. Jestliže chceme, abychom měli ve škole slušné a zdravě ukázněné žáky, jestliže z nich chceme vychovat mravné jedince, musíme se snažit pěstovat v nich hodnoty, které pomáhají

⁷ Průcha J. a kol. Pedagogický slovník. Praha: Portál s.r.o. 2003. ISBN 80-7178-722-8. s. 74-75

růstu jejich morálního profilu. Musíme jim vštěpovat hodnoty odpovídající uznávaným a všeobecně platným mravním principům.

U mládeže má nejsilnější pozici globální orientace a na druhém místě je hédonistická orientace (pojetí slasti jako nejvyšší hodnoty), třetí místo patří profesně-rozvojové orientaci. Na dalších místech jsou orientace liberální, reprodukční a egocentrická. Jednoznačně poslední je sociální orientace. Mírně optimistické v tomto směru však je, že se hodnotová orientace s věkem mění, což souvisí se sociálním zráním. Nejsilněji jsou závislé na věku hédonistická a sociální orientace, jejich vývoj je ale opačný. To znamená, že sociální orientace s věkem roste a hédonistická s věkem klesá.

Absence sociální hodnotové orientace ve společnosti může velice negativně ovlivňovat fungování celé společnosti, tedy jako celku a může tak ovlivnit kvalitu života jedinců ve společnosti. Pohyb společnosti odráží kázeň, pohyb se děje nejen uvnitř rodiny, místní komunity, národa i státu, ale má stále více globální povahu.

3 Vymezení pojmu kázeň

Požadavek poslušnosti, pořádku a kázně byl je a bude stále aktuálním na jakémkoliv stupni vývoje společnosti, jestliže normy, určující naše chování budou existovat. Slovo kázeň v lidech vyvolává různé představy. Je to pojem, pod kterým si každý člověk sice něco představuje, každý však něco trochu odlišného. Každý jedinec má jinou představu, podle toho, s jakou situací si tento pojem spojuje. Vojáci, kteří mají přísný režim, sportovci s pevnou vůlí anebo pacienti v nemocnici, kteří se podřizují doporučením svého lékaře. Jsou však lidé, kteří se bouří proti jakémukoliv přijímání a respektování předpisů či norem.

3.1 Definování pojmu kázeň

Výrazu kázeň snad všichni rozumí. Pokud bychom se zeptali několika lidí, co si představují pod pojmem kázeň, každý by nám zřejmě podal podobnou odpověď. Bylo by to téměř synonymická slova, například slušné a vhodné chování, zachovávaní pravidel a dodržování příslušných norem, poslušnost, disciplína a plnění rozkazů,

podřizování se řádu, souhrn zákonů, kterými se řídí jednotlivci i skupiny, plnění povinností, prostředek mravní výchovy, výsledek výchovného procesu apod. „Pokud prostudujeme celou řadu definic kázně, zjistíme, že pro vymezení tohoto pojmu jsou nezbytné výrazy norma a dodržování, popřípadě podřizování se. Slova jsou v podstatě v různých obměnách (příkaz, pravidlo, plnění, zachovávání) obsažena ve všech definicích kázně. Může se zdát, že problém kázně se sestává pouze ze dvou slov: „dodržování norem“, „podřizování se normám“. ⁸

Jestliže nad takovou definicí uvažujeme hlouběji, pak nás napadne otázka, proč se v definicích mnohých autorů uvádí, že se jedná o znalost norem a pravidel. Velmi důležité ale je, aby si každý jedinec uvědomoval existenci norem a pravidel, znal je a samozřejmě věděl, co se od něj požaduje. V tomto kontextu je velice sporné hovořit o nekázni slabomyslných jedinců nebo o nekázni závažně psychicky postižených, kteří nechápou normy a nejsou schopni se ovládat v důsledku svého postižení či onemocnění. Potom by se kázeň měla definovat jako „vědomé dodržování norem“. Této definici však ještě něco chybí.

Mravní normy člověk může jenom odhalovat a formulovat, ne ale určovat jako podřízenost rozumu a vůli, avšak kázeň ve smyslu určitých pravidel chování, která vždy platí pro určitou skupinu lidí, jsou určená a jasně daná. Mravnost se na rozdíl od kázně vztahuje k největší skupině – ke společnosti. V procesu vývoje společnosti se její normy vytvářejí zcela živelně. V případě morálky nejde o jasně formulované normy, ale o normy, které se samovolně a postupně vytvářejí bez závislosti na vůli jednotlivých lidí. Kázeň oproti morálce má charakter organizovanosti, protože se opírá o normy jasně formulované a závazné pro všechny členy daného kolektivu. Morálka má však charakter živelnosti. Jedinec však musí vědět, že zřetelně a jasně formulované normy musí dodržovat, musí vědět, co se mu nařizuje, co má dodržovat, co je pro něj závazné a případně za co může být sankcionován. Obecná definice kázně je tedy „vědomé dodržování zadaných norem“. ⁹

Aby se mohli žáci efektivně učit, je nezbytný pořádek a určitý řád, což představuje kázeň. Problematikou kázně ve školách se zabývá mnoho literatury, ta poskytuje učitelům a hlavně studentům učitelství velmi dobré praktické rady. Je jednou z nepotřebnějších oblastí v dalším vzdělávání dospělých.

⁸BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 69.

⁹BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 70.

„Pořádek ve třídě je nutností, nejdůležitější však je, aby si učitel uvědomil, že zajištění pořádku ve třídě úzce souvisí i s obecnými dovednostmi učitele efektivně vyučovat a nejen se samotným přístupem učitele k nežádoucímu chování žáků. Učitel si musí svoje učební činnosti dobře naplánovat a musí je připravit tak, aby byly pro žáky dostatečně podnětné a udržely žákovu pozornost. Pak je možné udržet ve třídě potřebný pořádek, i když nežádoucí chování se stále vyskytuje i v hodinách i těch nejzkušenějších učitelů a je třeba na toto chování reagovat.“¹⁰

3.2 Druhy kázně

Při hlubším zamyšlení týkajících se otázek kázně se v odborné literatuře setkáváme se souslovími, jako je kritická kázeň, uvědomělá kázeň, vnitřní, vynucená, dobrovolná či zdravá kázeň nebo s pojmem sebekázeň. Autoři na význam a vymezení těchto pojmů nemají jednotný názor. Tyto pojmy se však často užívají bez bližšího vysvětlení, tak nějak samozřejmě a automaticky, jako by každý věděl, co znamenají. Některé z těchto pojmů se do značné míry překrývají, někdy jsou používány téměř jako synonyma.

„Člověk, který se vyznačuje nekritickou kázní, je takový, který o uložených normách a pravidlech neuvažuje, nepřemýšlí o tom, jestli jsou správné nebo nesmyslné či škodlivé. V tomto ohledu není soudný a uložené normy jenom slepě přijímá. Protipólem vůči poslušnosti a nekritické kázni je *kázeň kritická*. Člověk na základě svého kritického myšlení, svého posouzení situace a úvah je přesvědčen o tom, že je nezbytné a smysluplné zadané normy chování dodržovat. Chová se tedy ukázněně, protože je o tomto správném chování přesvědčen. V současné době se potřeba kritického myšlení zdůrazňuje nejenom proto, aby člověk dokázal oddělit věci podstatné od nepodstatných a aby si dokázal utřídit informace, ale aby také dokázal odolávat manipulaci s ním a nestal se tak jakousi loutkou v něčích rukou.“¹¹

Velmi blízko ke kritické kázni má *kázeň uvědomělá*. I v této kázni je velmi silně zvýrazněn intelektuální moment. Uvědomělá kázeň je taková, ve které se mění povinnost v ochotu, v dobrovolné podřizování se normám. Jestliže si člověk osvojuje normy, které zná a promýšlí si je a také se podle nich chová, pak se jedná nejen o

¹⁰ KYRIAOU, CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-965-8. s. 95

¹¹ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 73.

kázeň uvědomělou, ale i o kázeň uvědomovanou a tím pádem dobrovolnou. „Pedagogická veřejnost však pojem uvědomělá kázeň nepřijímá zcela jednoznačně. Je to způsobeno nejen ideologií před r. 1989, ale i provozně pedagogickým důvodem. Pedagogové tvrdí, že s uvědomělou kázní není možné u dětí počítat, protože nemají ještě vyspělý intelekt, a proto podle nich musí kázeň selhávat. Pravdou je, že tento pojem představuje jakýsi vzdálený horizont ve výchově ke kázní. To ale neznamená, že učitelé základních škol se smíří s nekázní žáků a budou jen čekat, až žáci k uvědomělé kázní dozrají. Pozitivním působením na intelekt žáků a vhodná komunikace se žáky je možné postoupit od vnější kázně ke kázní uvědomělé.“¹²

Jak uvádí Bendl, původně vnější kázeň přechází v důsledku procesu „zvnitřňování“ ve *vnitřní kázeň*. „O vnitřní kázní se také hovoří v souvislosti s mravním zákonem v člověku, který je v jedinci přítomen a který se člověk nemusí odněkud učit. Tuto kázeň v určitém slova smyslu můžeme považovat za uvědomělou kázeň, protože zde jde také většinou o vnitřní přijetí a ztotožnění se se zadanými normami chování. Což znamená, že je zde přítomen intelektuální, rozumový prvek, který je hlavním znakem uvědomělé kázně.“¹³

Dalším používaným souslovím je *vynucená a dobrovolná kázeň*. Vůči kázní vynucené je vymezována kázeň dobrovolná, někdy je vynucená kázeň označována jako mechanická nebo vnější kázeň. Je to tehdy, když jedinec nemá možnost volby, jediné jeho právo je poslouchat. Dobrovolná kázeň znamená, že se jedinec rozhodl určité normy chování dodržovat dobrovolně a svobodně, protože je přesvědčen o tom, že je v jeho zájmu i v zájmu ostatních, aby se tato práva dodržovala a že dodržování těchto norem je správné. „Dalo by se diskutovat o tom, že za určitých okolností může mít i tato kázeň podobu nekritické poslušnosti, neboť být o něčem přesvědčený ještě neznamená, že mám pravdu.“¹⁴ Sebepevnější přesvědčení ale může být způsobeno například manipulací jedince do tohoto přesvědčení o jeho správnosti.

Dalším používaným pojmem je *zdravá kázeň*. Zde se jedná zejména o funkčnost a smysluplnost norem chování a jejich nutnost. V případě, že jsou normy dodržovány, mají pozitivní přínos pro fungování dané skupiny, instituce nebo

¹²BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 73.

¹³BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 74.

¹⁴BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 74.

organizace. Důležitostí je, aby kázeň prospívala nejen jednotlivcům, ale také ostatním členům té či oné skupiny, pro kterou dané normy platí.

Nesmím opomenout ještě jeden často používaný pojem, a tím je *sebekázeň*. Tento pojem je označován jako nejvyšší meta, které může v oblasti kázně jedinec dosáhnout. Sebekázeň je vlastně cílem výchovy ke kázni. Význam tohoto pojmu Uher popisuje takto: „Sebekázeň znamená, že si sám ukládám úlohu, určuji cestu a jsem sám vykonavatelem vlastní vůle, sám sebe poslouchám, sám sobě se podřizuji, dovedu se i bránit sobě, je-li potřeba, dovedu se bránit útokům špatných tendencí, ať přicházejí zevnitř nebo ať dorážejí zvenku – jsem zkrátka autonomní.“¹⁵

Pokud se zabýváme problematikou kázně, pak zjišťujeme, že pojem kázeň má velmi často mnoho různých podob a odstínů. Proto nám nezbyvá nic jiného, než vycházet z její obecné definice, ta totiž nerozlišuje druhy kázně. O jaký druh kázně jde, pak porozumíme z daného kontextu.

3.3 Nekázeň, opozitum kázně

„Je nekázeň opozitem kázně? Tak jako nebytí je protikladem bytí, tak nekázeň je protikladem kázně. O nekázni však lze hovořit jenom tehdy, pokud víme, co je kázeň. Jestliže bychom neměli přesnou představu o tom, co kázeň je, pak bychom se nemohli vyjadřovat ani k pojmu nekázeň. Vidíme, že se tyto dva pojmy vzájemně podmiňují.

Nekázeň však není antonymem mravnosti, protože i neukázněné chování nemusí být nemravné a naopak, ukázněné chování se nemusí slučovat s morálkou a může tedy být nemravné.“¹⁶

3.4 Současný význam pojmu kázeň

Další analýzou slova kázeň bychom mohli dojít k závěru, že kázeň může značit nejenom moment podřizování se, ale také určitou aktivitu člověka. Pokud takto chápeme kázeň, potom jde o jakousi vnitřní kázeň. Člověk může být ukázněný

¹⁵ UHER, J. Problém kázně. Praha: DK, 1924. s. 14.

¹⁶ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 75.

z hlediska problému i věci, i když to na první pohled tak nevypadá. Například, jestliže se žák v hodině zeptá svého spolužáka tzv. k věci a snaží se řešit otázky, které se vztahují k probíranému tématu ve vyučování, pak se můžeme ptát, zda se jedná o nekázeň nebo ne. V tomto případě lze hovořit na straně jedné o jakési nekázní, ale na straně druhé o žádoucím pracovním ruchu ve třídě. V současné době je kázeň všeobecně uvolněnější. Každý člověk, učitelé anebo žáci na kázeň pohlížejí z jiného úhlu pohledu.

4 Některé úhly pohledu na kázeňskou problematiku

Jestliže má učitel či vychovatel dobře vychovávat, musí dítě dobře znát jak po stránce psychologické, tak po stránce biologické. Je třeba také rozumět začlenění jedince do společnosti.

Kázeň je tradičně vnímána jako pedagogický problém, je to však ještě složitější, protože v rámci každého vědního oboru spoluexistuje spousta směrů a příkladů, které určité jevy vysvětlují rozdílně. To vše svědčí o složitosti výzkumu dané problematiky. Ke komplexnějšímu chápání problematiky kázně nás může dovést následující nástin filozofické, psychologické, biologické a sociologické stránky kázně, může vést k uvědomění si širších souvislostí daného jevu. Tyto zmiňované disciplíny se otázkou kázně přímo nezabývají, avšak této problematice se těsně dotýkají.

Učitel si musí uvědomit a pečlivě zvážit, kteří činitelé působí na dítě, jakým způsobem a jakou silou na ně působí. Učitel si musí také na jedné straně uvědomit, z jakých předpokladů může vycházet a jaké zákonitosti je nutné brát v potaz. Na druhé straně musí uvažovat o tom, co ze své práce odsune na vedlejší kolej.

4.1 Filozofická hlediska kázně

Jak píše Uher v monografii „Problém kázně“ v kapitole „Kázeň filozoficky“ (s.47-88), stanovisko k otázce kázně je určeno světovým názorem. Velice podrobně se tu věnuje problému jako je svoboda a svoboda vůle. Říká, že neexistuje absolutní svoboda, ale pouze relativní svoboda velmi blízká kázní.

Dnes problém kázně vyplývá z koncepce člověka, z jeho místa na světě, z reflexe člověka, který se ocitá v 21. století. Nejde jenom o postavení jedince k rodině nebo k učitelům, ale jde o otázku odpovědnosti.

„Kázeň z pohledu filozofie můžeme vymezit jako způsob, jak lze otvírat své vlastní možnosti, aniž by se porušila svoboda ostatních.“¹⁷

4.2 Biologická hlediska kázně

„V souvislosti s otázkou výchovy již Otakar Kádner (1925) upozorňoval na to, jak je důležité znát biologickou základnu dítěte. Upozornil i na to, že není možné při výchově zapomínat na rozdíly mezi chlapci a dívkami, že není možné chovat se stejně a jednotně k oběma pohlavím. Píše i o tom, jak má být vychovatel seznámen s hlavními fázemi dětského vývoje, kde každá fáze vyžaduje zvláštní metody a opatření.“¹⁸

„Také Otokar Chlup (1922) pojednává o biologickém základu mravní výchovy, popisuje biologickou dědičnost a nezapomíná na zdůraznění nutnosti nalézt vztahy mezi ní a mezi psychickou dědičností. Biologické poznatky podle Chlupa umožňují poznat hranice výchovných možností, nad které není možné jít. Také tvrdí, že neukázněné chování žáků může být způsobeno objektivními vlastnostmi pohybového ústrojí nebo smyslového vnímání dítěte, tedy toto chování může být relativní nebo neúmyslnou nekázní. Snaží se apelovat na vychovatele a učitele, aby pozorovali děti soustavně, nejenom ve vyučování a aby odhalovali různé vlastnosti dětí, které často nejsou vidět a my je přehlízíme. Podle Chlupa jedině zdravý biologický vývoj pomůže zaručit také zdravý mravní a duševní vývoj.“¹⁹

Podle Uhra poznat člověka znamená poznat také jeho biologický základ, důležitým výchovným činitelem je podle něj dědičnost. Je třeba vědět o kvalitě fyziologického základu dítěte, aby bylo možné se o něj opřít a nenamáhat se zbytečně, bez výsledku a na škodu dítěte.“ V této souvislosti Uher připomíná požadavek na učitele, aby „byli zasvěceni do vědy o fungování mozku jak normálního, tak mozku

¹⁷ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 35

¹⁸ KÁDNER, O. Základy obecné pedagogiky. Díl I. Praha, 1925. s. 234-235.

¹⁹ CHLUP, O. Rukověť přirozené mravouky ve škole. Díl I. Praha: Česká grafická unie, 1922. s. 59-64.

patologického. Mají vědět, že nepozornost, lenost, smutek, nedostatek paměti či zakalení inteligence jsou nemoci mozkových funkcí, které se dají skoro vždy napravit terapeutickou hygienou, která je úspěšnější a racionálnější než tresty.²⁰

„Jak uvádí Bendl, významnou roli z hlediska ukázněnosti žáků hrají *biorytmy*. Jsou to formy periodicity biologických systémů. Během dne, týdne či během roku se stav našeho organismu v určitém rytmu mění. A proto je nutné z hlediska výchovy vysledovat jedincovy biorytmy a na základě tohoto zjištění provádět výchovný proces, respektovat zákonitosti biorytmu a nedávat dětem tresty za něco, co je pro ně běžné a přirozené. Učitel by měl vědět, kdy je během dne, týdne nebo v průběhu celého školního roku u dětí snižená nebo naopak zvýšená aktivace. Měl by si být i vědom toho, že při monotónní, jednotvárné činnosti klesá aktivace mozku. Žáci jsou unaveni a tím se snižuje jejich pozornost. Učitelé ji pak mnohdy klasifikují jako nekázeň. Biologické rytmy jsou také ovlivňovány různými vnějšími podmínkami, které působí na organismus, například světlo, tmy, horko, zima, počasí, apod.“²¹

Dalším významným faktorem, který významně ovlivňuje ukázněnost lidí, je *stres*. Organismus je zatížený tak, že sahá až za určitou přiměřenou hranici a vyvolává u člověka různé fyziologické reakce a poruchy. Ty pak negativně působí na psychiku člověka, vyvolávají zvýšenou únavu a ztěžují sebeovládání. Může se to potom záporně projevit v momentální ukázněnosti člověka. Je proto nutné předcházet takovým činnostem a situacím, které mohou příliš zatížit organismus a následně vyvolat stres. Stres může vyvolat například strach, hněv, úzkost, také infekce, nadměrná tělesná námaha nebo přehřátí či podchlazení organismu. Ve škole to může být i časté zkoušení žáků nebo kontrolní písemná práce. „Stres je nespecifická odpověď nebo reakce organismu na zátěžové vlivy – stresory.“²² Takovým stresorem může být stresor mentální – úzkost, vztek, fyzikální – horko, chlad, traumatický či v podobě námahy.

„Lidé se dlouhou dobu domnívali, že jejich osud je zapsán ve hvězdách. Tzv. osud je však zapsán v *genech*. V současnosti je genetika jednou z nejdynamičtějších vědních disciplín, definujeme ji jako nauku o dědičnosti a proměnlivosti. Z hlediska kázně a výchovy jako takové je třeba vědět, do jaké míry je hodnota genetických znaků ovlivnitelná vnějším prostředím a jeho podmínkami a do jaké míry je řízena

²⁰ UHER, J. Problém kázně. Praha: DK, 1924. s. 90-93.

²¹ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 37.

²² BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 37.

geneticky. Vědci se shodují v tom, že na inteligenci a formování temperamentu má dědičnost poměrně velký vliv, menší vliv má pak na formování charakterových rysů. Také se shodují na tom, že ty vlastnosti osobnosti jako je altruismus (nezištný zájem) nebo agresivita nejsou pod vlivem výchovy, ale téměř zcela jsou ovlivněny dědičností.²³

Existují však dva zcela odlišné protikladné názory na otázku dědičnosti vlastností, které jsou získané v průběhu života. Jedna strana zastává názor, že se vlastnosti získané během života nedědí a druhý směr usuzuje, že je za určitých podmínek možné přenášet získané vlastnosti prostřednictvím dědičnosti. K tomu má být zapotřebí vhodně upravovat a modifikovat vnější podmínky prostředí. Avšak moderní genetika založená na experimentech prokázala nedědičnost vlastností, které člověk získává v průběhu života.

Výchova ke kázní, a tedy výchova mravní patří k velmi obtížným oblastem výchovy. Snazší a účinnější než charakterová a citová výchova je oblast vzdělávání, která se dotýká intelektuální sféry. Chování člověka je podloženo biologicky. Na chování lidí se podílejí jak geneticky určené (vrozené) prvky, tak prvky vytvořené v průběhu života člověka, tedy získané. V souvislosti s dědičností je však důležité, že i když má dědičnost velký vliv na chování člověka, je možné jeho jednání prostřednictvím výchovy a vzdělávání modifikovat. Potom z toho plyne skutečnost, že výchova a učení mají pro člověka smysl, vždy je možné něco dobrého učinit. Geny mají pouze předpoklad k určitému chování a výchova vůbec, tedy výchova k morálce v každém případě smysl má. Jestli se genetické předpoklady stanou skutečností, záleží na okolním prostředí, na učení a výchově.

4.3 Psychologická hlediska kázně

Jestliže si klademe otázku jak ukáznit žáky, jedince ve třídě či celou třídu, co na ně při napomínání platí nejvíce, jak oni sami proces ukázněvání vnímají nebo jakou odezvu v nich vyvolávají různé kázeňské prostředky a metody, musíme dobře znát žáka jako objekt výchovy. Úspěšně vychovávat dítě znamená dítě dobře znát, znát jeho psychiku, rozumět jí a vyznat se v jeho myšlenkových pochodech.

²³BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 38.

V otázkách kázně žáků hraje významnou roli *sociální psychologie*. Je to mladá psychologická disciplína zabývající se vlivy sociálních faktorů na psychiku jedinců, a to v různých sociálních situacích. Též se zabývá působením společnosti na formování jedinců. Zabývá se i otázkami klimatu třídy, klimatu školy, doporučuje učitelům různé postupy a strategie při řešení nevhodného sociálního chování žáků a použití různých odměn, trestů a jiných kázeňských prostředků ve výchově.

Otázky kázně jedinců se těsně dotýká i *temperament*, ten má totiž vliv na celou psychiku osobnosti. Působí na charakter člověka, ovlivňuje náladovost a pozornost, stálost zájmů a působí na volní, citové a poznávací procesy. Na otázku jaký typ temperamentu je nejvhodnější na bezproblémovou ukázněnost nelze z hlediska kázně jednoznačně odpovědět. Každý temperament totiž obsahuje určité předpoklady pro rozvoj jak kladných tak záporných vlastností a má svoje plusy a mínusy. Důležité je, aby učitel znal svého žáka, aby znal zvláštnosti jeho charakteru. Na základě znalostí pak může uplatňovat individuální přístup k žákům a snažit se v nich mírnit záporné rysy temperamentu a pěstovat rysy kladné. Učitel pak může volit různé výchovné a vyučovací metody nebo prostředky a přizpůsobovat je žákům. Přestože je temperament dán hlavně biologicky, je možné na něj výchovně a společensky působit. Učitel se proto musí snažit působit na kladné vlastnosti osobnosti, rozvíjet je a odstraňovat záporné projevy jeho temperamentu.

Podle mnoha autorů je *vůle* pojem, který je v nejtěsnějším vztahu s kázní. Uher (1924) v souvislosti s pojmem kázně maximálně vyzdvihuje význam vůle. Vysvětluje, že volní sféra „má pro vznik kázně a ukázněvání nejrozhodnější význam... Je tedy vůle hlavním momentem v otázce kázně.“²⁴

Ve vztahu k druhým lidem, k hodnotám, k sobě samému a k povinnostem se nejčastěji projevuje snižená sebekázeň a snižené sebeovládání. Podle Čápa pojem vůle označuje psychické procesy a vlastnosti, které zajišťují vědomé dosahování vytyčených cílů a řízení činnosti směřující k nim, zejména v situacích, kdy je zapotřebí překonávání překážek.²⁵ To pak znamená, že jestliže se má člověk podřizovat pravidlům, potom je třeba se omezovat. A k tomu je zapotřebí vůle. Každý člověk však nemá schopnosti sebeovládání a cílevědomého volního jednání, vůli je třeba

²⁴ UHER, J. Problém kázně. Praha: DK, 1924. s. 104-105.

²⁵ ČÁP, J. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. Praha: ISV, 1996. ISBN 80-85866-15-3. s. 54.

pěstovat. Jen u člověka, který má silnou vůli, můžeme být ve výchově ke zdravé kázni úspěšní. Volní vlastnosti, jako je např. cílevědomost, samostatnost, vytrvalost nebo rozhodnost, se velkou měrou podílejí na seberegulaci jedince. Aby vůbec mohly tyto vlastnosti vzniknout je k tomu třeba učení. A aby se mohly dále rozvíjet, je zapotřebí cvik k překonávání překážek. Není dobré, když se rodiče samou láskou k dítěti snaží odstraňovat veškeré překážky v jeho vývoji. Nevede to k pěstování vůle. Nemělo by však dojít ani k opačnému extrému, neboť se tím vůle silně oslabuje. Vůli je tedy nutné cvičit, pěstovat a posilovat. Jestliže máme vůli správně formovat, musíme také dodržovat určité podmínky. V první řadě je to péče o tělesné zdraví jedince. Žáci oslabení nemocemi mohou těžko překonávat různé překážky. V další řadě je třeba přihlížet k věku dítěte. U dětí se mohou vyskytovat poruchy vůle, mohou být často unavené, mohou být labilní nebo sugestibilní. Může to souviset s celkovými poruchami osobnosti. Tyto děti mají slabou vůli a neumějí se rozhodovat. V těchto případech je třeba, aby si učitel uvědomil, že musí postupovat zvlášť opatrně a obezřetně.

Přihlížíme-li na kázeň z *ontogenetického hlediska* týkající se vývoje jedince, pak musíme při ukáznování jedinců volit postup, který odpovídá jejich vývojovým stádiím. Jiné budou metody, postupy a prostředky v období raného dětství, jiné budou v předškolním věku a jiné ve školním věku. Při výchově dětí ke kázni pomůže učitelům a vychovatelům znalost těchto stádií. Kromě toho budou pak učitelé lépe připraveni na změny v chování dětí. Učitele pak nepřekvapí, že ze strany dětí v průběhu školního roku začnou mizet rozpaky.

Postup ukáznování popisuje Uher (1924, s. 136 – 140). Klade zde požadavek, aby kázeň dbala na dětský vývoj. Konstatuje, že ukáznování začíná již po narození. V této souvislosti se zmiňuje o instinktu po nasycení, který nám „dává možnost vykonávat vliv na dítě, protože podmínku jeho ukojení, tj. potravu, můžeme regulovat. A tak se pravidelné kojení ve lhůtách tříhodinových, jež se přesně dodržují, stává prvními lekcemi kázeňskými pro dítě.“²⁶

Kritickému období dětského vývoje, jako je např. vstup do školy či puberta je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Mládež v období puberty by měli vychovávat nejlepší učitelé, kteří dokážou být dospívajícím vzorem a jsou schopni je získat na svou stranu. Měli by mít v sobě velkou trpělivost a pedagogický takt. Důležitou

²⁶UHER, J. Problém kázně. Praha: DK, 1924. s. 136

schopností učitele je i empatie. Tato znalost psychologických zákonitostí je učiteli při jeho výchovné činnosti velkou oporou. Jestliže učitel bere v úvahu vývojově psychologické zvláštnosti žáků, pak může být výchova k uvědomělé kázni optimálně budována.

Dítě v *předškolním věku* je velmi naivní a nebere nijak v úvahu své chování ani chování druhých. Ještě nedokáže rozlišit, co je dobré a co je špatné chování a proto dělá to, co ho napadne a co se mu líbí. Důležité jsou pro něj jeho vlastní potřeby, ne však společenské normy. Dětské chování je v tomto věku řízeno především návyky a sugestivním ovlivněním. Na jeho výchově se prozatím podílí jenom velmi málo osob, ale ani rodiče nebo jiní rodinní příslušníci nejsou důslední a jednotní ve svých požadavcích. Nejednotnost výchovných norem se zvyšuje, když přibývá další instituce a tou je mateřská škola. Mnohé rodiny nejsou schopny sladit svoje požadavky s požadavky mateřské školy.

V momentě, kdy dítě *nastupuje do školy*, rozrůstá se počet vychovatelů a ti mohou mít rozdílné požadavky. Diferencovaný je i postoj rodičů a spolužáků k učitelům, kteří vyučují jednotlivé předměty. Často jsou brány vážněji normy skupinové než normy vychovatelů. Proto se musí učitel snažit kolektiv žáků získat pro svoje požadavky, protože jednotlivým žákům potom připadá snadnější podříditi své chování společenským normám.

U mládeže ve starším školním věku se opět počet vychovatelů a oblastí norem rozrůstá. Nastupuje zvýšený vliv masově komunikačních prostředků jako je rozhlas a televize, internet, filmy, knihy nebo tisk. Potom je velmi obtížné koordinovat tuto četnost výchovných vlivů. Mládež se stále vyvíjí v samostatnější osobnost, z dětského věku vyrůstá, ale dospělým dosud není. Vychovatelé musí být v důležitých požadavcích neústupní, ale na druhou stranu musí ukázat značnou míru porozumění a tolerance.

4.3.1 Vývojová podmíněnost neukázněného chování

Dítě se v průběhu svého vývoje postupně učí rozlišovat ukázněné, žádoucí a neukázněné, nežádoucí chování. Nestačí znát jenom příslušná pravidla a normy, ale je také nutné v souladu s nimi jednat. Děti by měly umět a být schopné odložit okamžitou možnost uspokojení, jestliže je dosažení tohoto uspokojení nevhodné nebo

zakázané s ohledem na danou situaci. To, že dítě reaguje na nedodržení norem pocitem viny, je signál, že dosáhlo tohoto stadia socializace. Nejideálnější však je, když se dítě chová ukázněně i tehdy, když jej nikdo nekontroluje.

V každém období školní docházky jsou charakteristické určité problémy v chování. To signalizuje, že dítě dosáhlo určité vývojové fáze. Tendence s co nejmenším vynaložením sil dosáhnout okamžitého uspokojení svých potřeb je typickým rysem některých dospívajících. Můžeme se často setkat i s takovými variantami neukázněného chování, které mohou být důsledkem vědomého a dlouhodobého nerespektování standardních norem.

Děti v *raném školním věku* (6 – 8 let) jsou stále ještě infantilní a nedovedou přijmout omezení, která vyplývají z jejich role školáka. Děti jsou nezralé a nepřipravené, ve škole neustále vyrušují a nedovedou kontrolovat momentální impulzy. Velmi často si ani nejsou vědomy, že se to či ono ve škole nesmí a je to zakázáno. Někdy se může jednat o žáky pocházející z rodin, kde mají jiné normy chování nebo jsou výchovně zanedbávány. Děti se tak neměly možnost naučit se správně chovat. Většina z nich je schopna se časem adaptovat a chovat se přiměřeněji. Může jít o menší problémy nezralého a nesocializovaného chování. Děti někdy nejsou schopny ostřeji odlišit realitu od fantazie a smyšlenku považují za realitu.

Ve středním věku (8 – 12 let) nabývá na významu skupina vrstevníků, ve škole je to třída. Třída má poměrně velkou autoritu a žáci se v ní snaží získat dobrý sociální statut a ocenění. Skupina žáků v tomto věku má své vlastní specifické normy pro všechny členy. Pokud však někteří žáci nesplňují požadavky, nejsou zcela přijímáni a mohou být skupinou omítáni. Dítě, které se odlišuje, se tak stane terčem útoku.

Puberta (11 – 15 let) přináší změnu myšlení, které je významnou vývojovou charakteristikou v období puberty. Jedinci mají zvýšenou kritičnost téměř ke všem existujícím normám a požadavkům, zaujímají negativní postoj, kterým dávají najevo svoji potřebu projevu vlastního názoru. Projevuje se to většinou drzým chováním, demonstrativními provokacemi, polemizováním s učitelem. Dospívající se začínají osamostatňovat od školní a rodičovské autority. Dokazují svou nezávislost a samostatnost tím, že se chtějí odlišovat od ostatních např. oblékáním, jiným chováním, vandalismem. „Mnohé varianty chování, které se jeví jako poruchové, jsou v tomto věku dány potřebou hledat novou identitu a z toho důvodu zkoušet i dosud

tabuizované nebo zakázané aktivity. Jde např. o sexuální experimentaci nebo první zkušenosti s alkoholem a drogami.²⁷

Dospívající se v tomto období přestávají identifikovat s rodinou, ale svou novou identitu získávají ve vrstevnických partách. Jasnou prioritou jsou normy dané partou, bohužel charakter těchto norem není vždycky sociálně přijatelný. Členové party kradou pro partu, fetují, chovají se agresivně, a to jenom proto, že je to podmínka pro jejich přijetí do party. V těchto případech je nutná spolupráce s dalšími institucemi, nestačí jen zákroky učitelů.

Příčiny ukázněného i neukázněného chování se nám snaží objasnit psychologie. Příčiny mohou souviset s citovým vývojem dítěte, temperamentem, s neuspokojením základních psychických potřeb, s jeho charakterem uspokojování. Kázeň souvisí s vývojem celé osobnosti člověka, je v úzkém vztahu s rozumem, vyrovnaností jedince, motivací nebo agresivitou.

4.4 Sociologická hlediska kázně

Jestliže o kázni mluvíme obecně anebo v souvislosti se školou, uvažujeme o člověku, který má určitý vztah ke společnosti. Prokazatelné je, že jestliže se zhoršuje kázeň ve společnosti, musí se to nutně následně projevit i ve škole.

„Z pohledu sociologie kázeň není sociologickou kategorií, přesto se však problematiky kázně často dotýká, a to jak prostřednictvím takových kategorií, jako jsou sociální normy, pravidla, sociální kontrola, sociální deviace, tak prostřednictvím různých sociologických disciplín, jako např. sociologie chování, hodnot, morálky, práva, kriminálního chování.“²⁸

„Zvyšování sociální a ekonomické úrovně působí v hlavě mladých lidí zmátek. Vyvolává to u nich stále větší pochybnosti o potřebě vzdělání a o efektivitě vzdělávání. Rovnováha v rodině může být narušena nejistotou v práci a to se dotýká mnoha rodin. Ti rodiče, kteří se s tímto problémem setkali, se musí potýkat s materiálními těžkostmi, s pocitem méněcennosti a nebo se zpochybňováním jejich profesních kvalit. Potom jim díky těmto starostem nezbývá prostor na sledování

²⁷ Vágnerová, M. Psychologie problémového dítěte školního věku. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8. s.62.

²⁸ BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s.57

pokroků svých dětí ve škole. Také zvyšující se rozvodovost, stoupající počet rodin, v nichž dítě vyrůstá jenom s jedním z rodičů a nestabilita rodinných vztahů, mladým lidem právě nepomáhají v budování vlastní osobnosti, protože v těchto podmínkách se může stát, že si rodič ze svého dítěte vytvoří tzv. náhradního partnera. Mnoho rodičů na úkor výchovy svého dítěte dává přednost citovým vztahům. Mají na svoje děti malé nároky, snaží se nepřikazovat, nezakazovat a vyhýbají se tak konfliktům s dětmi. Na děti nejsou kladeny žádné velké nároky a děti tak nabývají dojmu, že si mohou všechno dovolit. Ve škole pak odmítají respektovat stanovená pravidla a nechtějí přistupovat na požadavky učitelů.“²⁹

Současná společnost mladé lidi přeceňuje a idealizuje. Dospělí lidé mají tendenci se chovat podobně jako dospívající a snaží se s nimi identifikovat. A to mnohdy i ve chvílích, kdy by měli být mladým lidem vzorem a autoritou při budování vlastní identity. Ne mladí, ale dospělí lidé posouvají psychologické aspekty výchovy a vzdělávání. Naopak, právě dospělí se snaží identifikovat se s dospívajícími. Mladistvý model dospělého člověka se stává určujícím ukazatelem myšlení a chování.

Určitý úpadek zaznamenaly i tradiční hodnoty, které zprostředkovávala škola, např. práce, úsilí nebo vlohy. Jaký smysl má škola, když jsou tyto hodnoty zpochybňovány? Jak potom mohou být žáci citliví k tématu úsilí ve společnosti nebo pozitivního přínosu práce?

Dodržování norem je pro fungování společnosti nezbytně nutné. To, že se je většina lidí snaží dodržovat, není samozřejmé a automatické. V každé společnosti se najdou jedinci, kteří porušují řád a pravidla zcela vědomě. S porušováním norem bychom se však neměli smířovat a měli bychom tomu předcházet.

V době dospívání se mezi mladistvými objevují labilní jedinci se značně ovlivněným myšlením, kteří ještě nemají svoje charaktery pevně zformovány. Poklesky mladistvých by ale neměly mít celoživotní následky. Pokud se ptáme, jaké chování je normální a které je deviantní, musíme si uvědomit, že kulturním fenoménem je normalita. Jestli je člověk dobrý či špatný, normální nebo nenormální, to je posuzováno především na základě hodnocení druhými lidmi. Záleží na tom, v jakém prostředí člověk žije, v jaké době a v jaké situaci se nachází. Tzv. nepsaný

²⁹AUGER, M. T., BOUCHARLAT, CH. Učitel a problémový žák. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-907-0. s. 15.

toleranční limit se mění v závislosti na prostředí, ve kterém se jedinec ocitá a je variabilní v čase.

„Sociologie prozkoumala vztah mezi kázní ve smyslu řádu a cíli společnosti, strukturou společnosti, projevy odchylek od řádu společnosti v jejich pozitivním i negativním významu a formulovala teorie, které vysvětlují funkci řádu i důsledky jeho porušení.“³⁰ „Uher (1924), který neustále zdůrazňuje paralelnost mezi kázní společenskou a rodinnou i školní, hovoří o tom, že způsob kázně dobře charakterizuje možno měřit výší a dokonalostí kázně. Ideál kázně nám pak udává zároveň i cíl společenského vývoje.“³¹ Jestliže si přejeme, aby ve školách a v našich rodinách vládla určitá kázeň, pak by podle Uhra měla být naše první starost vytvoření podmínek ve společnosti. Podmínek fyzických, biologických i sociálních, které mohou poskytnout základ pro dosažení stanoveného cíle. Proto je nutné připravit veřejné mínění a mít schopné jedince přenášející svou vyspělost na ostatní.

4.4.1 K vybraným aspektům kázně

Kázeň je vnímána jako pedagogický problém, přesto je propojena velmi úzce i s ostatními oblastmi života. Vychovatelé by neměli být pesimističtí, i když je chování člověka do značné míry závislé na morálním stavu společnosti, na dědičných dispozicích. Lidský jedinec má ze všech živočišných druhů nejdelší období závislosti na rodičích. Z toho vyplývá, že vliv učitele na žáka, rodičů na dítě, vliv jedince na druhého jedince, je silný, zásadní a dlouhodobý.

5 Příčiny nekázně a školního neprospěchu

Příčinami nekázně mohou být různé aspekty. Může jít o dědičné sklony k agresivitě nebo o poruchy nervové soustavy. Může jít i o špatné vyučovací a výchovné metody učitele, snaha žáka na sebe upoutat pozornost, snaha vyzkoušet, co si ještě může žák k učiteli dovolit, malá autorita učitele. Také to může značit psychické poruchy žáka, problémy v jeho rodině, vliv okolního světa. Nekázeň žáků může ovlivnit i velké vedro v době vyučování, nevětraná třída nebo i nemoc dítěte.

³⁰BENDL, S. Školní kázeň. Metody a strategie. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-80-3. s. 67

³¹UHER, J. Problém kázně. Praha: DK, 1924. s. 152

Může tedy jít o aspekty fyziologického, biologického, psychického, sociálního i pedagogického rázu.

Velkou chybou učitelského snažení udržet si kázeň ve třídě je soustředění se na získání nadvlády a vyvolávání strachu v žácích. Tato strategie se jeví pro mnohé učitele jako vhodná pro odstranění nevhodného chování žáků ve třídě.

5.1 Povaha nevhodného chování žáků

Nevhodné chování žáků je ve většině případů triviální. Učitelé velmi často uvádějí několik typů nevhodného chování:

- Příliš mluvení a povídání bez toho, že by učitel žáky vyvolal
- Hlučnost - pokřikování na spolužáky nebo lomození s nábytkem či pomůckami
- Učiteli není věnována patřičná nebo téměř žádná pozornost
- Úkoly zadané učitelem nejsou plněny
- Bezdůvodné opouštění svého místa
- Rušení ostatních spolužáků
- Pozdní příchody do školy a do hodin

Uvedené problémy mohou učitelé minimalizovat vhodnými výchovnými a vyučovacími metodami, také je možné zavádět různé dohody a pravidla chování žáků ve třídě, podle kterých se budou řídit. Jestliže učitel dovolí, aby se tyto drobnější projevy vyrušování ve třídě staly běžnými, pak se mohou objevit i vážnější formy nežádoucího chování. Je to reakce na školní nebo osobní problémy žáků, kterým musí sami čelit. Může jít o slovní agresivní chování vůči spolužákovi, drzost, sprosté odmítání, odmítání se podříditi autoritám, poškozování věcí ve škole, fyzická agresivita, šikana. Každý učitel má odlišné nároky na chování žáků, jeden učitel je spokojený s jejich hlasitějšími projevy při práci, jiný vyžaduje naprostý klid. Také postoj žáků k ukázněnému chování je rozdílný. Někteří žáci jsou schopni a ochotni v tichosti čekat na učitele ve třídě, jiní okamžitě využívají příležitosti, kdy jsou třeba jen chvilku bez dozoru, k nějaké hlučnější zábavě. Kázeň, která bude ve třídě převládat, bude zajisté ovlivněna chováním učitele a jeho požadavky na žáky. Dobře

vedená hodina, která je spojená s dobrým vztahem učitele a žáků, jenž je založen na oboustranné úctě, má velký vliv na omezení neklidného a rušivého chování žáků.

5.2 Příčiny nekázně žáků

Úkolem učitele je, aby zabezpečil žákům podmínky k tomu, aby se mohli v hodinách vhodně chovat. Nevhodně se budou chovat jenom tehdy, když k tomu budou mít nějaké důvody. Mezi **hlavní příčiny nekázně žáků** patří:

- *Nuda* – žáci nebývají spokojeni s činností, která trvá příliš dlouho nebo pro ně není nijak podnětná nebo je pro ně příliš snadná. Pokud jsou činnosti organizovány tak, že neudrží zájem žáků a učitel je nedokáže pro svou práci získat, pak se žáci zřejmě začnou nudit.
- *Duševní námaha po delší dobu* – na žáky jsou kladeny určité nároky na jejich školní práci, což vynakládá dlouhotrvající duševní úsilí. To je nepříjemné pro každého člověka a pro dospívajícího obzvlášť.
- *Neschopnost splnění zadaného úkolu* – žáci nejsou schopni zadaný úkol splnit např. z toho důvodu, že je pro ně moc obtížný a nebo protože zadání úkolu jim není jasné.
- *Sociální chování* – do vyučování často vstupují různé projevy sociálních vztahů, které vznikají ve školním životě žáků. Žáci jsou v přátelském vztahu, společně prožívají svoje zájmy a nebo se mohou objevovat konflikty.
- *Sebedůvěra žáků vzhledem ke školní práci je nízká* – někteří žáci mají nedostatek sebedůvěry, co se týká schopnosti uspět ve škole. Nejsou ochotni spolupracovat a zapojovat se do práce, mají strach, že by mohli selhat. Je možné, že v minulosti často selhání zažívali.
- *Problémy v emoční oblasti* – i těmito problémy mohou někteří žáci trpět, toto jim ztěžuje přizpůsobení se a plnění požadavků ze strany školy a učebních nároků ve třídě. Příčiny mohou být různé, například šikana ve škole, zanedbávání v rodině. Většinou tyto žáci vyžadují pozornost a vyrušují a s dobrým pocitem vyvolávají zájem učitelů i spolužáků.

- *Špatné postoje* – dobré výkony ve škole nemusejí vždy pro žáky představovat pozitivní hodnotu. Jestliže mají nějaké problémy v učení, práce je nudí nebo je pro ně obtížná, pak mohou v učení povolit. Práci se vyhýbají pozdními příchody, spokojují se s nevalnými výsledky, nevyvíjejí žádné úsilí v učení a mají plno výmluv, proč tomu tak je.
- *Nepřítomnost negativních důsledků* – jestliže se žák počíná chovat nevhodným způsobem, reakce učitele na toto chování je co nejrychlejší zapojení do práce. Pokud by se tak nestalo, žák by se příště za stejných okolností snažil zachovat stejným nežádoucím způsobem. Je třeba reagovat rychle, aby se četnost výskytu takového chování nezvyšovala.

5.2.1 Důsledky pro vyučování

Z výčtu těchto hlavních příčin nevhodného chování žáků je zřejmé, že i způsoby co nejlepšího řešení kázeňských přestupků se budou lišit. Například žák není schopen udržet pozornost, protože ho probírané téma nudí. Přístup na řešení takové situace bude odlišný, než u přístupu k situaci, kde příčinou problému není nuda, ale žákova úzkost a obava z toho, že dané učivo není schopen zvládnout. Dovedností učitele zvolit správný způsob řešení dané situace je citlivost k rozpoznání příčin nežádoucího chování žáků. Zkušený učitel by měl velmi citlivě reagovat na okolnosti, kdy je zapotřebí se zaměřit na hledání příčin nevhodného chování v soukromém životě žáků. Tato situace může nastat v případě, že se chování žáka vymyká z jeho typického projevu. Zkušený učitel by měl zachytit i velice jemné signály jako je výraz v tváři žáka, tón jeho hlasu apod.

V různých jiných činnostech v životě máme možnost se rozhodnout, jestli se zapojíme nebo se stáhneme ze situace, která nám není zrovna příjemná. Od žáků ve škole se ale požaduje vždy přítomnost v hodinách a připravenost na ně. Nedovoluje se jim nezapojení se do učebních činností. Žákům je známo, že pokud se sami nebudou chtít zapojit do činností učitelem určených, budou k tomu nuceni. Člověk se dostává do situací, které jsou jim nepříjemné, a není z nich úniku. Je to pro ně velmi frustrující, a jestliže jsou ještě nuceni k účasti na té činnosti, pak pocit frustrace může být až nesnesitelný. Pravděpodobně i u žáků v podobných situacích ve škole narůstá napětí a žák pak učitelovu pozornost spíše než jako pomoc pocítuje jako agresivní donucování.

V tomto případě je varovným signálem patrný rostoucí hněv a stěžování, že si na něj učitel zasedl. Dovednosti rozpoznávání příčin nevhodného chování žáků jsou velmi významné pro předcházení vážnějším incidentům.

5.2.2 Budování učitelovy autority

Jestliže mají žáci přijmout učitelovo postavení a uznání jeho oprávnění řídit chování a průběh vyučování, pak je nutné zavedení dobré kázně ve třídě. Pokud by autorita učitele neumožňovala ovládat a usměrňovat veškeré dění ve třídě, nemohly by učební činnosti ve třídě úspěšně probíhat. Autorita je učiteli dána, aby mohl vystupovat jako manažer učení žáků, ne však jako nositel mocenského vztahu. „Budování postavení učitele do značné míry závisí na těchto hlavních stránkách role učitele:

- a. Vyjadřování učitelova statusu
- b. Kompetentní vyučování
- c. Výkon manažerského řízení třídy
- d. Účinný přístup k nežádoucímu chování³²

5.2.2.1 Vyjadřování učitelova statusu

„Velká část autority učitele se odvozuje od statusu, který vyplývá z této role. Rovněž i do respektu a úcty, jaké používají učitelé obecně ve společnosti a které jsou žákům předávány jejich rodiči a dalšími pro ně významnými osobami.“³³

Učitelé jsou dospělí lidé a tato role je určitý zdroj jejich postavení. A v komunikaci s mladšími žáky může být učitel do jisté míry vnímán jako rodičovská postava. Důležitou věcí není to, jaký má učitel status, ale to, jestli v souladu s ním jedná. Status je možné vyjádřit různými činnostmi, tyto činnosti dávají najevo, že tento status učitel má. Například může chodit volně po třídě, může začínat rozhovory, může řídit učební činnosti. Učitel také rozhoduje o tom, kdy žáci začnou na daném úkolu pracovat a kdy práci na něm ukončí. Jestliže učitel jedná v těchto situacích jako člověk s právem rozhodovat, vytváří si tak atmosféru, která podporuje jeho autoritu.

³² KYRIACOU, CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha: Portál, 1991. ISBN 80-7178-965-8. s. 99.

³³ KYRIACOU, CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha: Portál, 1991. ISBN 80-7178-965-8. s. 99.

O těchto činnostech musí rozhodovat i v případě žáků. Žáci nemohou jen tak libovolně pocházet po třídě nebo rozhodovat o tom, jestli budou pracovat na úkolu nebo jej ukončí anebo jestli budou vést rozhovory se spolužáky bez dovození učitele. To znamená, že většina učitelů nenechá bez reakce nedovolené jednání žáků, aniž by je na to neupozornila.

Ještě na jeden aspekt vyjadřování učitelova statusu je třeba upozornit. Je na něj třeba dávat bedlivě pozor, jde totiž o užívání dotyku. Ten, kdo má vyšší status, je pro něj běžné se přátelsky dotýkat těch, co mají nižší status. Naopak tomu tak ale není. Tato forma dotyku však může být ve třídě špatně pochopena. Učitel musí být obezřetný k případným problémům, které by přitom mohly nastat, proto je vhodnější se užívání dotyku raději vyhnout.

5.2.2.2 Kompetentní vyučování

Kompetentnost týkající se vyučování je druhým hlavním zdrojem autority. Učitel musí svým jednáním a chováním dát žákům jasně najevo, že svému předmětu rozumí, že o něj má zájem a dokáže si svoje učební činnosti dobře organizovat. Žáci potom mohou uznávat učitelovu dovednost vyučovat, což přispívá k upevnění jeho autority. Hodiny musí být dobře připraveny a naplánovány, aby vystupování učitele vyjadřovalo zájem a nadšení. Jestliže jsou žáci vyučováni podle nich nedostatečným způsobem, často si pro to najdou různá vysvětlení. Například že se učitel s dostatečným úsilím nevěnuje své práci nebo nemá dostatečné pedagogické dovednosti. Tato vysvětlení zasahují sebeúctu žáků. Důsledkem toho je, že žáci pak na tuto situaci reagují nevhodným způsobem. Kdežto vyučování, které je na vysoké úrovni, vede k sebeúctě a hrdosti žáků.

5.2.2.3 Výkon manažerského řízení třídy

Dalším hlavním zdrojem autority ve třídě je způsob řízení třídy. Hodiny by měly začínat svižně a bez zbytečného zdržování. Také je třeba udržet zapojení žáků do daných učebních činností a snažit se zajistit hladký přechod mezi jednotlivými činnostmi. Žáci mohou svižný start a průběh hodiny zmařit pozdním příchodem do hodiny, vyrušováním, anebo tím, že nedávají pozor a jsou v hodinách nesoustředěni.

„Aby bylo možno řídit úspěšně hodinu, je nutné vymezit určitá pravidla pro chování žáků ve třídě. Tato pravidla může učitel explicitně vyhlásit a nebo jsou pochopitelná z jednání učitele. E. C. Wragg a E. K. Wood (Teachers' first encounters with their classes. Londýn 1984) zjistili ve své studii založené na pozorování průběhu hodin, že nejčastější jsou tato **pravidla**:

- V době, kdy hovoří učitel (ke všem), nesmí nikdo mluvit;
- Rušivý hluk a šum není dovolen;
- Jsou stanovena pravidla pro příchod a odchod žáků ze třídy a jejich pohyb po ní;
- Není dovoleno rušit práci ostatních;
- Práci je třeba dokončit zadaným způsobem;
- Žáci musejí zvednout ruku, jestliže chtějí hovořit; nesmějí vykřikovat;
- Žáci musejí věnovat práci přiměřené úsilí;
- Žáci nesmějí zpochybňovat autoritu učitele; k zařízení a vybavení školy se musejí chovat ohleduplně;
- Žáci musejí dodržovat pravidla stanovená pro bezpečnost provozu školy;
- Žáci mají právo se zeptat, pokud něčemu nerozumí,³⁴

Učitelé, kteří pracují s problémovými žáky, uvádějí jako nezbytnost zavedení určitého řádu ve třídě a vytvoření určitých pravidel. Aby se mohl žák v klidu ve třídě učit, potřebuje mít pocit bezpečí a pohody. Vedle vyrušujících a hlučně se chovajících spolužáků není vůbec možné se na práci soustředit. Proto je na učiteli, aby hned na začátku školního roku vytvořil pravidla a stanovil určitý řád, který je nutné pro dobrou atmosféru ve třídě dodržovat. Atmosféra panující ve třídě má vliv na chování žáků a tím i na kvalitu jejich práce. Žáci musí vědět, že není možné dělat ve třídě cokoliv a že učitel na všechno dohlíží. Aby se mohli žáci v třídním kolektivu vzdělávat a cítit se jako jeho součást, je nutné, aby společná pravidla přijali. Jde hlavně o pravidla slušného chování jako je zdravení, omlouvání za pozdní příchody, slušné chování ke spolužákům, klepání na dveře apod. Učitel by měl také dohlížet na to, aby se ve třídě nevytvářely vztahy mezi spolužáky, které jsou založeny na zastrašování a na slabosti a síle žáků. Pokud ale učitel sám dává žákům najevo svou mocenskou sílu, pak jim

³⁴ KYRIACOU, CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha: Portál, 1991. ISBN 80-7178-965-8. s. 102.

ukazuje, že se vlastně mohou chovat stejným způsobem. Dospívající mladí lidé vedle sebe potřebují dospělé lidi, kteří je učí respektovat pravidla a zákony, aby je dodržovali a aby tuto myšlenku všichni přijali. Musí vědět, že zákonům je nutné se podřídít a nikdo z nás nemůže být nad nimi.

Porušování pravidel

„Bohužel práce s dospívajícími je složitá, většina dnešní mládeže nezná respektování pravidel a zákonů, protože si tento návyk nepřináší již ze své vlastní rodiny. V případě nedodržování pravidel (jestliže domluva nepomáhá) je třeba, aby nastolena sankce s nápravou. Sankce fungují jako hranice, které pomáhají žákům budovat vlastní osobnost. Sankce však velmi často bývají bez účinku, protože žáci nemají pochopení, jaký smysl pro ně trest má. Vnímají jej jako pomstu, jako projev moci učitele, i když tomu tak není. Trest tedy má pro žáky smysl jenom tehdy, když jim umožní pochopit dosah vlastního jednání. V opačném případě je žákovi jen ubližováno. Aby žák pochopil smysl trestu, nesmí být trest ponižující. Učitel jej nesmí ukládat ve vzteku, aby nehrozila jeho nepřiměřenost a trest nebyl uložen nespravedlivě. Trest, pokud je uložen, musí mladé lidi vychovávat k zodpovědnosti a k respektu vůči ostatním.“³⁵

5.2.2.4 Účinný přístup k nežádoucímu chování

K projevům nevhodného chování ve třídách dochází celkem často. Většinou se jedná o triviální případy, kdy žáci nedávají pozor, ale jde i o závažnější kázeňské přestupky, například bití spolužáka ve hněvu. Čtvrtý hlavní zdroj autority je právě způsob, jakým učitel přistupuje k těmto projevům žáků. Autorita učitele je posílena do takové míry, nakolik sám dokáže spravedlivě a účinně řešit případy nežádoucího chování svých žáků.

„Pojem autorita pochází z latinského slova *auctor*, což znamená autor. Mít autoritu tedy znamená:

- *Pracovat na sobě*, tj. osvojovat si určité kompetence, budovat vlastní osobnost a budovat autoritu

³⁵ AUGER, M. T., BOUCHARLAT, CH. Učitel a problémový žák. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-907-0. s. 74.

- *Umožnit ostatním, aby měli možnost osobně růst*, pomáhat ostatním, aby na sobě pracovali, aby získali zodpovědnost za své vlastní jednání, dokázali se osamostatnit a tak postupně budovat svou vlastní autoritu
- *Působit skrze vztahy na druhé lidi*, přitom zachovávat vzájemný respekt a úctu a naklonit si druhé lidi bez nátlaku a donucování
- *Překonat strach*, důvěřovat sobě a důvěřovat také žákům, mít odvahu být sám sebou, neschovávat se za profesionální masku a nehrát si na někoho jiného
- *Být schopen odhalit nástrahy*, které čekají na učitele v souvislosti s jeho mocí ve třídě, umět se s nástrahami vyrovnávat, umět správně rozhodovat a stmelovat třídní kolektiv
- *Být schopen zamezit násilí ve třídě a garantovat dodržování společně stanovených pravidel*. Toto je možné dodržovat tehdy, když si je učitel své moci nad žáky a je si zároveň vědom vlastní podřízenosti.³⁶

Moc se ve třídě výrazně uplatňuje. Institucionální moc má učitel, může ji uplatňovat, může vydávat příkazy a tím si vynucovat poslušnost žáků. Mocenský přístup učitele v žácích vyvolává buď vzepření, revoltu a touhu mstít se, anebo strach z trestu a tím podřízení se. Tento přístup učitele či dospělého člověka ale žáka samostatnosti nenaučí.

5.2.3 Předcházení nežádoucího chování žáků

„Lepší než léčení je prevence.“ To je správné pravidlo o nevhodném chování žáků. Dovedné vyučování učitele přispívá ke snížení výskytu projevu nežádoucího chování pokud možno na nejnižší míru. Může také jinak změnit průběh událostí, které se mohou ve třídě vyvinout.

Mezi strategie pro předcházení nežádoucího chování žáků patří:

- Sledování všech žáků ve třídě v pravidelných intervalech, zjišťování příčin obtíží žáků, individuální kontakt

³⁶ AUGER, M. T., BOUCHARLAT, CH. Učitel a problémový žák. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-907-0. s. 76.

- Procházení celou učebnou a zjišťování dotazováním, jestli žáci nemají nějaké pracovní problémy
- Kontakt očima s jednotlivými žáky bez verbálního vyjádření
- Využití proxemiky je signálem pro vyjádření sledování dění ve třídě
- Změna činnosti nebo tempa práce je rozhodnutí učitele pro udržení zapojení žáků do vyučování
- Učitel si musí všimnout nežádoucího chování, dát žákům najevo, že o něm ví, někdy stačí očním kontaktem
- Učitel si všimá projevů neúcty žáků k učiteli, dává najevo svoji nespokojenost s jejich chováním přísným výrazem, popř. explicitním komentářem. Zde je důležité včasné zaregistrování a řešení projevu nezdvořilosti nebo neúcty, jinak to sníží učitelovu autoritu.

Jestliže je chování žáka pro učitele vážnou starostí, pak je velmi důležité, aby zajistil podporu rodičů. Rodičům musí být poskytnuty zprávy o chování a jednání jejich dětí. Rodiče pak mohou učiteli poskytnout velmi důležité informace, které pomohou při řešení problémů. Rodiče by v těchto případech měli pomoci při řešení výchovných problémů, měli by děti podporovat a povzbuzovat ke zlepšení jejich chování. V některých případech je třeba zajistit speciálně pedagogickou pomoc odborníků. Bohužel se ale v současné době stává, že rodiče příliš nejeví zájem o spolupráci s učitelem a se školou, to se pak učiteli příliš nedaří problémy řešit. Je velmi důležité, aby byli rodiče zapojeni do jakýchkoliv diskuzí.

6 Minimální preventivní program

Vypracování Minimálního preventivního programu na školách a ve školských zařízeních vychází z Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti MŠMT a z Metodického pokynu MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Cílem koncepce je předložit systém opatření, který povede k uskutečňování prevence. Důležitá je skutečnost, že každá škola či školské zařízení si vytváří takový preventivní program, který bude odpovídat konkrétním podmínkám dané školy. Tento program má oslovit učitelský sbor, pracovníky školy, má získat podporu rodičů a má být zajímavý pro děti.

V současné době lze konstatovat, že problematika rizikového chování u dětí je celospolečenským problémem. Užívání drog a jiné sociálně negativní jevy se dotýkají dětí a mládeže, které navštěvují základní i střední školy. Z pohledu pedagogických pracovníků je velmi naléhavé zahájit primární prevenci, žákům poskytnout co nejvíce informací o problematice všech sociálně patologických jevů podaných přiměřeně k jejich věku a na toto téma s nimi mluvit i na neformální úrovni.

6.1 Charakteristika školy

Výuka na Střední odborné škole a Středním odborném učilišti ve Znojmě, Dvořákova 19, probíhá ve dvou od sebe poměrně dosti vzdálených budovách. Obě se nachází v těsné blízkosti centra města Znojma.

V každé budově působí jeden školní metodik prevence:

budova Alšova ulice – Střední odborná škola

budova Dvořákova ulice – Střední odborné učiliště

Vzdělávací programy školy řeší širokou problematiku vzdělávání: zemědělskou prvovýrobu, potravinářskou výrobu, různá odvětví služeb a přípravu na vysokoškolské studium. Mimo vzdělávání škola zabezpečuje pro své žáky i pro žáky jiných škol stravování v jídelnách hlavních budov školy a ubytování ve vlastních školských zařízeních.

Obory středního vzdělávání s maturitní zkouškou - Alšova 15

Základním studijním oborem školy je Agropodnikání. Tento studijní obor nabízí tři vzdělávací směry, a to ekonomický, vinařský a agroturistiku. Učební plán oboru nabízí mimo základních předmětů řadu specializovaných předmětů, například vinařství, stravovací a ubytovací služby, agroturistiku, řízení speciálních strojů a účetnictví.

Od školního roku 2006/07 škola připravuje žáky v oboru Přírodovědné lyceum, které je přípravou na další studium zaměřeného na obory technologického a přírodovědeckého charakteru. Dalším oborem je Podnikání, určené pro absolventy středního vzdělání s výučním listem. Denní forma tohoto oboru trvá dva roky a probíhá v budově školy Dvořákova 19, dálková forma trvá tři roky a probíhá v budově školy Alšova 15.

Obory středního vzdělávání se závěrečnou zkouškou - Dvořákova 19

Obory jsou zaměřeny na potravinářství a zemědělství. Výuční list mohou žáci získat v oboru Pekař, Cukrář, Řezník – uzenář, Opravář zemědělských strojů, Zahradník, Zahradnické práce. Pro oblast služeb škola připravuje žáky v oborech Krejčí, Kuchař, Kuchař – číšník, Prodavač a výrobce lahůdek, Prodavač.

Stravování a ubytování

Pro žáky ze vzdálenějšího bydliště škola zajišťuje ubytování ve vlastních domovech mládeže na ulici Benjamina Kličky 1 a Dvořákova 19.

Stravování je umožněno v jídelnách hlavních budov školy. Stravování je buď celodenní pro žáky ubytované v domovech mládeže, nebo jsou poskytovány pouze obědy. Zároveň je nabízena možnost občerstvení ve školní výukové prodejně.

6.1.1 Zabezpečení výchovně vzdělávacího procesu

Hlavní budova školy, Dvořákova 19: Ve škole je 36 učeben, z toho 21 odborných, 1 tělocvična. Počet žáků k 30. 9. 2010 je 493.

Odloučené pracoviště, Alšova 15: Ve škole je 22 učeben, z toho 11 odborných, 1 tělocvična a 2 laboratoře. Počet žáků k 30. 9. 2010 je 277.

Celkový počet žáků k 30. 9. 2010 je 770.

Školní jídelna, Dvořákova 19 má 100 míst u stolu, *školní jídelna Alšova 15* má 64 míst u stolu.

Odloučené pracoviště, Hakenova 18 je pracovištěm praktického vyučování pro obory Opravář zemědělských strojů a obor Krejčí. Je zde 8 učeben, z toho 7 odborných.

Cvičná hala, Přímětice 225: pracoviště praktického vyučování pro obor Agropodnikání. Jsou zde 3 učebny, z toho 2 odborné, 1 demonstrační hala pro výuku práce se stroji za nepříznivého počasí.

Domov mládeže, Dvořákova 19: Počet ložnic je 22, kapacita ubytovaných 52.

Domov mládeže, B. Kličky 1: Počet ložnic je 33, kapacita ubytovaných 92.

Školní zahradnictví, Přímětická 68: Pracoviště praktického vyučování pro obory Zahradník, Zahradnické práce a Agropodnikání. Počet odborných učeben 2, skleníky 3. Součástí zahradnictví jsou i venkovní pozemky pro praktický nácvik pěstování polních plodin a výuková vinice. Část ploch byla využívána pro pěstování pod fólií v rámci pokusů s firmou Pegas Nonwovens, s.r.o.

Školní zahradnictví, Dvořákova 19: Pracoviště praktického vyučování pro obory Zahradník a Zahradnické práce. Je zde 1 odborná učebna a 3 skleníky. Součástí zahradnictví jsou i venkovní pozemky pro praktický nácvik pěstování polní zeleniny a vinice.

Škola má potřebné prostory pro praktické i teoretické vyučování. Pro zabezpečení výuky v provozních podmínkách škola využívá také celou řadu smluvních pracovišť praktického vyučování.

Cílem vzdělávacího i výchovného procesu školy je poskytovat žákům všech studijních i učebních oborů odpovídající vzdělání na vysoké úrovni, ale také působit preventivně proti výskytu sociálně patologických jevů nejen během vyučování, ale i v každodenním životě studentů, popř. účinně řešit vzniklé problémy. Cílem je formovat takovou osobnost žáka, která je schopná se v dané problematice orientovat, která si bude vážit svého zdraví, bude umět správně nakládat se svým volným časem a bude zvládat základní sociální dovednosti.

K prevenci sociálně patologických jevů by měla vést spolupráce více subjektů – ředitele školy, školního metodika prevence, výchovného poradce, třídního učitele, všech učitelů, žáků i rodičů.

Oba metodici školy spolupracují při organizování besed, aktuálních diskusních programů, výchovných přednášek apod.

Informují se o výskytu sociálně patologických jevů, předávají si informace a zkušenosti z řešení aktuálních výchovných problémů.

6.2 Hlavní oblasti preventivního a výchovného působení

Preventivní působení by mělo být zaměřeno v naší škole hlavně na tato témata:

- sociální klima třídy a školy,
- správné modely a vzorce chování,
- zdravý životní styl,
- záškoláctví,
- kouření cigaret,
- šikana,
- rasismus,
- vandalismus,
- požívání návykových látek,
- sexuální osvěta.

6.3 Působení k prevenci sociálně patologických jevů

6.3.1 Učitelé jednotlivých předmětů

- zařadí do svých tematických plánů podle odpovídajících témat možnosti vlastního preventivního působení na studenty hlavně v oblastech:

zdravý životní styl, hodnotový systém v životě člověka, nesnášenlivost, rasismus, šikana, kriminalita, agresivita, všestranný rozvoj osobnosti, koníčky, zájmy, efektivní využití volného času.

Učitelé by se měli snažit o vytvoření přátelské atmosféry ve vyučování, aby se žáci necítili frustrováni a ve stresu, tito žáci jsou pak náchylnější k podlehnutí různým náhradním formám životního uspokojení.

Učitel by měl být vzorem chování, partnerem, přirozenou autoritou, ne soupeřem či nepřítelem – působí tak na utváření správného vztahu k autoritě, k vytváření správných životních postojů.

6.3.2 Třídní učitelé

- seznámí na začátku školního roku žáky se školním řádem, s jeho změnami, s pravidly slušného chování ve škole i mimo ni, informují rodiče o výskytu sociálně patologických jevů mezi žáky, v třídnických hodinách probírají se žáky problémy, týkající se jejich prospěchu, případné neúspěchy, jejich příčiny, možnosti nápravy, hodnotí chování žáků, jejich kázeňské nedostatky, sledují atmosféru v třídním kolektivu.

6.3.3 Učitelé občanské nauky

- ve všech ročnících zařadí problematiku užívání návykových látek, rasismu, šikany, zdravého sexuálního života, budoucího rodinného života a základy společenské výchovy – videokazety, DVD a výukové materiály ke všem uvedeným tématům jsou k dispozici u školního metodika prevence.

6.3.4 Školní metodik prevence

- dá k dispozici třídním učitelům prvních ročníků informační leták pro rodiče žáků prvních ročníků o prevenci sociálně patologických jevů ve škole i v rodině – třídní učitelé prvních ročníků projednají na prvním sdružení rodičů v září
- nabídne učitelům občanské nauky v prvních ročnících vyplnit se žáky dotazníky pro žáky týkající se problematiky drog a šikany
- provede jeho vyhodnocení a seznámí s ním učitele i žáky
- organizuje besedy k prevenci sociálně patologických jevů ve spolupráci s okresním metodikem – aktuálně podle nabídky a zájmu studentů pro všechny ročníky
- je k dispozici rodičům i žákům v konzultačních hodinách, každé pondělí od 10:50 do 11:35 hodin
- spolupracuje s třídními učiteli v případě zjištění sociálně patologických jevů v třídním kolektivu
- v případě výskytu nežádoucího sociálně patologického jevu na škole
 - vede pohovor se žákem

- vede pohovor se žákem, jeho zákonným zástupcem, výchovným poradcem, ředitelem školy
- v případě špatné spolupráce s rodiči informuje sociální odbor, oddělení péče o děti
- v případě dealerství informuje Policii ČR
- soustavně se vzdělává - individuálně, účastí na školeních, vzdělávacích programech organizovaných MŠMT
- předává své poznatky ostatním učitelům
- koordinuje působení všech složek v zájmu minimalizace výskytu sociálně patologických jevů ve škole

6.3.5 Vytváření podmínek pro využití volného času

Žáci se mohou zapojit do sportovních kroužků, různých zájmových kroužků, mohou se účastnit soutěží – matematická olympiáda, olympiáda z českého jazyka, SOČ, navštěvují odborné výstavy a veletrhy, ve školní knihovně si mohou půjčovat knihy, na vrátnici školy mají přístup k internetu, na nástěnkách jsou informováni o kulturním a společenském životě našeho města, kraje, o novinkách v literatuře, o aktuálních akcích pořádaných školou, o úspěších našich žáků v soutěžích školních i ostatních. Jsou organizovány společné návštěvy divadelních a filmových představení, před Vánocemi a Velikonocemi jsou pořádány výstavy výrobků žáků pro veřejnost.

6.3.6 Spolupráce s rodiči

Informační leták pro rodiče prvních ročníků, informování o aktuálních problémech ve třídě, ve škole, spolupráce při záškoláctví, pravidelné informace o prospěchu žáků, zajistit pokračování spolupráce rodičů se školou a možnost jejich případného informování o průběhu studia i u zletilých žáků, školní preventista je rodičům k dispozici v konzultačních hodinách, případně v jiném termínu podle domluvy.

6.3.7 Průběžné sledování aktuální situace ve škole

- Mapování situace ve škole i ve třídě – formou rozhovorů
- Sledování studentů ve vyučovacím procesu, pozorování studentů na praxích, exkurzích – kouření, alkoholismus, požívání návykových látek, šikana,
- Pečlivá a důsledná kontrola absence třídními učiteli i jejich zástupci, v případě podezření na záškoláctví informovat zákonné zástupce, výchovného poradce, preventivu

6.4 Postup při řešení šikany

- Rozhovor s informátory a oběťmi
- Nalezení vhodných svědků
- Individuální, případně i konfrontační rozhovor se svědky, nikoliv konfrontace obětí a agresorů!
- Zajištění ochrany obětem
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- Výchovná komise
- Rozhovor s rodiči oběti
- Práce s celou třídou

6.5 Spolupráce s dalšími organizacemi

- Pedagogicko-psychologická poradna Znojmo – Mgr. Petra Špačková
- Městský úřad Znojmo, odbor sociálních věcí a zdravotnictví. Bc. Gabriela Moltašová
- Oblastní Charita Znojmo
- Městská policie Znojmo – Bc. Petr Hladký, preventista městské policie
- Policie ČR Znojmo – nrap. Jan Křepela – preventivně informační skupina
- Probační a mediační služba, Znojmo
- Informace JMK – PaedDr. Danuše Pielinská – krajský školský koordinátor JMK

6.6 Plánované akce na školní rok 2011/2012

Září: Návštěva klubu Coolna, seznámení se s jeho činností – 1. ročníky

Říjen: Dotazníky pro žáky prvních ročníků – průzkum – zaměření – Zdravý životní styl, užívání návykových látek, kouření, sexuální znalosti a zkušenosti, rodinné zázemí, projevy šikany

Listopad: Beseda s pracovníkem PIS Policie ČR Znojmo na téma – Právní vědomí

Beseda s pracovníci Oblastní Charity Znojmo na téma Domácí násilí

Přednáška příslušníka Policie ČR pro rodiče na téma Trestní odpovědnost mládeže

Prosinec: Beseda s pracovníci Oblastní Charity Znojmo na téma Obchodování s lidmi

Leden: Beseda – téma Zdravý životní styl, sexuální osvěta, prevence pohlavních chorob

Únor: Preventivní program Městské policie Znojmo

Beseda s pracovníkem Probační a mediační služby Znojmo

Březen: Přednáška na téma Sex, AIDS a vztahy – organizace ACET ČR

Duben: Beseda s pracovníci Oblastní Charity Znojmo na téma Pohlavně přenosné choroby

Květen: Beseda dle nabídky PPP Znojmo

Průběžné akce konané ve školním roce:

- osvěta mezi žáky na nástěnkách školy
- školní metodik zajišťuje soustavně výukové materiály, videokazety, propagační letáky a brožury pro informace ze všech oblastí možného výskytu sociálně patologických jevů
- školní metodik navštěvuje informační akce a školení pořádaná PPP ve Znojmě, se získanými informacemi seznamuje ostatní učitele
- sledování aktuální nabídky besed, výchovných pořadů, akcí zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů
- spolupráce s třídními učiteli a výchovným poradcem v případě řešení výchovných problémů studentů
- vytváření zdravého sociálního klimatu třídy i školy
- zapojení žáků do mimoškolních akcí – kroužky, soutěže, SOČ
- sledování chování žáků ve vyučování i o přestávkách, důsledné vykonávání dozorů na chodbách školy – prevence šikany, vandalismu, kouření
- dobrá práce třídních učitelů – při sledování docházky, omlouvání nepřítomnosti – prevence záškoláctví, všímat si chování žáků a jeho změn – prevence šikany, domácího násilí, různých druhů závislostí
- důsledné zveřejňování úspěchů našich studentů na nástěnkách školy, odměňování úspěšných studentů – správné motivace pro ostatní studenty
- publikování příspěvků do místního tisku o akcích, organizovaných naší školou, o dosažených úspěších – vytváření dobrého jména a povědomí o škole, propagace školy mezi veřejností

Praktická část

7 Cíl výzkumu

Cílem praktické části mé diplomové práce bylo zjistit, jaké anormální chování se u žáků různých typů středních škol vyskytuje. Dále budu zjišťovat, jaké jsou názory učitelů působících na daných školách na chování a nekázeň žáků těchto škol.

Výsledky dotazníkového průzkumu odpovědí žáků a učitelů budou navzájem porovnány.

7.1 Stanovení předpokladů výzkumu

Ještě před samotným sestavením dotazníků jsem si stanovila tyto předpoklady:

1. Velmi častým projevem středoškoláků je záškoláctví
2. Žáci SOU mají menší zájem o vzdělávání než žáci gymnázia
3. Žáci odborného učiliště mají horší chování než žáci gymnázia

7.2 Předvýzkum

První zkušební dotazníky jsem předložila žákům na SOŠ a SOU Znojmo, Dvořákova 19 a to u skupiny 6 děvčat a 6 chlapců učebního oboru Cukrář. Jedná se o žáky 3. ročníku, a to znamená, že všichni jsou plnoletí. Proto jsem předpokládala vyšší serióznost při práci s dotazníky.

Nejprve jsem žákům vysvětlila, že se v tomto případě jedná pouze o předvýzkum a požádala jsem je se souběžným vysvětlením o vyplnění dotazníku. Jakmile měli všechny otázky zodpovězeny, přistoupila jsem k rozboru jednotlivých položek. Žákům jsem kladla otázky, jestli jim nebylo něco jasné a jestli všem položeným otázkám rozuměli. Také jsem se dotazovala, jestli jim nedělalo při vyplňování problém odpovídat podle skutečnosti a bez lhaní. K jednotlivým otázkám se měli možnost vyjádřit. Poté jsem byla žáky ujištěna, že s odpovídáním na moje otázky neměli žádné problémy. Proto jsem dospěla k názoru, že není třeba dotazník nijakým způsobem dále upravovat. Se získanými informacemi z předvýzkumného vzorku jsem dále nepracovala a přistoupila jsem k vlastnímu výzkumu.

8 Metoda výzkumu

8.1 Výběr metody

Výzkum probíhal v několika krocích:

- Stanovení hypotéz
- Formulace položek dotazníku
- Pilotáž – součást předvýzkumu
- Rozdělení dotazníků do škol
- Sběr vyplněných dotazníků
- Vyhodnocování jednotlivých odpovědí
- Zpracování dat
- Sestavení grafů a tabulek
- Potvrzení či vyvracení jednotlivých hypotéz

8.2 Dotazník pro žáky

Velmi častou metodou získávání dat v pedagogickém výzkumu je dotazník. Gavora (2000) definuje dotazník jako „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“. Jde o soustavu předem připravených otázek, které jsou přesně formulované a jsou jasně vymezené, aby je respondenti správně pochopili a mohli na ně jednoznačně odpovědět. Při konstrukci dotazníku jsem se snažila dodržovat zásady nikoliv obecnosti, ale jednoduchosti formulace otázek, aby byl obsah otázek jasný a srozumitelný a nemusel být již dále respondentům vysvětlován. Jednoduchost jsem zvolila podle věku respondentů, snažila jsem se také o stručnou formulaci položek.

Tato subjektivní metoda je poměrně jednoduchá, respondenti v mém dotazníku zaškrťávají svoje odpovědi, anebo v některých otázkách odpovídají na danou otázku svými slovy a vypisují vlastní názory.

Dotazník je určen žákům středních škol nacházejících se ve stejném městě. Jedná se o Střední odbornou školu a Střední odborné učiliště ve Znojmě, Dvořákova 19, dále Gymnázium Dr. Karla Polesného ve Znojmě, Komenského náměstí 4 a

Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní zkoušky ve Znojmě,
Přemyslovců 4.

8.2.1 Sestavení dotazníku pro žáky

Dotazník pro žáky se skládá z 36 otázek:

1. Vadí ti špatné chování jednoho člověka k druhému (např. mezi kamarády)?
2. Chováš se někdy ty sám (sama) k druhým špatně?
3. Stalo se někdy, že jsi vědomě ublížil(a) někomu druhému?
4. Použil(a) jsi někdy surovost (např. bití pěstí) při řešení problému?
5. Lžeš někdy, abys někoho ochránil(a)?
6. Lžeš, abys ochránil(a) sám (sama) sebe?
7. Podvádíš ve škole?
8. Jsi drzý(á) k učitelům
9. Hádáš se se spolužáky?
10. Máš mezi svými spolužáky nějaké kamarády?
11. Máš kamarády mimo školu?
12. Byl(a) jsi někdy účasten napadání slabších a mladších spolužáků?
13. Napadl(a) jsi někdy ty sám (sama) někoho?
14. Ničil(a) jsi někdy nějaké věci? (např. lavice ve škole, odpadkové koše v parku, ap.)
15. Jaký je tvůj názor na ničení cizího majetku? Napiš jaký.
16. Vyvoláváš sám (sama) rvačky?
17. Vyhrožoval(a) jsi někdy někomu?
18. Mluvíš sprostě?
19. Ukradl(a) jsi někdy něco, protože jsi chtěl(a) tu věc vlastnit?
20. Ukradl(a) jsi někdy něco, protože by tě ostatní nepřijali mezi sebe?
21. Kouříš?

22. Kouří někdo ve vaší rodině? Jestliže ano, tak vypiš kdo.
23. Piješ alkoholické nápoje?
24. Stručně popiš, jak trávíš svůj volný čas.
25. Máš někoho, s kým rád trávíš volný čas? Pokud ano, pak napiš koho?
26. Baví tě chodit do školy?
27. Baví tě obor, který studuješ?
28. Chodíš za školu?
29. Pokud ano, co nejčastěji děláš, když jsi za školou?
30. Navštěvuješ ve škole nějaký zájmový kroužek?
31. Myslíš si, že ke svým povinnostem přistupuješ zodpovědně?
32. Myslíš si, že tvým rodičům na tobě záleží?
33. Myslíš si, že tvým rodičům záleží na tvých známkách a prospěchu ve škole?
34. Jaké má tvoje matka vzdělání? (základní, vyučena, maturita, vysoká škola)
35. Jaké má tvůj otec vzdělání? (základní, vyučena, maturita, vysoká škola)
36. Jaké jsou pro tebe nejdůležitější hodnoty v životě? Vypiš.

8.2.2 Zadání dotazníků ve školách

V praktické části mé diplomové práce jsem provedla několik průzkumů, které se týkaly názoru žáků daných škol na jejich vlastní chování nebo na chování jejich vrstevníků. Připravený dotazník jsem nejprve předložila žákům SOŠ a SOU, kde působím, protože to pro mě byla jednodušší a časově nejméně náročná varianta. Žákům v úvodu dotazníku vysvětluji, na co je dotazník zaměřen a k jakému účelu jej použiji. Zmiňuji se také o anonymitě jejich odpovědí.

Dalšími školami, kde jsem požádala kolegyně o vyplnění dotazníků žáky, bylo Gymnázium Dr. Karla Polesného a Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní zkoušky. Na těchto školách jsem se sama instruktáže o vyplňování dotazníků nezúčastnila, požádala jsem o to kolegyně působící na daných školách.

Nezbytným předpokladem pro úspěch dotazníkového šetření je hlavně ochota spolupráce respondentů. Proto jsem se v úvodu snažila motivovat žáky ke spolupráci a k odpovědnému vyplňování dotazníku, vysvětlila jsem smysl šetření a důvod provádění dotazníkové metody. Zadala jsem jasné pokyny k vyplňování dotazníků. V případě nepochopení některé položky jsem byla respondentům k dispozici.

V dotazníku, který jsem pro žáky sestavila, jsem ve většině případů použila strukturované, uzavřené položky. Respondentům jsem předložila určitý počet předem připravených odpovědí, což podstatně zjednodušuje celkové vyhodnocení dotazníku. Respondenti jsou v těchto případech ochotnější při vyplňování předloženého dotazníku. Je pro ně jednodušší zaškrtnout připravené odpovědi, než aby sami dlouze varianty odpovědí vymýšleli. Některé položky dotazníku jsou dichotomické, na něž lze dát jen dvě vzájemně se vylučující odpovědi (ano, ne). Některé položky jsou polytomické – výběrové, z nichž mají respondenti vybrat pouze jednu odpověď. Do dotazníku jsem také zařadila několik nestrukturovaných, otevřených položek. Nejsou v nich respondentovi nabízeny žádné hotové odpovědi, respondent na ně odpovídá podle vlastního uvážení a názoru. Jelikož je vyhodnocování těchto položek časově náročnější a je nutné provádět dodatečnou kategorizaci, zvolila jsem jich ve svém dotazníku pouze několik. Při vyhodnocování tohoto typu položek se bohužel jistá část informace ztrácí, protože je nutné velký počet individuálních odpovědí převést na menší počet kategorií.

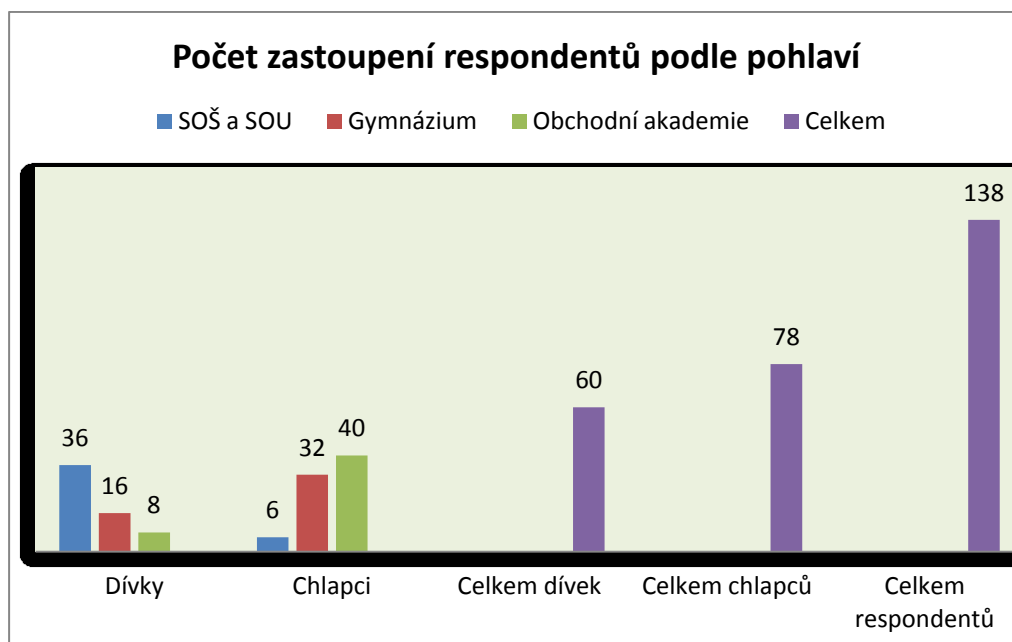
Ověřenou variantu dotazníku v předvýzkumu jsem přeložila 138 žákům, z toho 42 žáků SOŠ a SOU, 48 žáků Gymnázia a 48 žáků Obchodní akademie. Z celkového počtu žáků dotazník vyplňovalo 60 dívek a 78 chlapců. V jednotlivých školách byl různý poměr dívek a chlapců. Na Středním odborném učilišti 36 dívek a pouze 6 chlapců (učební obor prodavač), na Gymnáziu 16 dívek a 32 chlapců, na Obchodní akademii 8 dívek a 40 chlapců (třídy Informačních technologií).

Tabulka 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Pohlaví	Počet respondentů				
	SOU a SOŠ	Gymnázium	Obchodní akademie	Celkem	
				Počet	Procenta
Dívky	36	16	8	60	43%
Chlapci	6	32	40	78	57%
Celkem dívek a chlapců	42	48	48	138	100%

Zdroj: Autorka

Graf 1 Počet zastoupení respondentů podle pohlaví

Zdroj: Autorka

8.2.3 Rozbor dotazníků formou rozhovoru

Sestavený a vypracovaný dotazník jsem předložila žákům druhého a třetího ročníku učebního oboru Prodavač na Střední odborné škole a Středním odborném učilišti ve Znojmě. Je jistě vhodné vědět, jaký mají žáci názor na chování svých vrstevníků a jak sami cítí svoje počínání, také jaké je jejich chování ve skutečnosti.

Po vyplnění dotazníků všemi zúčastněnými jsem s nimi probrala každou otázku jednotlivě. Dotazovala jsem se, zdali odpovídali pravdivě na položené otázky, jak se ke každé z nich dokázali morálně postavit. Většinou mi žáci odpovídali, že se snažili dotazník vyplňovat pravdivě, ačkoliv tomu pozdější detailní náhled podle mého názoru vždycky neodpovídal. Žáci v tomto věku nejsou ještě vyzrálí, na různé situace reagují různě. Proto si také v některých odpovědích dotazníku rozcházel.

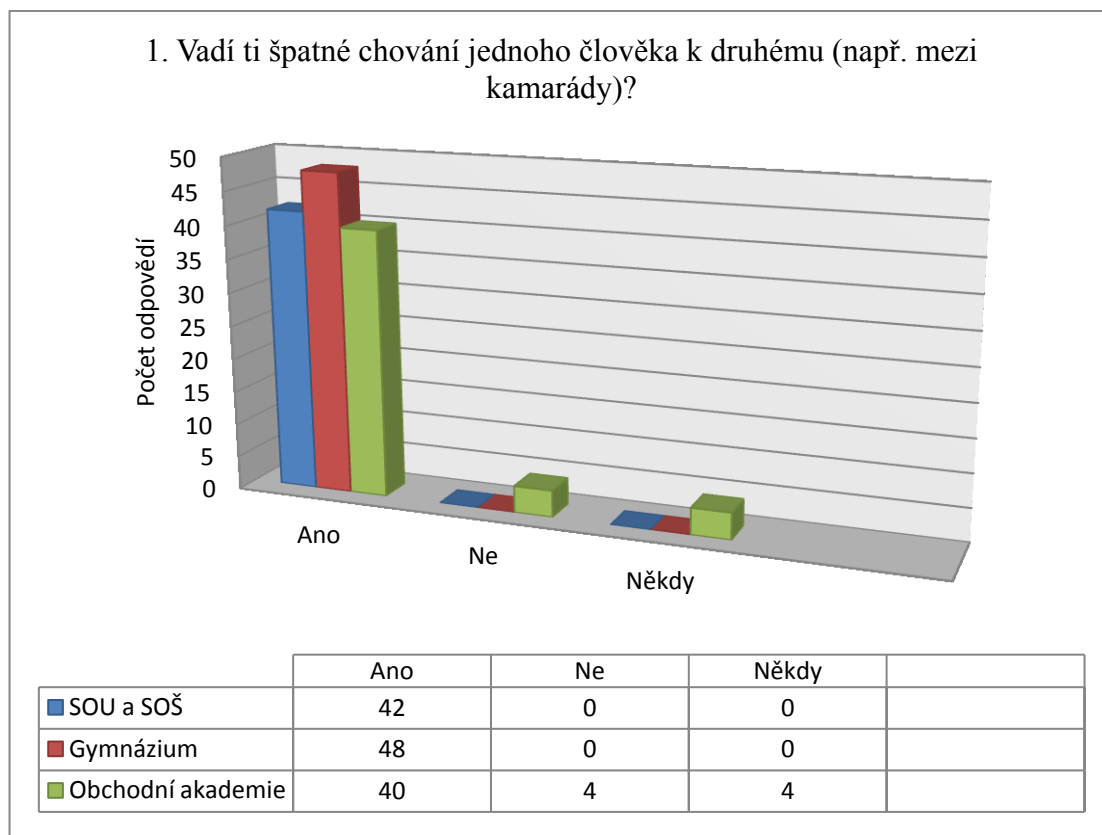
V rozhovoru jsem se snažila blíže zjistit, jestli žáci vědomě někomu jinému ubližují, jakým způsobem mu ubližují a co je k tomu vede. Někteří žáci mi odpověděli, že ani neví, proč někomu ubližují, dělají to jen tak pro zábavu anebo z nudy. Dělá jim radost dívat se na nešťastného spolužáka nebo vrstevníka, třeba jenom z jejich posměchu. Někteří žáci se ale silně stavěli na stranu spravedlnosti, bránili a obhajovali ty slabší a neprůbojné. Co se týká názoru na ničení cizího majetku, žáci mi sdělovali různé názory. Někomu bylo zcela jedno, co kdo komu ničí, hlavně když se toto ničení netýká jeho věcí. Většina z nich ale ničení cizího majetku odmítala.

Překvapily mě i odpovědi žáků na otázku, zda chodí za školu. Ve skutečnosti za školu chodí větší část třídy. V rozhovoru jsem však zjistila, že žáci napsali, že za školu nechodí anebo jen občas, protože oni sami nepovažují za záškoláctví, když zůstanou doma, protože se jim prostě do školy nechce. Říkají, že mohou mít zameškaný určitý počet hodin, že to přece nevádí, když nepřijdou do školy. K samotnému záškoláctví mají velmi laxní přístup.

Z rozhovoru a následného zpracování dotazníku jsem získala přehled o chování žáků středních škol. Zjistila jsem, že i když mi žáci v dotazníku odpovídali určitým způsobem, v některých otázkách nebyly odpovědi pravdivé a přesné. Přesto jsem je vyhodnotila podle vyplněných dotazníků.

8.3 Vyhodnocení dotazníků žáků a získaných dat

Graf 2 Vyhodnocení otázky č. 1 - žáci

Zdroj: Autorka

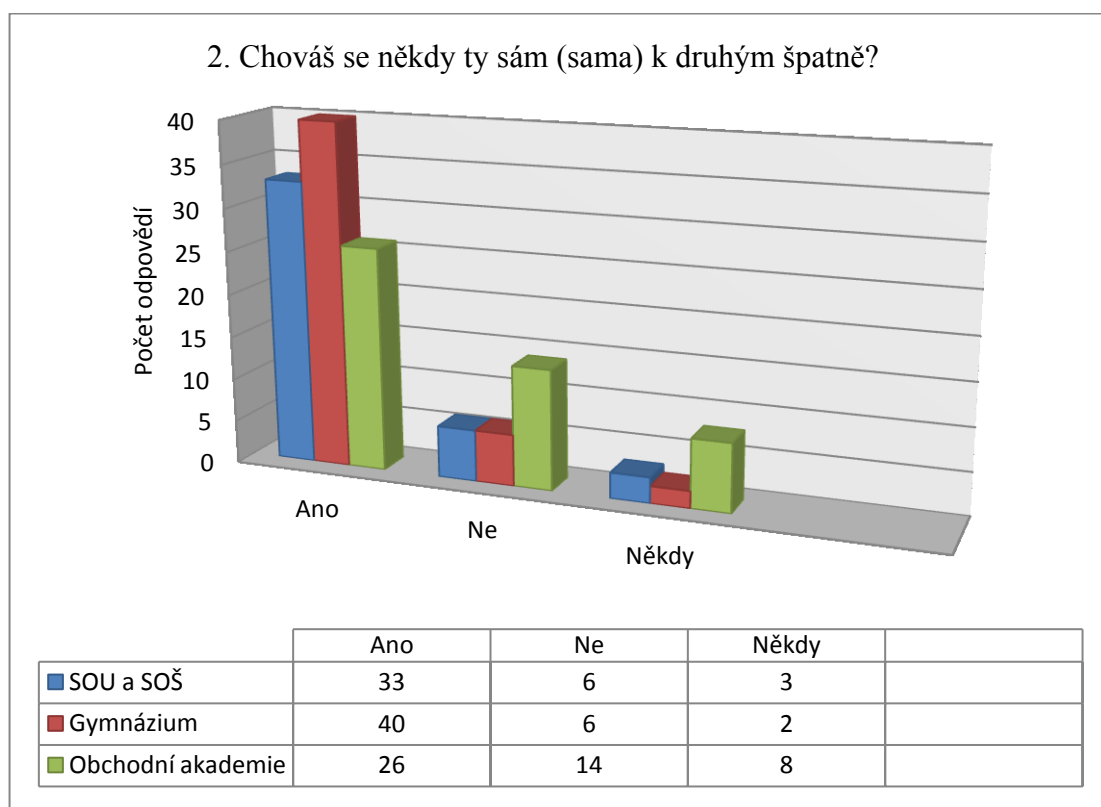
Tabulka 2 Odpovědi žáků na otázku č. 1

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	100%	0%	0%
Gymnázium	100%	0%	0%
Obchodní akademie	84%	8%	8%

Zdroj: Autorka

Na otázku „Vadí ti špatné chování jednoho člověka k druhému“ odpověděla *ano* většina žáků, tj. 94% z celkového počtu dotazovaných. Jenom 4 žáci, tj. 3% odpověděli *ne*, stejný počet respondentů odpověděl *někdy*. Z výsledku je patrné, že se žákům nesprávné chování jednoho k druhému nelíbí, i když se tak sami velmi často k sobě chovají. Na otázku proč tomu tak je, často sami neumějí odpovědět. Žáci SOU a žáci Gymnázia odpověděli 100% *ano*, žáci OA 84% *ano*, 8% *ne* a 8% *někdy*.

Graf 3 Vyhodnocení otázky č. 2 - žáci

Zdroj: Autorka

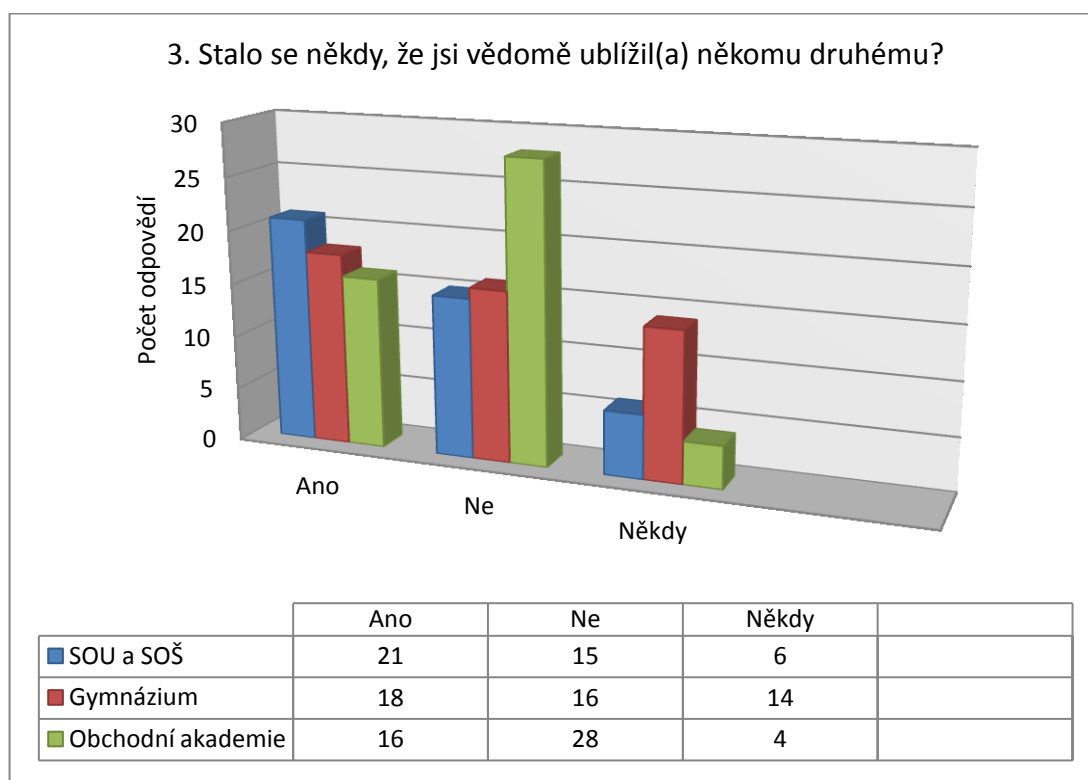
Tabulka 3 Odpovědi žáků na otázku č. 2

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	79%	14%	7%
Gymnázium	83%	13%	4%
Obchodní akademie	54%	29%	17%

Zdroj: Autorka

Na otázku č. 2 „Chováš se někdy ty sám k druhým špatně“ opět odpověděla většina žáků *ano*. Z celkového počtu 138 respondentů jich odpovědělo kladně 99, což je 72% dotazovaných. Žáci jsou si velmi dobře vědomi toho, jak špatně se v některých situacích chovají k ostatním, ke spolužákům, kamarádům, rodičům nebo i cizím lidem. V průběhu rozhovoru, který jsme se žáky po vyplnění dotazníků vedli, jsem se od nich dozvěděla, že mnozí ani nevědí, proč se neumějí chovat lépe nebo jinak. Velmi často je to později mrzí. Jsou však mezi nimi ale také žáci, kterým je to zcela jedno, jak se chovají a co si o nich ostatní myslí. Mínění druhých je moc nezajímá. Je to dáno nejen jejich věkem, ale z velké části výchovou v rodině.

Graf 4 Vyhodnocení otázky č. 3 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 4 Odpovědi žáků na otázku č. 3

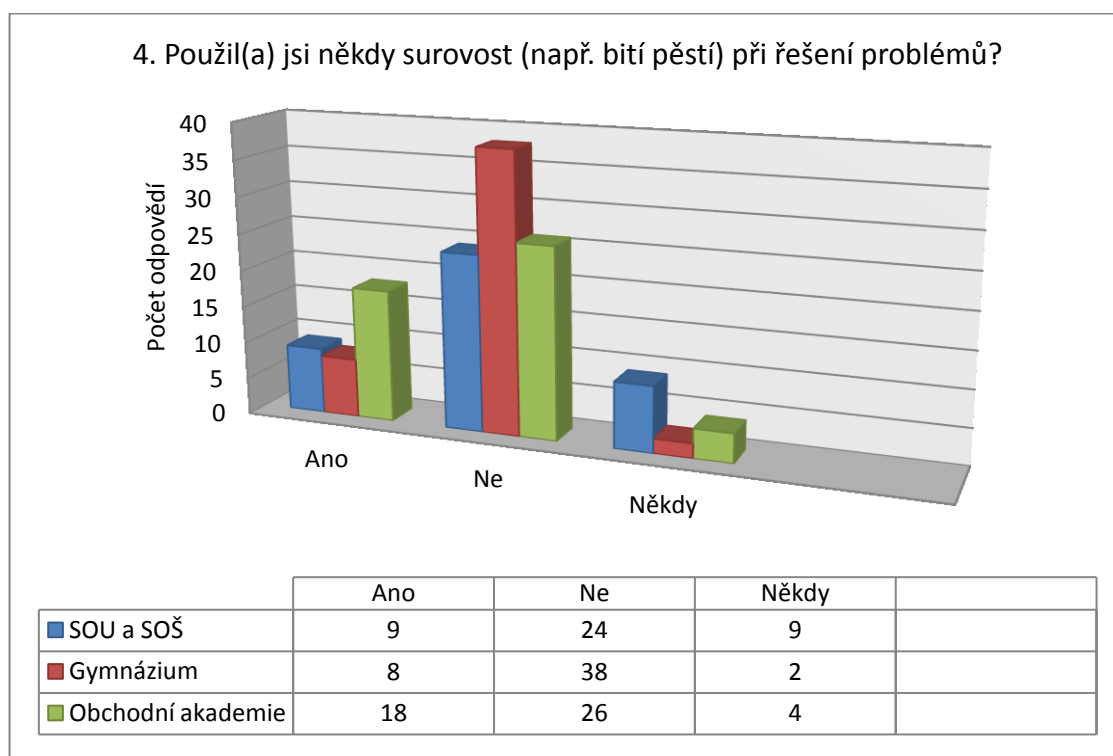
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	50%	36%	14%
Gymnázium	38%	33%	29%
Obchodní akademie	33%	59%	8%

Zdroj: Autorka

Vědomé ublížení někomu druhému potvrdila polovina žáků Středního odborného učiliště, na Gymnáziu a Obchodní akademii je počet žáků, kteří vědomé ublížení někomu druhému přiznali, je procentuálně nižší, Gymnázium - 38% a OA - 33%. Celkový počet žáků s kladnou odpovědí je 55, což je 40% dotazovaných. Nemusí se jednat o fyzické ublížení, v tomto případě může jít i o ublížení psychické, jako například nevšimavost druhého, pohrdání či urážky. S tím žáci v tomto věku často nešetří a neuvědomují si následky svého počínání.

Z celkového počtu dotazovaných 43% žáků odpovědělo *ne*, *někdy* odpovědělo nejméně žáků, a to 17%.

Graf 5 Vyhodnocení otázky č. 4 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 5 Odpovědi žáků na otázku č. 4

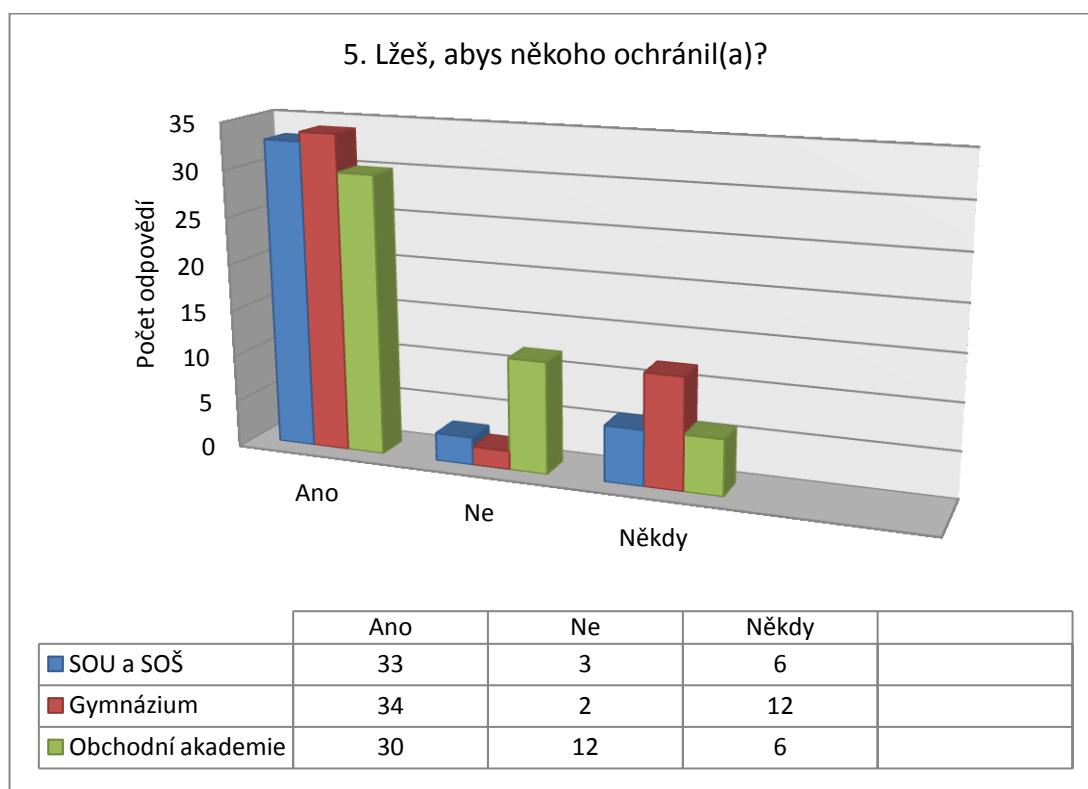
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	21%	58%	21%
Gymnázium	17%	79%	4%
Obchodní akademie	38%	54%	8%

Zdroj: Autorka

Na závažnější otázku, zda žáci při řešení problému použili surovost, odpovědělo 64% respondentů *ne*, nejvíce na Gymnáziu, tj. 79%, SOU - 58% a OA - 54%. Přesto však se vyskytly i kladné odpovědi a to i u děvčat. *Ano* odpovědělo 25% z celkového počtu dotazovaných. Vzhledem k tomu, že na Středním odborném učilišti bylo dotazováno 36 dívek a pouze 6 chlapců, je na první pohled zřejmé, že i některým dívkám nedělá problém použít surovost při řešení konfliktu. *Ano* odpovědělo 9 dotazovaných. Na Gymnáziu 8 respondentů a na OA 18 respondentů.

Někdy odpovědělo 21% žáků SOU, pouze 4% Gymnázium a 8% OA. Z celkového počtu dotazovaných je to 10%.

Graf 6 Vyhodnocení otázky č. 5 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 6 Odpovědi žáků na otázku č. 5

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	79%	7%	14%
Gymnázium	71%	4%	25%
Obchodní akademie	63%	25%	12%

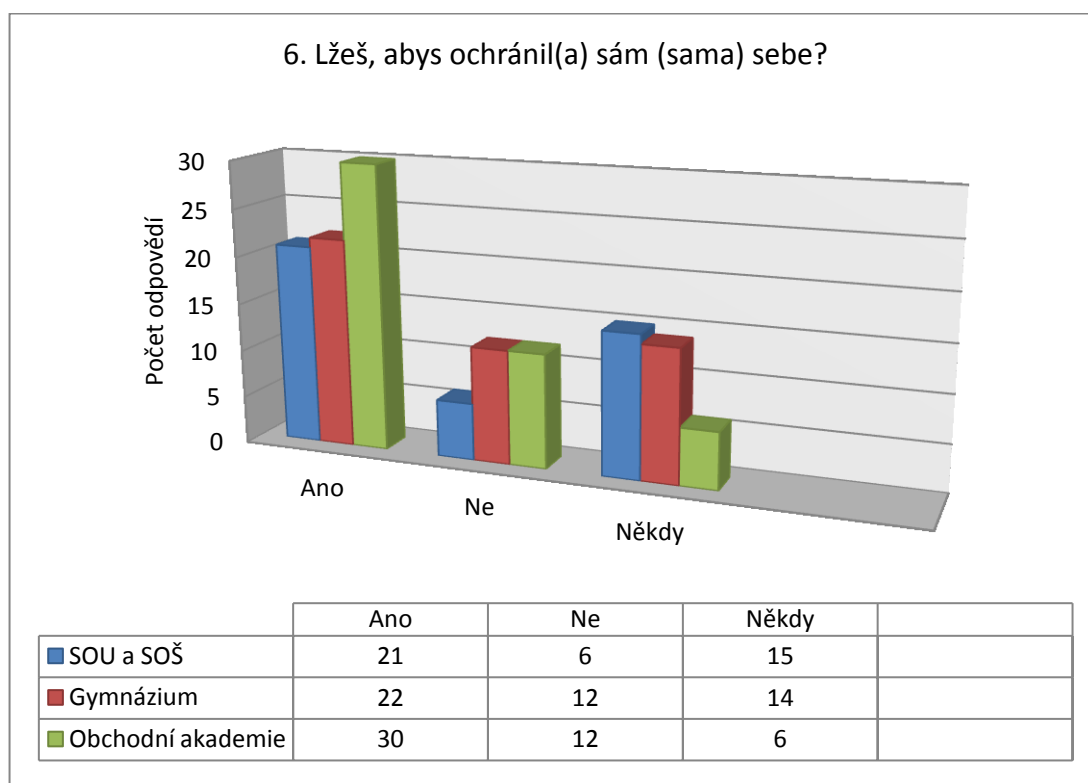
Zdroj: Autorka

Na otázku „Lžeš, abys někoho ochránil(a)“ odpovědělo *ano* 97 respondentů, což činí 70% z celkového počtu dotazovaných. Žáci SOU – 79%, žáci Gymnázia – 71% a žáci OA – 63%.

U odpovědi *ne* se však mnohem více rozcházel. SOU – jen 7%, Gymnázium – pouze 4%, avšak OA nejvíce – 25%.

U odpovědi *někdy* se shodovali spíše žáci SOU (14%) a OA (12%), žáci Gymnázia v odpovědích dosahovali dvojnásobku (25%).

Graf 7 Vyhodnocení otázky č. 6 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 7 Odpovědi žáků na otázku č. 6

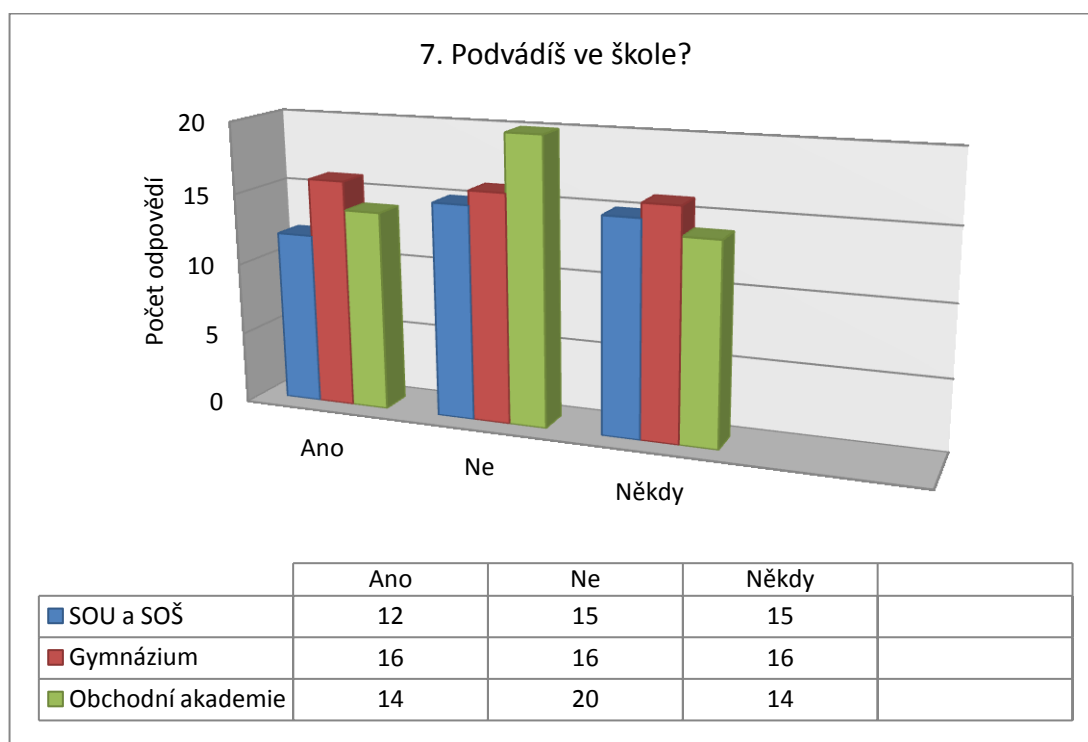
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	50%	14%	36%
Gymnázium	46%	25%	29%
Obchodní akademie	63%	25%	12%

Zdroj: Autorka

Na tuto otázku bylo odpovězeno nejvíce *ano*. Na SOU 21 odpovědí, což je 50% žáků, Gymnázium 22 odpovědí, což je 46% a na OA 30 odpovědí, což je 63% dotázaných. *Ne* odpovědělo podstatně méně respondentů, SOU – 14%, Gymnázium – 25% a OA shodně 25%. Více odpovědí bylo *někdy*: SOU – 36%, Gymnázium – 29% a OA nejméně – 12%.

Z odpovědí je patrné, že žáci častěji nemluví pravdu, aby sami později neměli nějaký problém. Většinou neřeší, jaké to pro ně může mít později důsledky, mají pocit, že se musí v každém případě krýt a nechtějí přiznat pravdu nebo svou vinu. I v tomto případě velmi záleží na rodinné výchově žáků a na příkladném jednání rodičů.

Graf 8 Vyhodnocení otázky č. 7 - žáci

Zdroj: Autorka

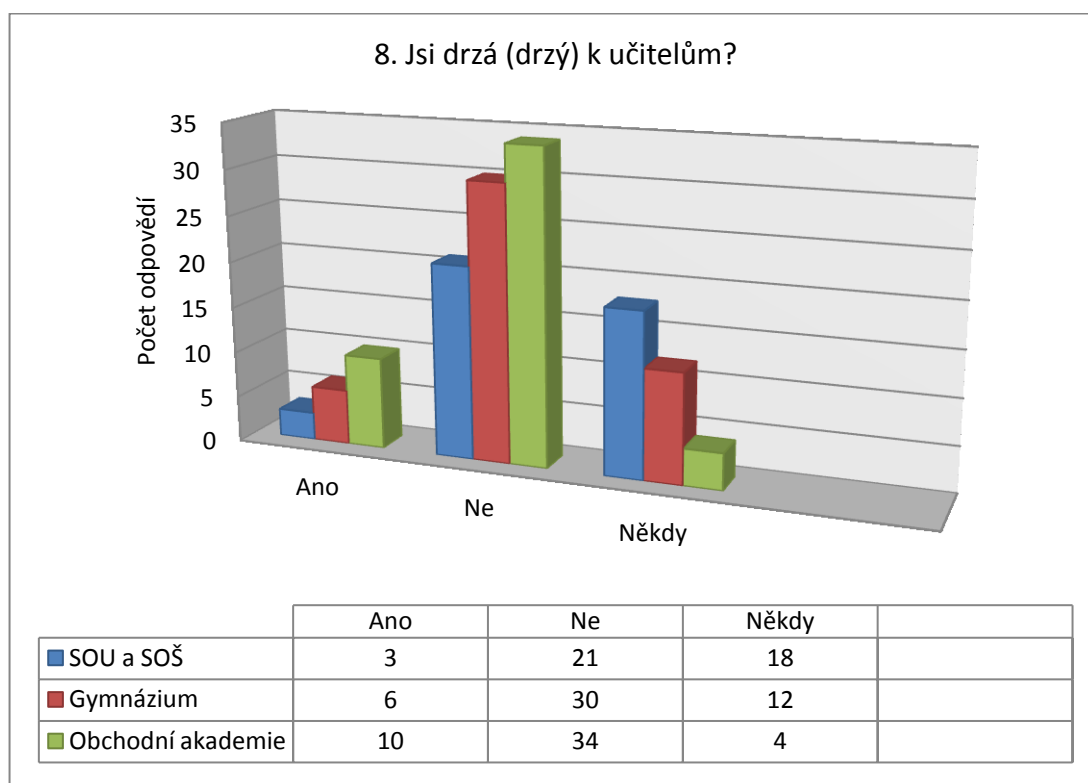
Tabulka 8 Odpovědi žáků na otázku č. 7

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	28%	36%	36%
Gymnázium	33,3%	33,3%	33,3%
Obchodní akademie	29%	42%	29%

Zdroj: Autorka

Na tuto otázku odpovědělo překvapivě 51 dotázaných žáků (což je 37% z celkového počtu), že ve škole nepodvádí. Podle mého názoru žáci neodpovídali pravdivě, jelikož většina z nich opisuje při písemných pracích, píše si sama omluvenky anebo chodí za školu. Alespoň někdy podvádí. K tomu se přiznalo pouze 30% dotázaných z celkového počtu žáků. SOU – pouze 28%, zde se domnívám, že jsou odpovědi zcela zkresleny, protože právě tyto žáky učím a znám jejich chování. O 1% více, tedy 29% přiznali žáci OA, nejvíce odpovědí *ano* zaznamenali žáci Gymnázia, a to 1/3.

Graf 9 Vyhodnocení otázky č. 8 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 9 Odpovědi žáků na otázku č. 8

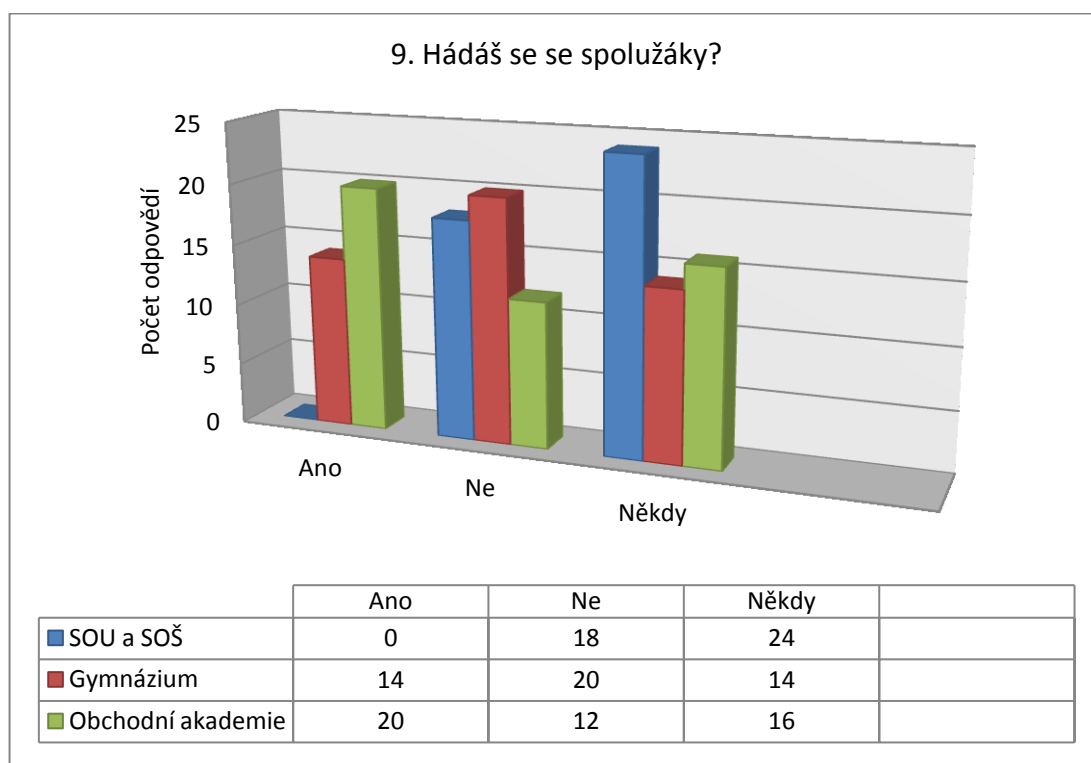
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	7%	50%	43%
Gymnázium	13%	62%	25%
Obchodní akademie	21%	71%	8%

Zdroj: Autorka

Na otázku „Jsi drzá(ý) k učitelům“ žáci všech škol nejčastěji odpovídali *ne*. Z celkového počtu dotazovaných to bylo 61%. Na druhém místě byla nejčastější odpověď *někdy*, což bylo 25%. Odpověď *ano* zaznamenalo 14% žáků všech tří škol.

SOU – nejčastější odpovědí bylo *ne* – 50%, *někdy* – 43% a *ano* pouze 7%. Na gymnáziu byla opět nejčastější odpověď *ne* – 62%, *někdy* – 25% a *ano* – 13%. U OA bylo řazení odpovědí jiné. Nejčastější odpověď byla také *ne* – a to nejvíce – 71%, *někdy* – pouze 8% a *ano* odpověděla asi 1/3 dotázaných – 21%.

Graf 10 Vyhodnocení otázky č. 9 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 10 Odpovědi žáků na otázku č. 9

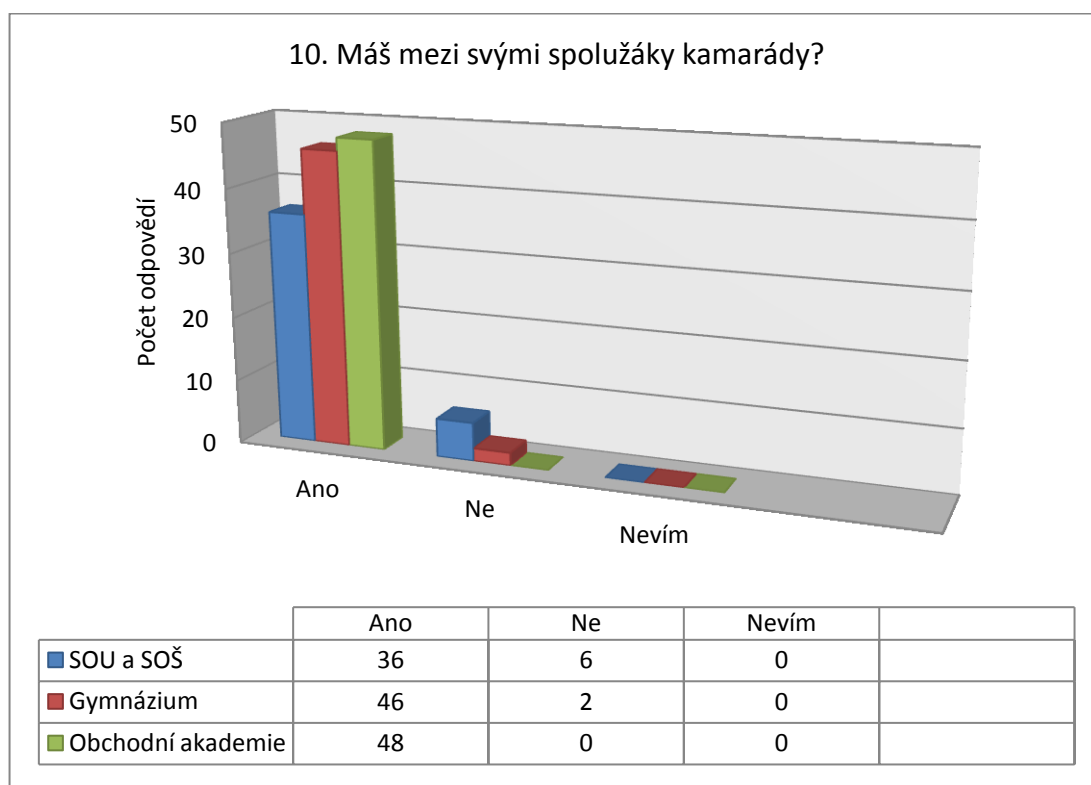
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	0%	43%	57%
Gymnázium	29%	42%	29%
Obchodní akademie	42%	25%	33%

Zdroj: Autorka

Učitelé musí velmi často zasahovat do dění ve třídě, také velmi často řeší neshody mezi žáky. Ti se mnohdy hádají se kvůli maličkostem a nedokážou najít žádný kompromis. Proto mě překvapila odpověď žáků SOU, kteří nezaznamenali žádnou odpověď *ano*. Na druhé straně odpověď *někdy* dosáhla hodnoty 57%. *Ne* odpovědělo 43% dotázaných.

Na Gymnáziu byly odpovědi *ano* a *někdy* shodné – 29%, *ne* – 42%. Na OA byla nejčastější odpověď *ano*, která byla 42%, potom následovala odpověď *někdy* – 33% a nakonec *ne*, což bylo 25%.

Graf 11 Vyhodnocení otázky č. 10 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 11 Odpovědi žáků na otázku č. 10

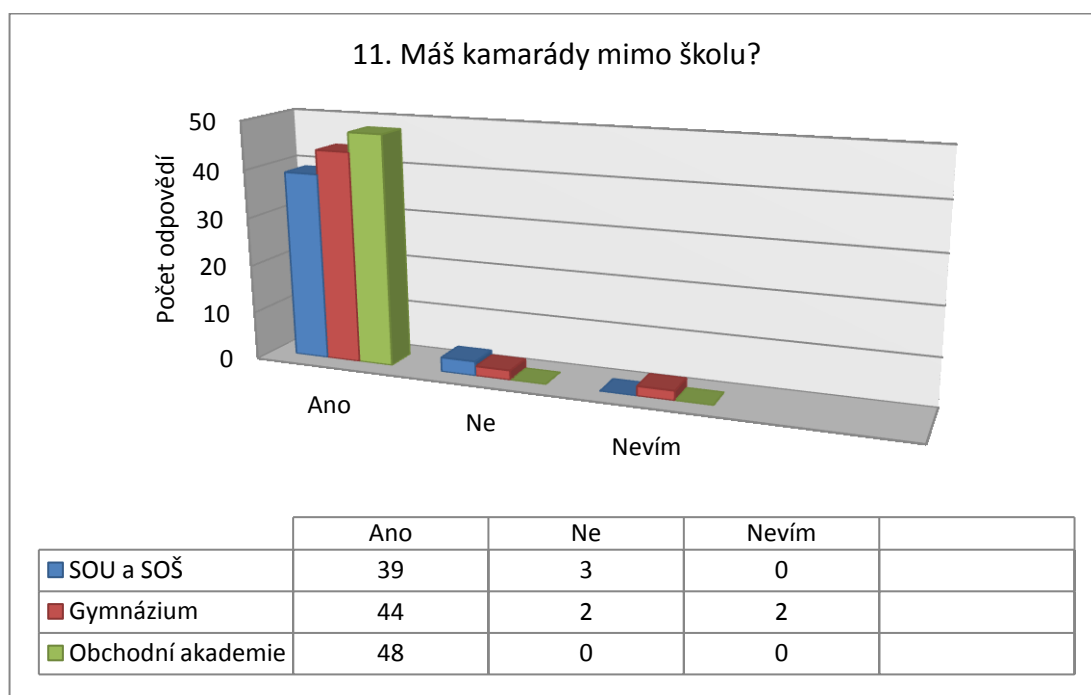
	Ano	Ne	Nevím
SOU a SOŠ	86%	14%	0%
Gymnázium	96%	4%	0%
Obchodní akademie	100%	0%	0%

Zdroj: Autorka

Žáci na středních ale i základních školách mají mnohdy problémy s komunikací s okolím. Někteří žáci dokážou velmi dobře komunikovat přes internet, ale při osobním kontaktu se spolužáky i okolím se jim příliš nedaří. V dotazníku se vyskytovaly nejčastější odpovědi *ano* (87% z celkového počtu dotázaných), zbývajících 13% odpovědí bylo *ne*. Stoprocentně *ano* odpověděli žáci OA, na druhém místě bylo Gymnázium (96%), pak SOU (86%).

I když ale mají komunikační problémy, téměř vždycky si ve třídě najdou někoho, kdo se dříve či později stane jejich kamarádem a mohou s ním sdílet svoje radosti i starosti alespoň po dobu pobytu ve škole.

Graf 12 Vyhodnocení otázky č. 11 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 12 Odpovědi žáků na otázku č. 11

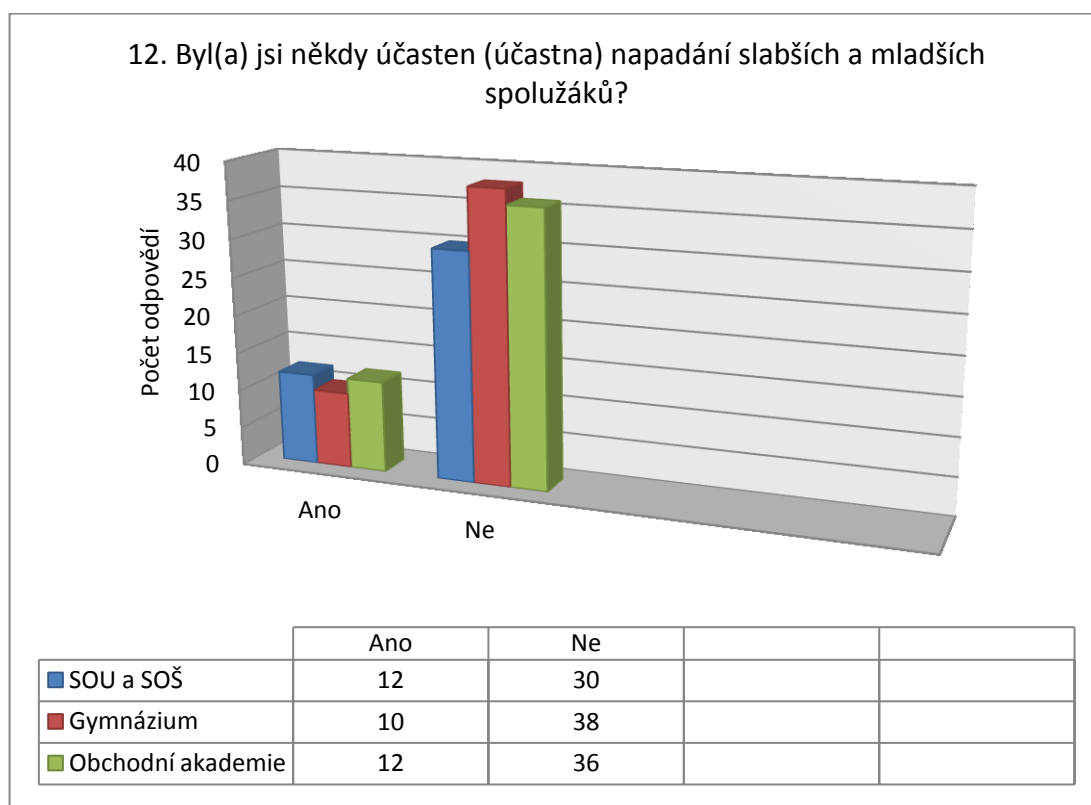
	Ano	Ne	Nevím
SOU a SOŠ	93%	7%	0%
Gymnázium	92%	4%	4%
Obchodní akademie	100%	0%	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku „Máš kamarády mimo školu“ jsem nečekala jinou odpověď, než *ano*. Překvapilo mě, že stoprocentní odpověď byla pouze na OA. Na SOU (93%) a Gymnáziu (92%) se procento odpovědí *ano* téměř shodovalo, jenom s tím rozdílem, že zbývající procenta byla rozdělena jiným dílem mezi odpovědi *ne* a *nevím*.

Jen malé procento žáků (SOU – 7%, Gymnázium – 4%) nemá mimo školu kamarády. Nabízí se také možnost, že právě v době, kdy vyplňovali dotazník, nebyli v nejlepším psychickém rozpoložení anebo že se s kamarády právě nepohodli.

Graf 13 Vyhodnocení otázky č. 12 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 13 Odpovědi žáků na otázku č. 12

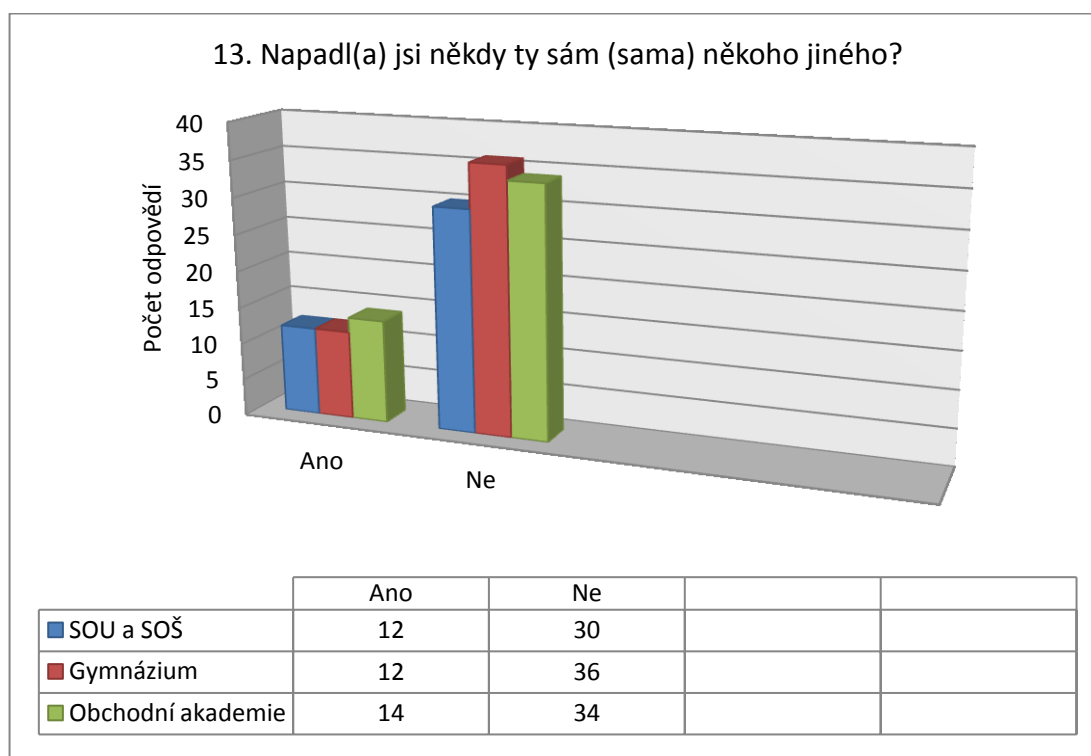
	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	28%	72%	
Gymnázium	21%	79%	
Obchodní akademie	25%	75%	

Zdroj: Autorka

Z dotazníku vyplývá, že alespoň jedna pětina respondentů byla účastna napadání mladších nebo slabších spolužáků. Ve všech třech školách je poměr odpovědí přibližně stejný. SOU: *ano* – 28%, *ne* – 72%, Gymnázium: *ano* – 21%, *ne* – 79%, OA: *ano* - 25%, *ne* – 75%.

Žáci se velice často perou ve škole i mimo školu, často tímto způsobem řeší konfliktní situace, ve kterých se nacházejí. Nejdou pro ránu daleko a nechtějí vyčkávat, až se situace vysvětlí. Podle vyhodnocení dotazníku nejsou ale tyto situace tak časté.

Graf 14 Vyhodnocení otázky č. 13 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 14 Odpovědi žáků na otázku č. 13

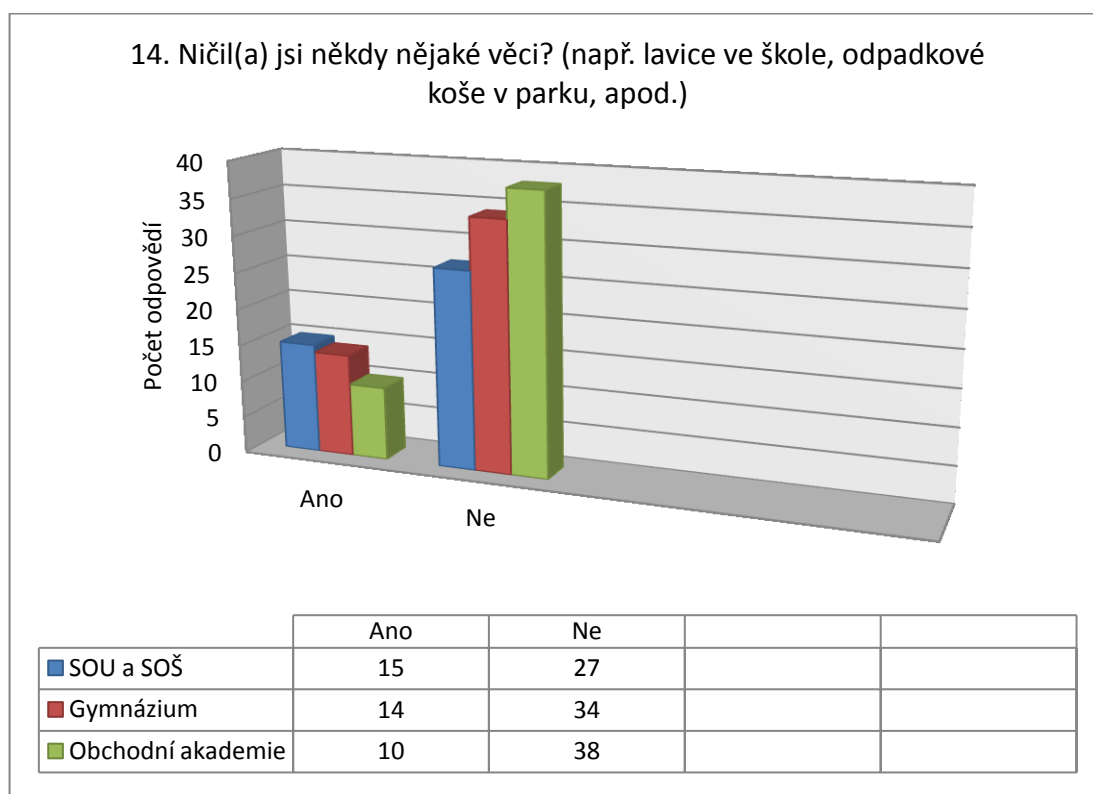
	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	29%	71%	
Gymnázium	25%	75%	
Obchodní akademie	29%	71%	

Zdroj: Autorka

Napadání druhého člověka je velmi častým jevem dnešní mládeže. Po vyhodnocení této otázky bylo zjištěno, že odpovědi na všech třech dotazovaných školách se poměrně shodovaly. Žáci Středního odborného učiliště odpověděli shodně jako žáci Obchodní akademie. Zaznamenali, že v 29% sami někoho napadli. Žáci Gymnázia toto zaznamenali ve 25% odpovědí.

V rozhovoru jsem se dotazovala na odpovědi a jejich důvody. Mnozí z nich tvrdili, že si to protivníci zasloužili, někteří si během rozhovoru uvědomovali, že ani nevědí, proč konflikt vznikl a proč jej řešili právě tímto způsobem. Někteří znají i podobné situace ze svého okolí a mnohdy také bohužel z vlastní rodiny.

Graf 15 Vyhodnocení otázky č. 14 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 15 Odpovědi žáků na otázku č. 14

	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	36%	64%	
Gymnázium	29%	71%	
Obchodní akademie	21%	79%	

Zdroj: Autorka

Ještě častějším jevem dnešní mládeže je vandalismus. Z průzkumu vyplývá, že nejčastější výskyt ničení cizích věcí je u žáků na Středním odborném učilišti. Žáci SOU odpověděli *ano* – 36%, pak žáci Gymnázia *ano* – 29% a nakonec žáci OA *ano* – 21%. Otázka č. 14 souvisí s následující otázkou, která se týká názoru na ničení cizího majetku. Odpovědi byly různé. Někteří žáci přistupují k cizímu majetku zodpovědně, jiní jsou nezodpovědní i k vlastnímu majetku. To souvisí i s přístupem žáků k jejich osobním věcem, jako jsou například učebnice, sešity a školní pomůcky.

Vyhodnocení otázky č. 15 – „Jaký je tvůj názor na ničení cizího majetku?“

Protože otázka č. 15 je otázka otevřená, žáci na ni odpovídali vlastními slovy. Vypisovali zde vlastní názory a vyjadřovali, jaký je jejich názor na danou problematiku. Mezi nejčastější odpovědi na *Gymnáziu* patřily:

- Vadí mi to
- Je to nesprávné
- Mělo by se to řešit, aby se to neopakovalo
- Měla by se požadovat náhrada

Mezi odpovědi patřily i tyto:

- V opilosti se to prostě dělá
- Mám k tomu kladný vztah
- Když si to někdo zaslouží, tak proč ne

Mezi nejčastější odpovědi *Obchodní akademie* patřily:

- Mám k tomu negativní vztah
- Je to špatné
- Samotnému se mi to nelíbí
- Nevím
- Nic neničím

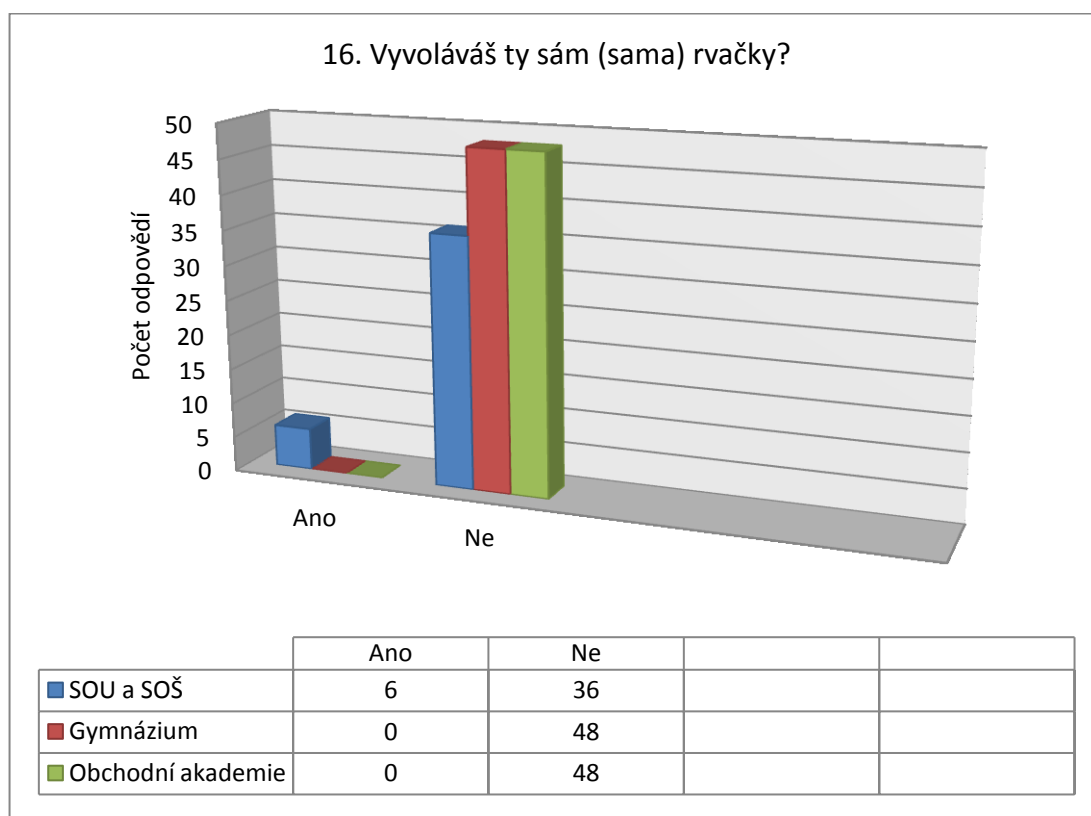
Další odpovědi:

- Nevím, nemám žádný názor
- Je to docela sranda
- Oko za oko, zub za zub

Mezi nejčastější odpovědi *Středního odborného učiliště* patřily:

- Vadí mi to
- Potrestal bych všechny viníky
- Já nic neničím, tak to neřeším
- Je mi to docela jedno
- Lidé si vůbec nevážají věcí
- Když neznám majitele, tak je mi to jedno

Graf 16 Vyhodnocení otázky č. 16 - žáci

Zdroj: Autorka

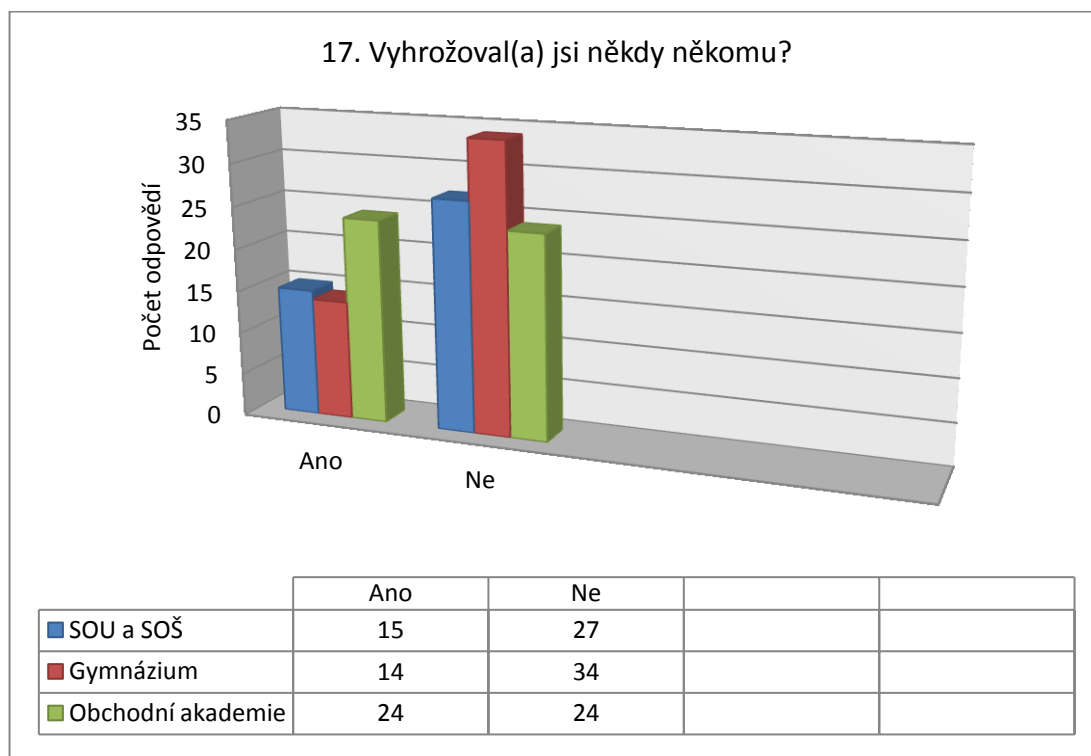
Tabulka 16 Odpovědi žáků na otázku č. 16

	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	14%	86%	
Gymnázium	0%	100%	
Obchodní akademie	0%	100%	

Zdroj: Autorka

Na otázku č. 16 „Vyvoláváš ty sám (sama) rvačky?“ odpověděli žáci Gymnázia stoprocentně *ne*. Shodně odpověděli i žáci Obchodní akademie – 100% *ne*. Stoprocentní odpověď však nebyla u žáků Středního odborného učiliště, kde vyvolávání rvaček přiznalo 6 žáků, což je 14% dotazovaných.

Graf 17 Vyhodnocení otázky č. 17 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 17 Odpovědi žáků na otázku č. 17

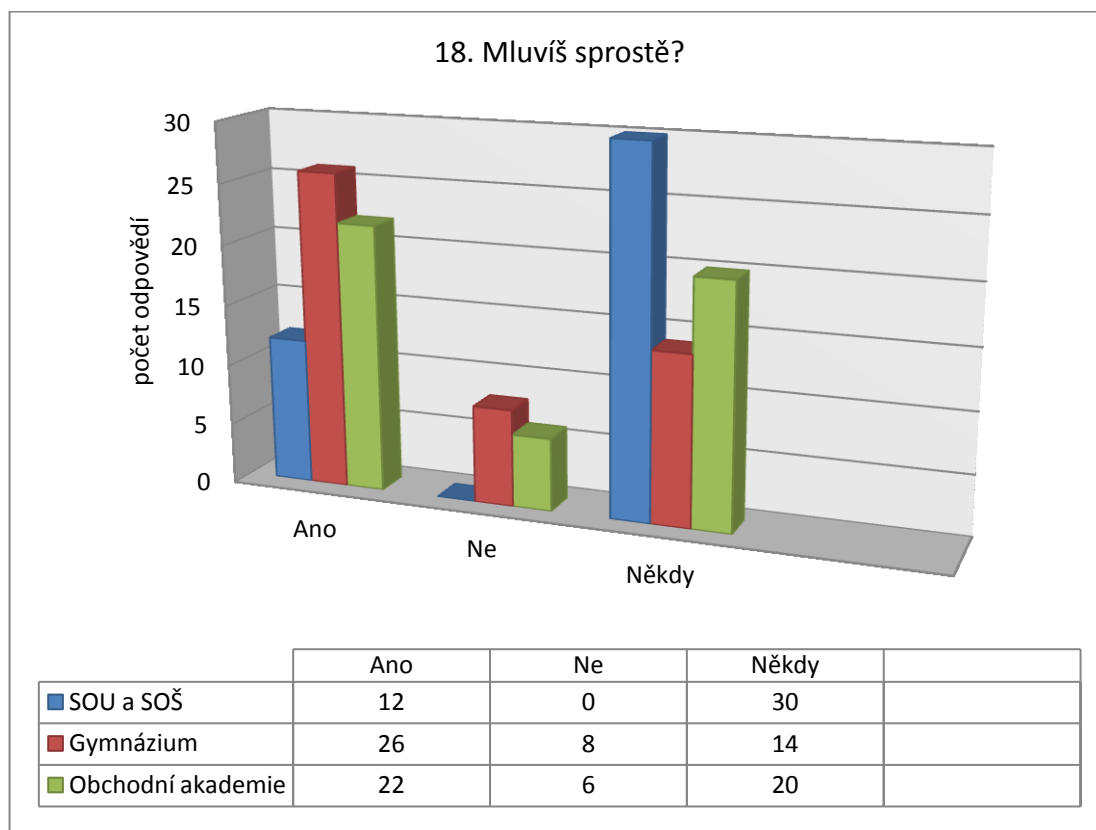
	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	36%	64%	
Gymnázium	29%	71%	
Obchodní akademie	50%	50%	

Zdroj: Autorka

Další otázka se týkala vyhrožování žáků někomu druhému. Vysoké procento žáků Obchodní akademie bylo překvapivé. 50% z dotázaných odpovědělo *ano* a 50% odpovědělo *ne*. Méně tomu bylo na SOU – 36% respondentů školy odpovědělo *ano*, 64% *ne*. Nejméně kladných odpovědí náleželo žákům Gymnázia, a to 29%.

Z vyhodnocení této otázky je patrné, že žákům nedělá příliš velký problém řešit svoji situaci právě tímto způsobem.

Graf 18 Vyhodnocení otázky č. 18 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 18 Odpovědi žáků na otázku č. 18

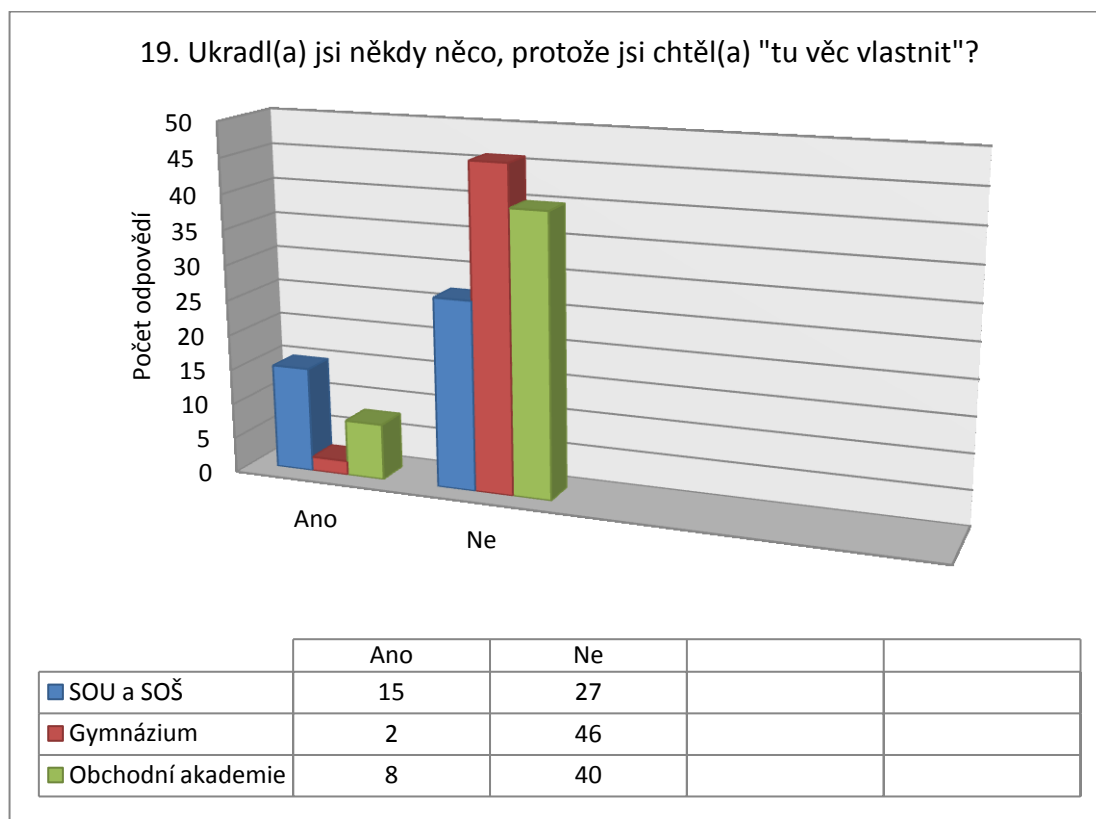
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	29%	0%	71%
Gymnázium	54%	17%	29%
Obchodní akademie	46%	12%	42%

Zdroj: Autorka

Na otázku „Mluvíš sprostě?“ odpovědělo *ano* 29% dotázaných. Zbytek žáků, tj. 71% odpověděl *ne*. Gymnázium: *ano* – 54%, *ne* – 17%, *někdy* – 29% žáků. Podobné odpovědi byly zaznamenány i na OA: *ano* – 46%, *ne* – 12%, *někdy* – 42%.

Ani jeden žák SOU nenapsal, že nemluví sprostě. Tyto odpovědi se mi jeví jako pravděpodobné. Na ostatních školách se odpovědi *ne* vyskytovaly častěji.

Graf 19 Vyhodnocení otázky č. 19 - žáci

Zdroj: Autorka

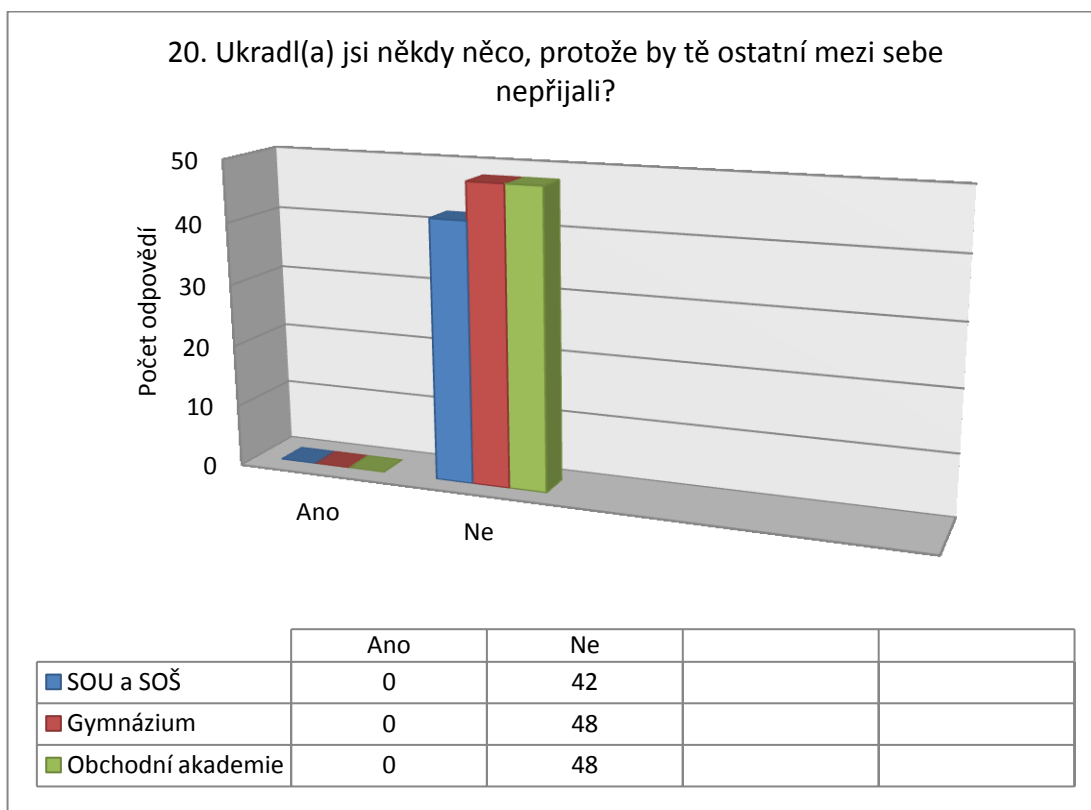
Tabulka 19 Odpovědi žáků na otázku č. 19

	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	36%	64%	
Gymnázium	4%	96%	
Obchodní akademie	17%	83%	

Zdroj: Autorka

82% respondentů odpovědělo na otázku, zdali něco ukradli, protože chtěli mít tuto věc ve vlastnictví, *ne*. Nejmenší počet procent byl zjištěn na Gymnáziu, a to 4%, dále na OA – 17% a naposledy SOU – 36%. Z dotazníku vyplývá, že nejméně žáků, kteří něco kradli z důvodu vlastnictví ukradeného předmětu, bylo na Gymnáziu.

Graf 20 Vyhodnocení otázky č. 20 - žáci

Zdroj: Autorka

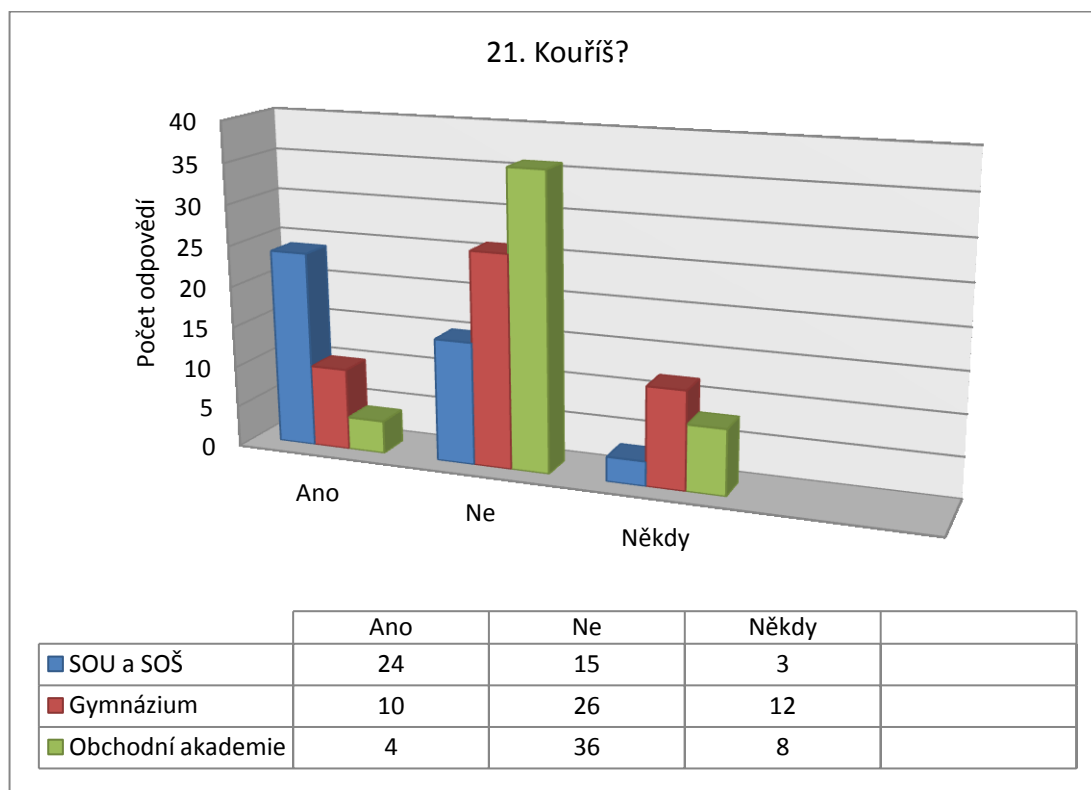
Tabulka 20 Odpovědi žáků na otázku č. 20

	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	0%	100%	
Gymnázium	0%	100%	
Obchodní akademie	0%	100%	

Zdroj: Autorka

Na otázku „Ukradl jsi někdy něco, protože by tě ostatní mezi sebe nepřijali?“ odpověděli všichni respondenti stejně. Odpovědi na všech školách byly *ne* – 100%. Ani jeden žák ze 138 dotazovaných neodpověděl ano.

Graf 21 Vyhodnocení otázky č. 21 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 21 Odpovědi žáků na otázku č. 21

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	57%	36%	7%
Gymnázium	21%	54%	25%
Obchodní akademie	8%	75%	17%

Zdroj: Autorka

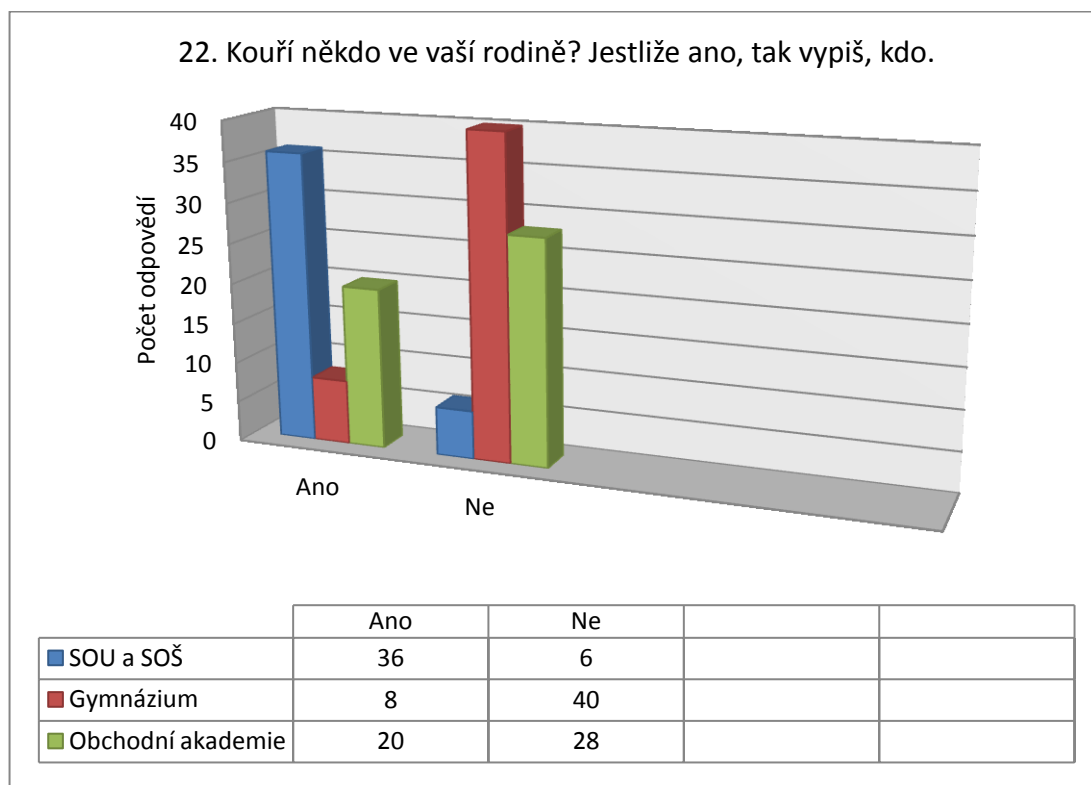
Nejpřekvapivější odpovědi na otázku „Kouříš?“ byly odpovědi Obchodní akademie, které uvádí, že 75% dotazovaných na této škole nekouří. Jen 17% žáků uvádí, že kouří jenom někdy a zbývajících 8% žáků uvádí, že kouří.

Na Gymnáziu nekouří 54% dotazovaných, 25% *někdy* a 21% nekouří.

Na třetí pozici se nachází SOU, kde kouří nejvíce žáků – uvádí 57%, *někdy* – pouze 7% a *ne* – 36%.

Z celkového počtu 138 žáků kouří 38 žáků, což je 27%, *někdy* – 23 žáků, tj. 17%, *ne* uvádí nejvíce žáků – 77, což je 56%.

Graf 22 Vyhodnocení otázky č. 22 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 22 Odpovědi žáků na otázku č. 22

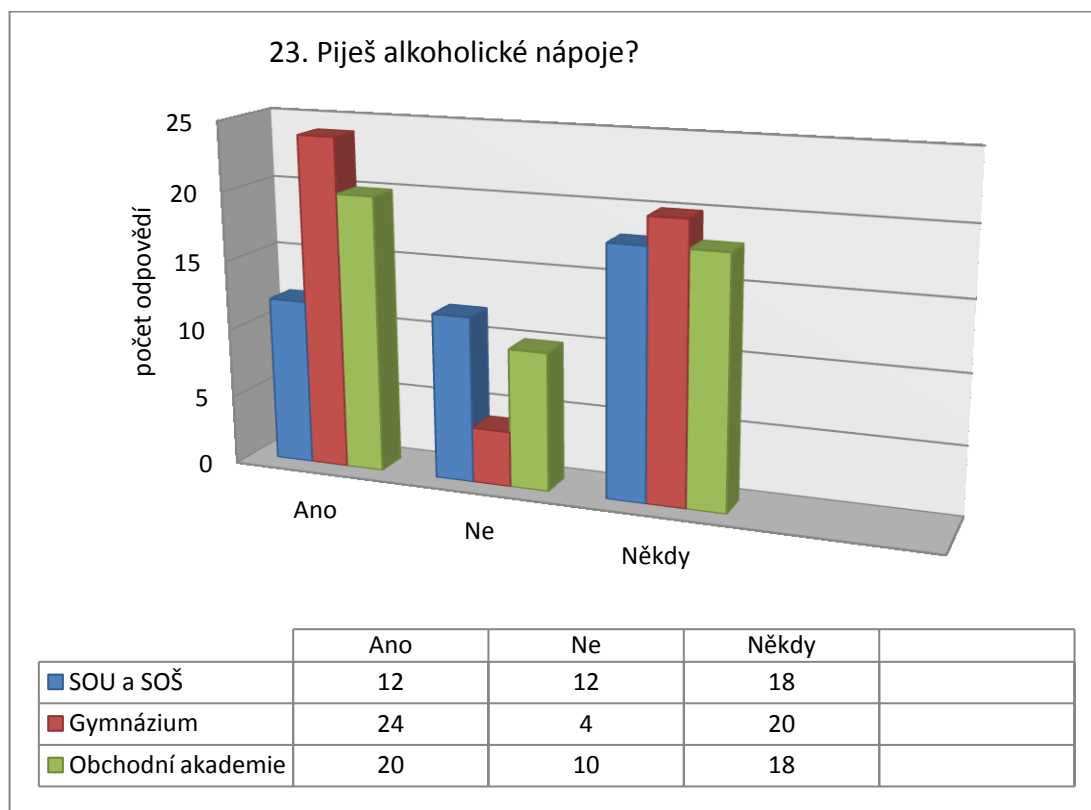
	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	86%	14%	
Gymnázium	17%	83%	
Obchodní akademie	42%	58%	

Zdroj: Autorka

Z tabulky je patrné, že rodinní příslušníci nejvíce kouří v rodinách žáků Středního odborného učiliště, pak Obchodní akademie a nakonec Gymnázium. To zřejmě souvisí i se vzděláním rodičů dotazovaných žáků.

SOU – 86% rodinných příslušníků, Obchodní akademie – 42% a Gymnázium 17%. Zastoupeni byli všichni rodinní příslušníci: otec, matka, sourozenec, babička, dědeček.

Graf 23 Vyhodnocení otázky č. 23 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 23 Odpovědi žáků na otázku č. 23

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	29%	29%	42%
Gymnázium	50%	8%	42%
Obchodní akademie	42%	21%	3%

Zdroj: Autorka

Z výsledků vyplývá, že z celkového počtu 138 dotazovaných jich 56 pije alkoholické nápoje, což je 40%. *Někdy* požívá alkoholické nápoje taktéž 56 žáků – 40%. Na tuto otázku odpovědělo *ne* zbývajících 20%, tedy 26 dotazovaných.

Je patrné, že většina žáků alkoholické nápoje pije anebo alespoň někdy.

Vyhodnocení otázky č. 24

Mezi nejčastější odpovědi na nestrukturovanou, otevřenou otázku „Stručně popiš, jak trávíš svůj volný čas“ patřily hlavně tyto odpovědi:

- S kamarády venku
- Doma u PC, u TV
- S přítelem, s přítelkyní venku
- S rodinou, se psem, s kočkou
- Spím, odpočívám či relaxuji

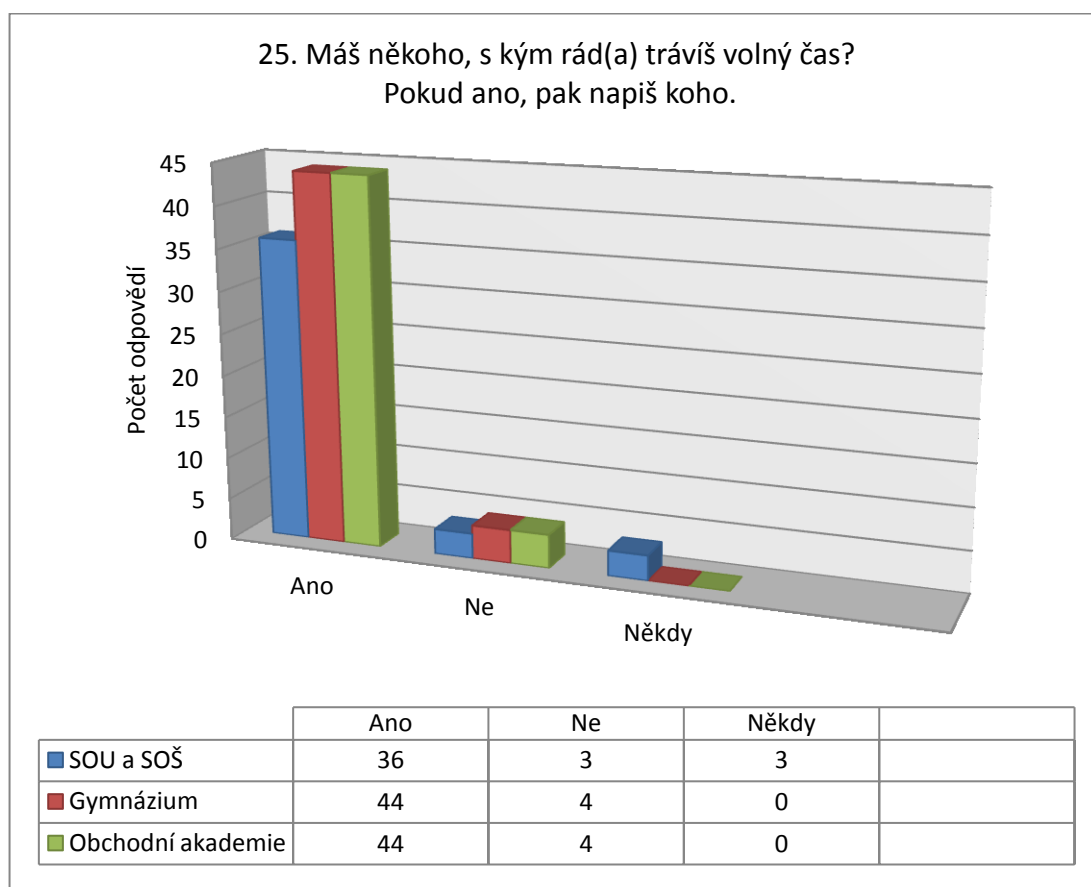
Dalšími odpověďmi mimo jiné ještě byly:

- Čtením knížek
- Učením, přípravou na vysokou školu nebo prací
- V zájmovém kroužku
- Hudbou

Vyskytovaly se i tyto odpovědi:

- Jsem v hospodě
- Nic nedělám
- Přežírám se

Graf 24 Vyhodnocení otázky č. 25 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 24 Odpovědi žáků na otázku č. 25

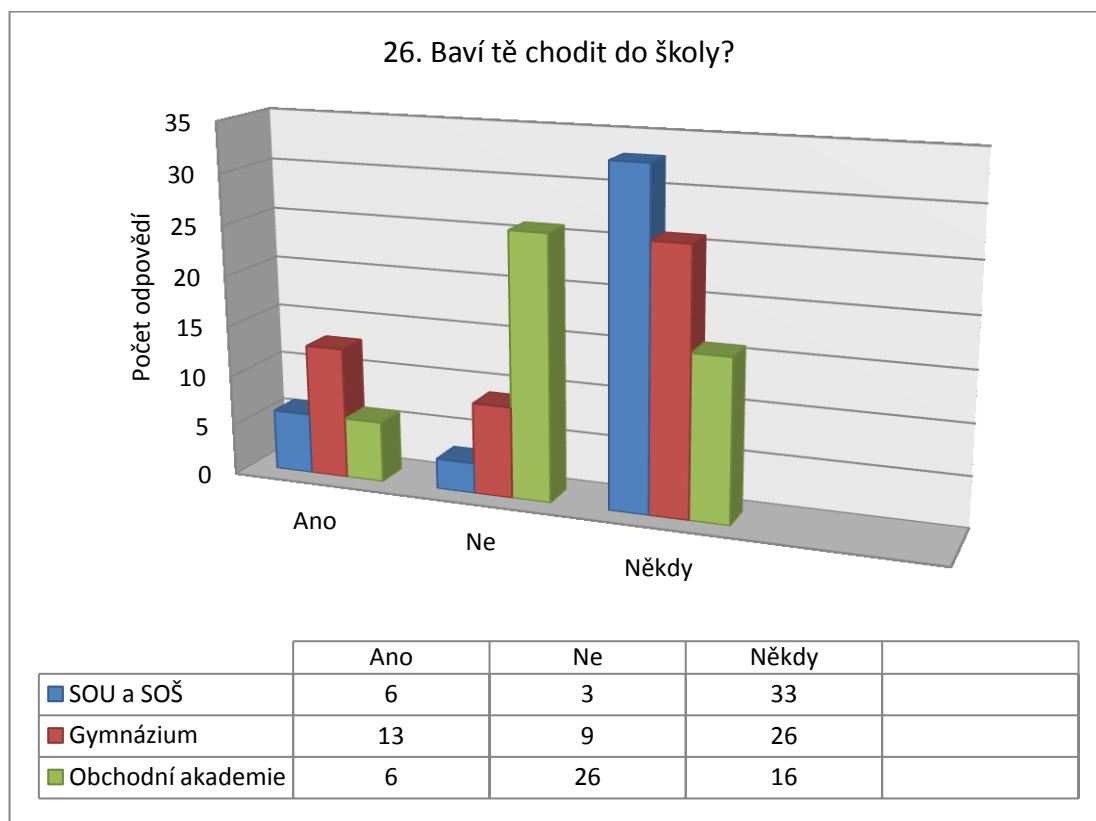
	Ano	Ne	Ně kdy
SOU a SOŠ	86%	7%	7%
Gymnázium	92%	8%	0%
Obchodní akademie	92%	8%	0%

Zdroj: Autorka

Ve velké většině případů (90%) zde bylo zodpovězeno, že žáci mají vedle sebe někoho, s kým tráví volný čas. Dále se měli žáci blíže vyjádřit, o koho jde. Většinou se jedná o kamarády a vrstevníky, přitele či přítelkyně, další odpovědí bylo rodina.

Jenom 11 žáků (8%) odpovědělo, že nemají nikoho, s kým mohou trávit volný čas. *Ně kdy* odpověděli 3 dotazovaní z celkových 138, což jsou 2% z celkového počtu respondentů.

Graf 25 Vyhodnocení otázky č. 26 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 25 Odpovědi žáků na otázku č. 26

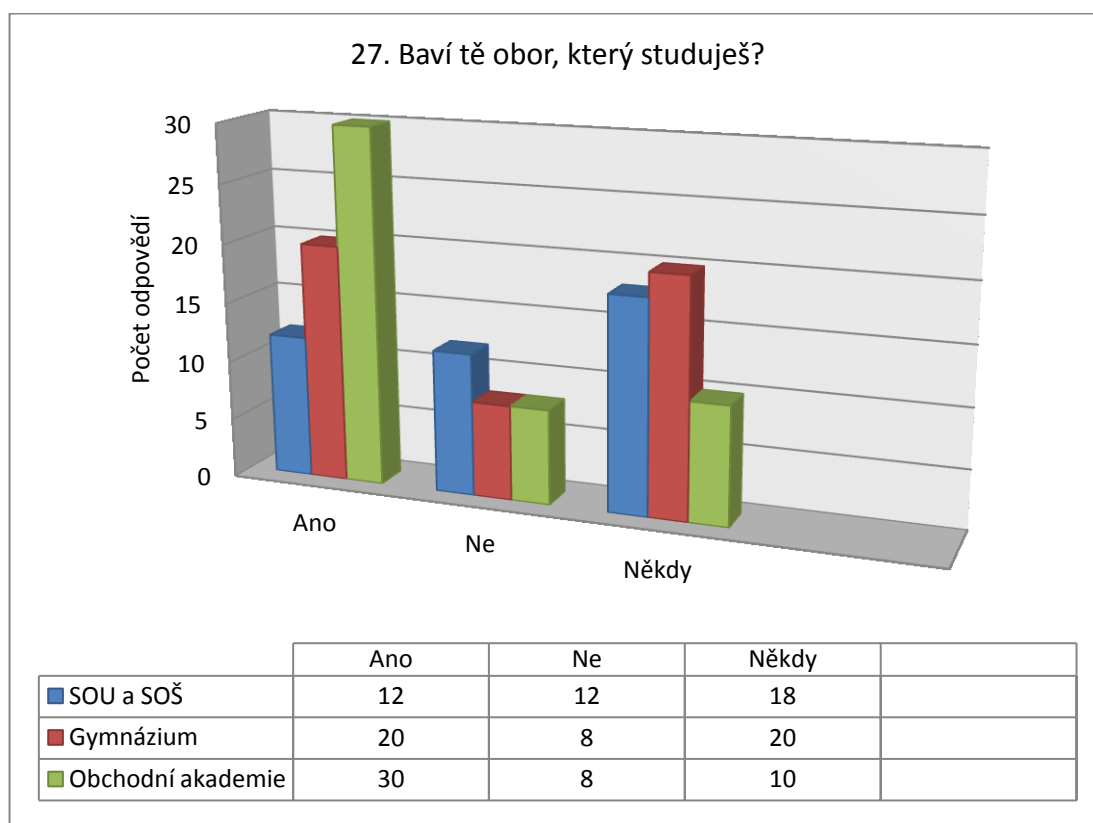
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	14%	7%	79%
Gymnázium	27%	19%	54%
Obchodní akademie	12%	54%	34%

Zdroj: Autorka

Již z prvního pohledu do tabulky je vidět, že větší část žáků baví chodit do školy jenom *někdy*. Takto odpovědělo nejvíce žáků ze SOU, a to 33, což je 78% dotazovaných žáků této školy. *Někdy* odpovědělo na Gymnáziu 26 žáků, tj. 54% dotazovaných na této škole a 16 žáků OA, tj. 33% (celkem 75 žáků, tj. 54%).

Nejvyšší počet žáků se zájmem o školu je na Gymnáziu – 27% z počtu dotazovaných na této škole, ovšem jde pouze o 9% žáků z celkového počtu 138 dotazovaných. Ano odpovědělo jenom 25 žáků, tj. 18% ze všech dotázaných.

Graf 26 Vyhodnocení otázky č. 27 - žáci

Zdroj: Autorka

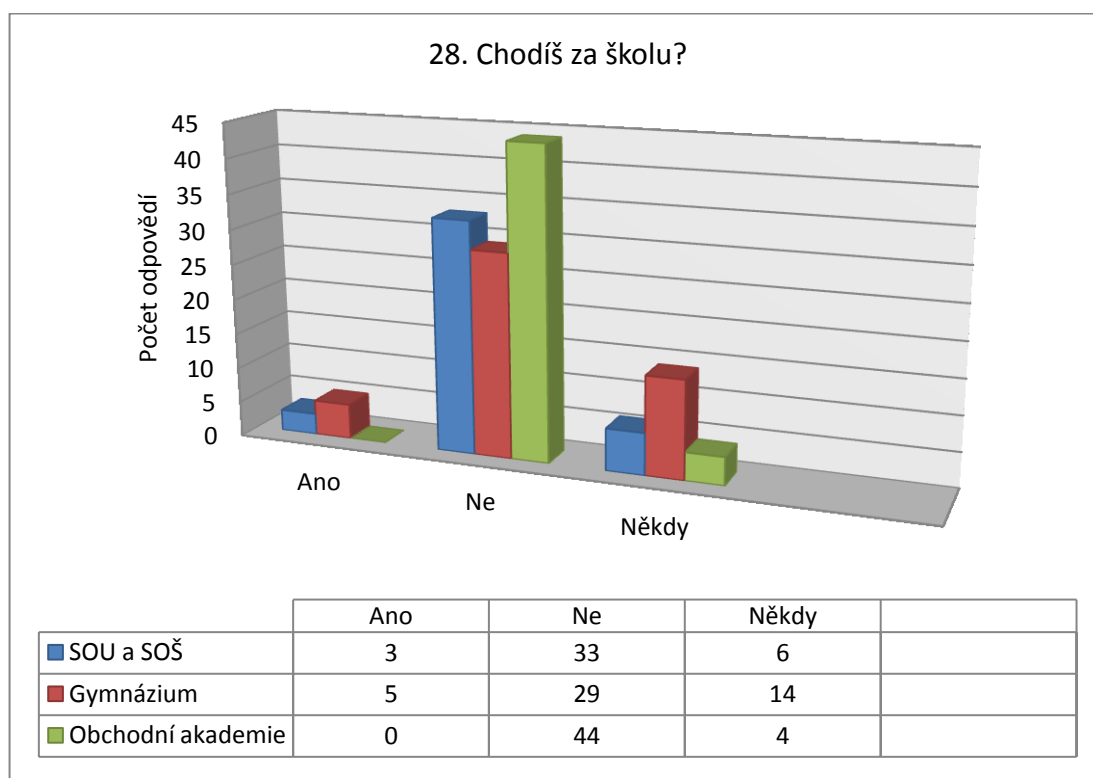
Tabulka 26 Odpovědi žáků na otázku č. 27

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	28%	28%	44%
Gymnázium	42%	16%	42%
Obchodní akademie	63%	16%	21%

Zdroj: Autorka

Na SOU odpovědělo 28% žáků *ano*, stejný počet odpovědělo *ne* a *někdy* 44%. Na Gymnáziu se počet odpovědí lišil. 42% dotazovaných zvolený obor baví, 16% žáků není spokojeno a 42% žáků studium oboru baví jenom *někdy*. Obchodní akademie má nejvíce kladných odpovědí – 63%, zvolený obor *nebaví* 16% žáků a *někdy* obor baví 21% žáků.

Graf 27 Vyhodnocení otázky č. 28 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 27 Odpovědi žáků na otázku č. 28

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	7%	79%	14%
Gymnázium	11%	60%	29%
Obchodní akademie	0%	92%	8%

Zdroj: Autorka

Již z grafu je jasné vidět, jaké odpovědi respondentů byly nejčastější. Mezi nejpočetnější odpovědi ve všech dotazovaných školách se vyskytovala odpověď *ne*.

Tedy 106 dotázaných z celkového počtu žáků 138, což je převážná většina - 77% žáků. *Někdy* odpovědělo 17% ze všech respondentů. To, že chodí žáci za školu, přiznalo pouze 8 žáků, tj. 6% z celkového počtu.

Je všeobecně známo, že mezi nejproblematictější jev současného školství (a to nejenom středního, ale i základního) patří právě záškoláctví. Nemyslím si, že žáci k této otázce přistoupili zcela zodpovědně a že tyto odpovědi záměrně zkreslili.

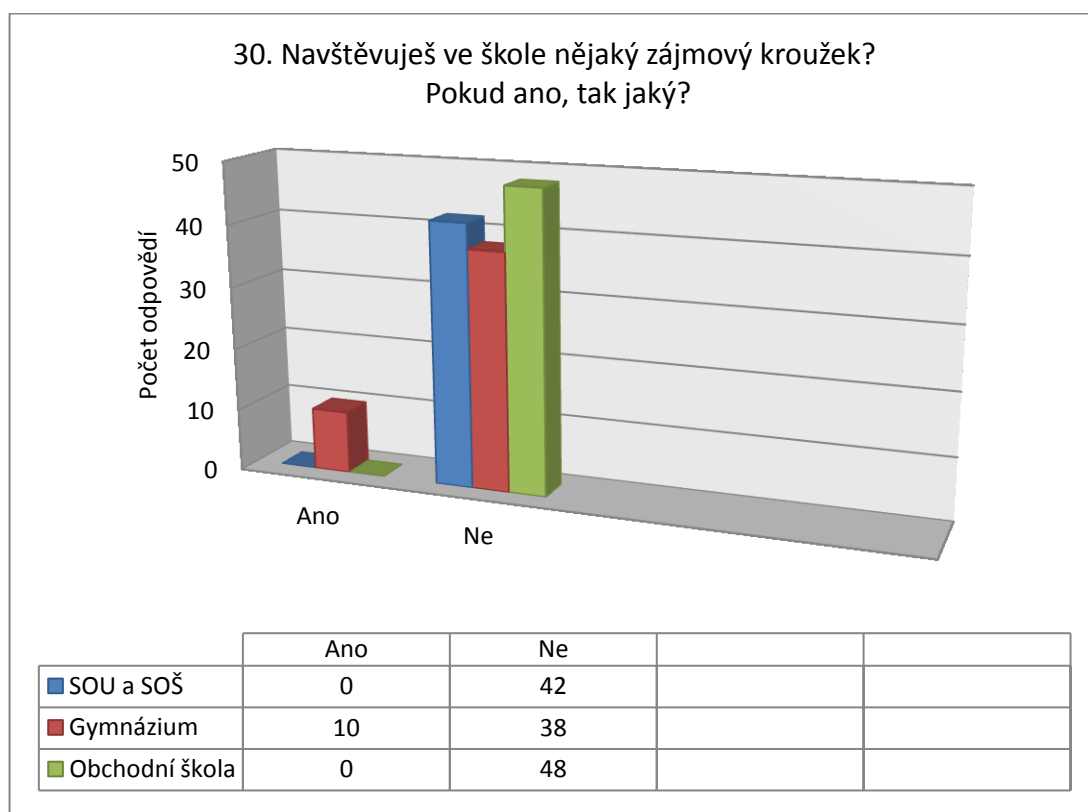
Vyhodnocení otázky č. 29

Otázka zněla: Pokud chodíš za školu, co nečastěji děláš? Na tuto otevřenou otázku žáci opět odpovídali různě. Z rozboru předchozí otázky č. 28 víme, že 77% žáků odpovědělo, že za školu nechodí. Zbývajících 23% přiznalo, že za školu chodí a nebo alespoň za školu chodí občas. Jejich odpovědi byly následující:

- Jsem doma
- Spím
- Jsem v kavárně, v hospodě

Mezi odpověďmi byly i tyto: schovám se, aby mě nikdo neviděl; pokud nejsou naši doma, tak jsem doma; co je vám po tom.

Graf 28 Vyhodnocení otázky č. 30 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 28 Odpovědi žáků na otázku č. 30

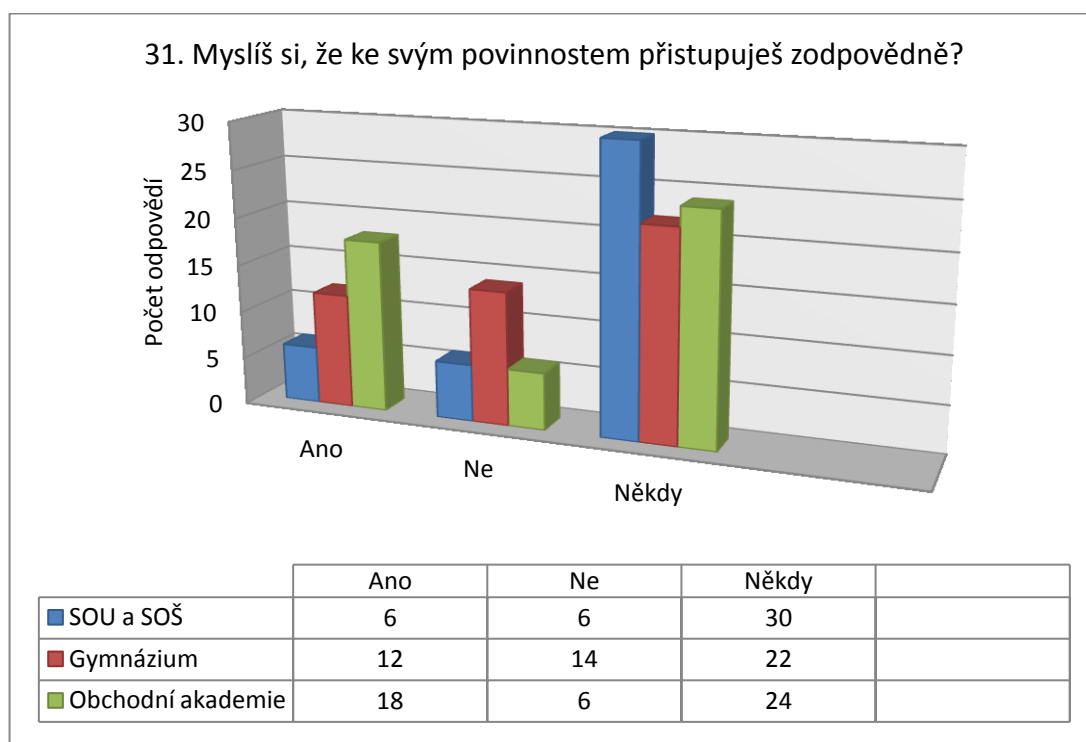
	Ano	Ne	
SOU a SOŠ	0%	100%	
Gymnázium	21%	79%	
Obchodní akademie	0%	100%	

Zdroj: Autorka

Žáci Středního odborného učiliště bohužel nenavštěvují žádné zájmové kroužky, i když jsou jim každoročně ve velkém počtu nabízeny. Stejně tak je tomu u Obchodní akademie. Jenom studenti Gymnázia navštěvují různé zájmové kroužky.

Při výpisu kroužků se vyskytovaly zejména tyto odpovědi: sportovní kroužek (například volejbal, tenis), mezi další odpovědi patřily sborový zpěv, ruský jazyk, matematika.

Graf 29 Vyhodnocení otázky č. 31 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 29 Odpovědi žáků na otázku č. 31

	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	14%	14%	72%
Gymnázium	25%	29%	46%
Obchodní akademie	38%	12%	50%

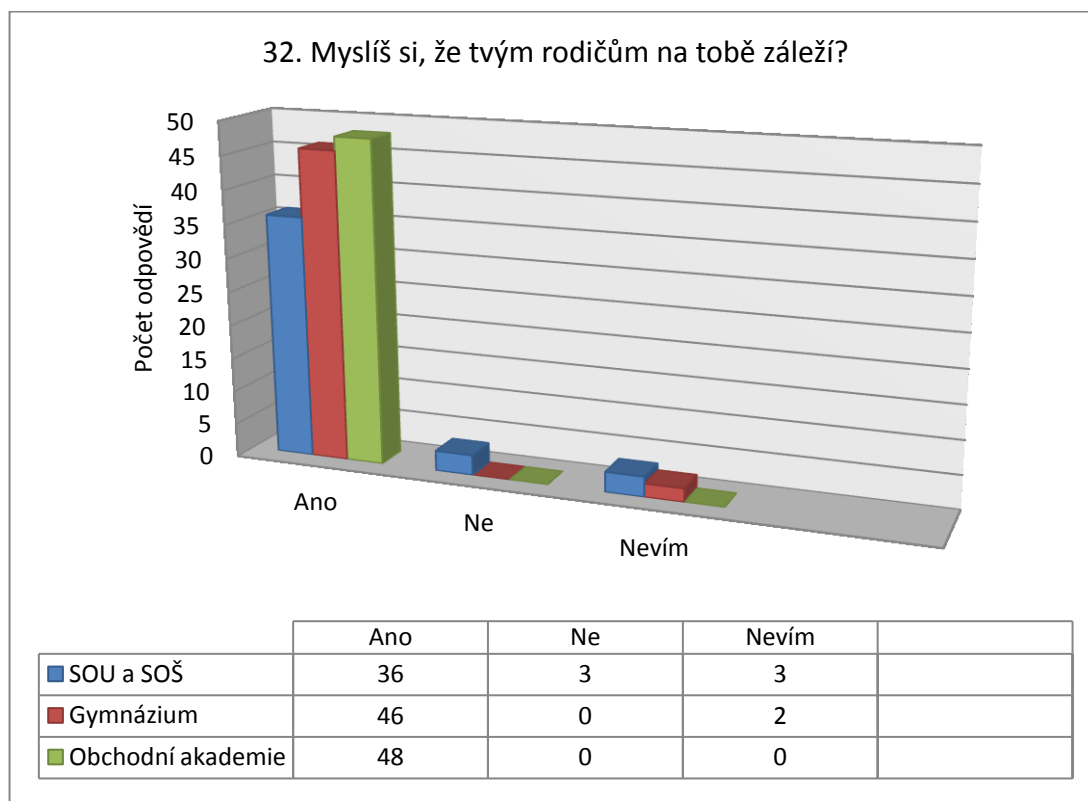
Zdroj: Autorka

Na tuto otázku většina žáků odpověděla *někdy*. Na SOU takto odpovědělo 30 dotázaných, tj. 72 z dané školy, Gymnázium – 22 žáků, tj. 46% dotazovaných a na Obchodní akademii odpovědělo *někdy* 24 žáků, tj. 50% dotazovaných. Celkově 76 žáků, tj. 55% z celkového počtu dotazovaných.

Další v pořadí byla odpověď *ano*, kde žáci SOU odpověděli 6krát, což je 14%, žáci Gymnázia 12krát, tj. 25% a žáci Obchodní akademie 18krát, tj. 38% dotazovaných.

Poslední v pořadí byla odpověď *ne*. Žáci SOU – 6, tj. 14%, žáci Gymnázia 14krát, tj. 29% a žáci Obchodní akademie 12%.

Graf 30 Vyhodnocení otázky č. 32 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 30 Odpovědi žáků na otázku č. 32

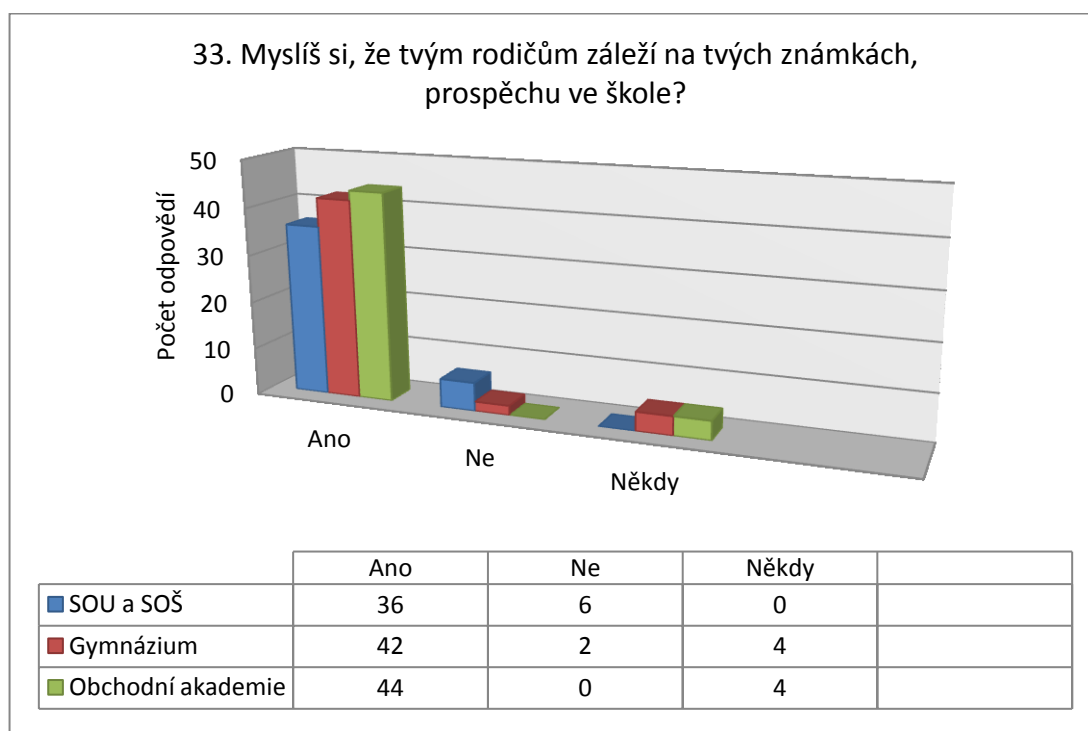
	Ano	Ne	Nevím
SOU a SOŠ	86%	7%	7%
Gymnázium	96%	0%	4%
Obchodní akademie	100%	0%	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku, zda si žáci myslí, že jejich rodičům na nich záleží, odpověděli až na výjimky téměř shodně. Žáci Obchodní akademie odpověděli 100% *ano*, dále žáci Gymnázia 96% *ano* a 4% *nevím*. Nakonec žáci SOU 86% *ano*, 7% *ne* a 7% *nevím*.

Z celkového počtu 138 dotazovaných odpovědělo 130 respondentů kladně, což je 94%, *ne* odpověděli 3 žáci, tj. 2% a *nevím* napsalo 5 žáků, což jsou 4% ze všech dotazovaných.

Graf 31 Vyhodnocení otázky č. 33 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 31 Odpovědi žáků na otázku č. 33

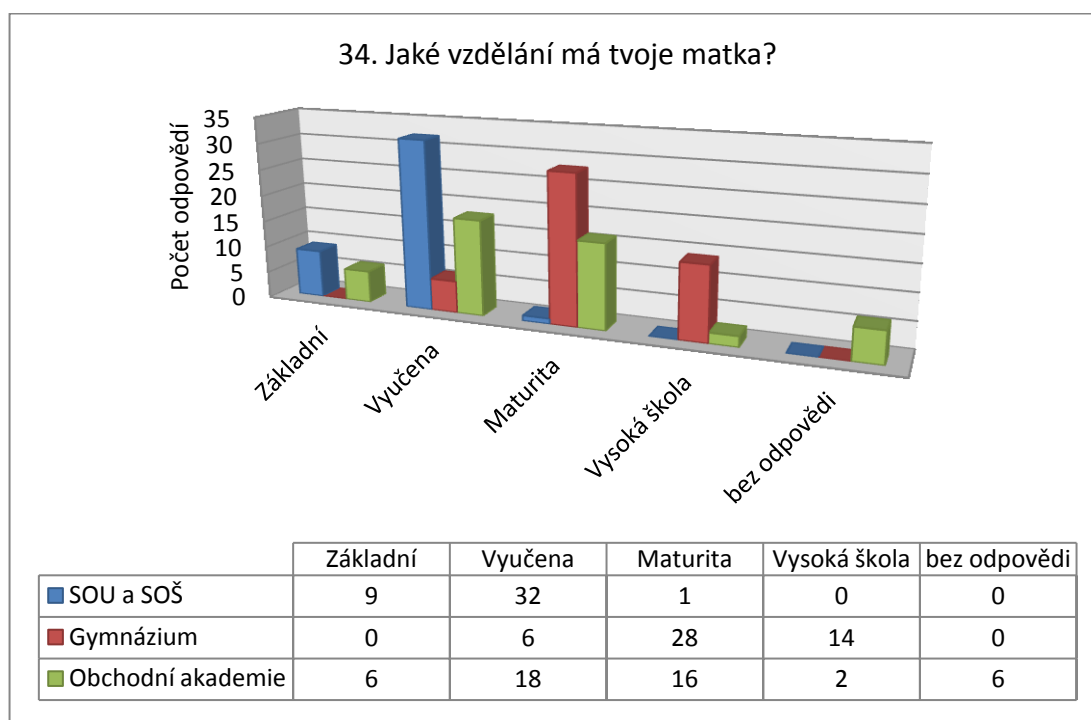
	Ano	Ne	Někdy
SOU a SOŠ	86%	14%	0%
Gymnázium	88%	4%	8%
Obchodní akademie	92%	0%	8%

Zdroj: Autorka

Velmi podobné odpovědi se vyskytovaly i v tomto případě, což se dalo předpokládat. Nejčastěji se vyskytovala odpověď *ano*. Žáci SOU odpověděli ve 36 případech *ano*, tj. 86% a v 6 případech *ne*, tj. 14% dotázaných. Žáci Gymnázia odpověděli 42krát *ano*, tj. 88%, 2krát *ne*, tj. 4% a 4krát *nevím*, tj. 8% dotázaných. Žáci obchodní akademie odpověděli ve 44 případech *ano*, což je 92% a 4krát *někdy*, což je 8% dotázaných. Nikdo neodpověděl *ne*.

Z celkového počtu 138 respondentů bylo 122 kladných odpovědí, tedy 88%. *Ne* odpovědělo 8 dotázaných, což je 6%, *někdy* odpovědělo taktéž 8 dotázaných, tedy 6% z celkového počtu respondentů.

Graf 32 Vyhodnocení otázky č. 34 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 32 Odpovědi žáků na otázku č. 34

	Základní	Vyučena	Maturita	VŠ	Bez odpovědi
SOU a SOŠ	22%	76%	2%	0%	0%
Gymnázium	0%	13%	58%	29%	0%
Obchodní akademie	13%	37%	33%	4%	13%

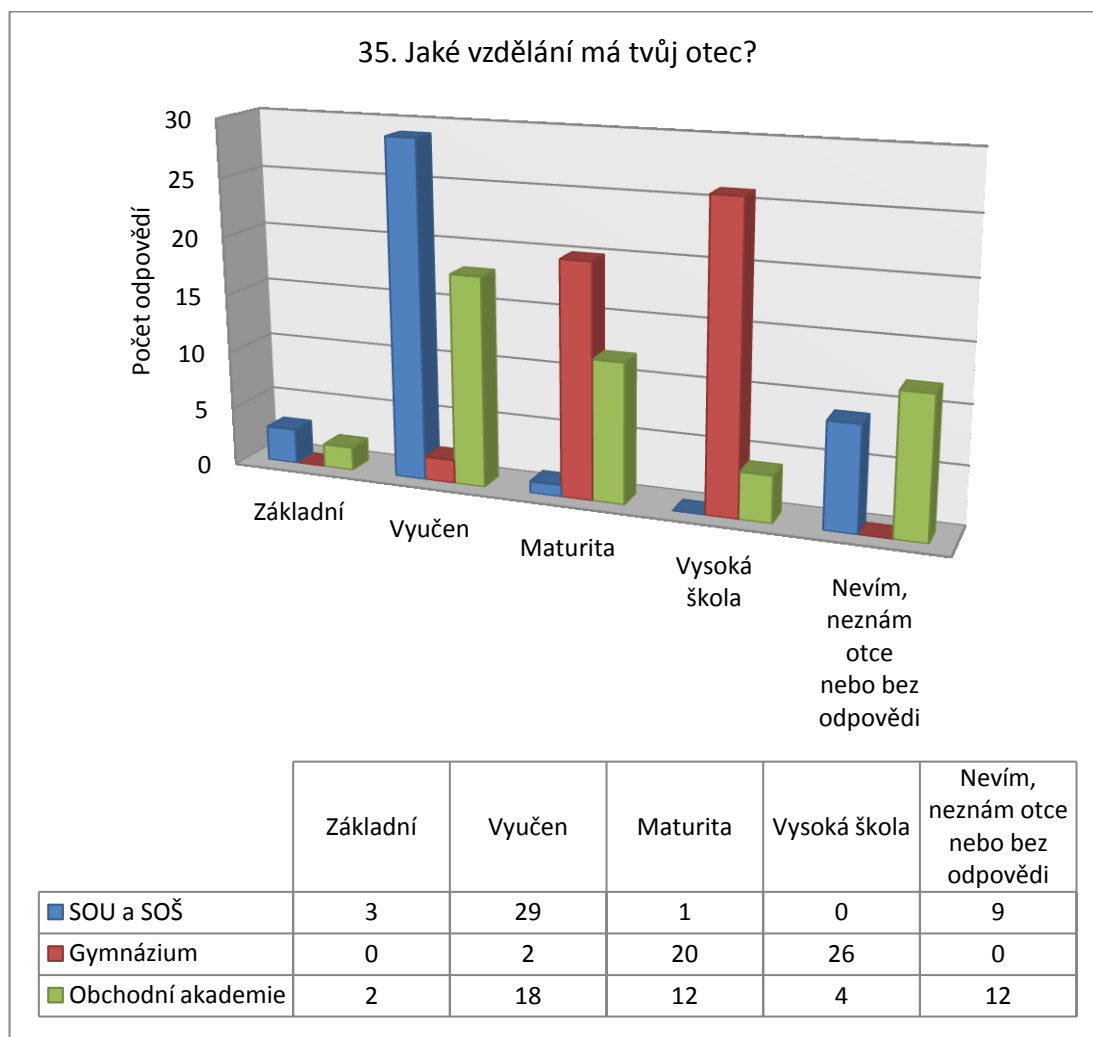
Zdroj: Autorka

Co se týká vzdělání matky, respondenti odpovídali takto: Na SOU má 22% matek jenom základní vzdělání, největší počet – 76% má výuční list, pouhá 2% matek má maturitní vzdělání. Vysokou školu nemá žádná matka žáků SOU.

Na Gymnáziu je úroveň vzdělání matek jiná. Svoje vzdělání základní školou neukončila ani jedna matka, 13% má výuční list. Nejvyšší procento – 58% dosahuje maturita a další v pořadí je vysoká škola – 29%.

Obchodní akademie vykazuje tyto výsledky: 13% matek se základním vzděláním, Nejvyšší počet matek – 37% s výučním listem, 33% - maturita a pouze 4% matek má vystudovanou vysokou školu. 13% odpovědí zůstalo z nezjištěných důvodů nezodpovězeno.

Graf 33 Vyhodnocení otázky č. 35 - žáci

Zdroj: Autorka

Tabulka 33 Odpovědi žáků na otázku č. 35

	Základní	Vyučen	Maturita	Vysoká škola	Nevím, neznám otce, nebo bez odpovědi
SOU a SOŠ	7%	69%	2%	0%	22%
Gymnázium	0%	4%	42%	54%	0%
Obchodní akademie	4%	38%	25%	8%	25%

Zdroj: Autorka

Nejčastější odpovědi žáků SOU na otázku týkající se vzdělání otce bylo, že je otec vyučen. Takto odpovědělo 69% respondentů. Poté následovala odpověď *nevím* nebo *neznám otce* – tedy 22%. Maturitu má pouze 2% otců dotázaných žáků a vysokou školu nemá žádný otec.

Odpovědi žáků Gymnázia se od odpovědi žáků SOU opět lišily. Nejvyšší dosažené základní vzdělání nemá žádný otec, vyučení jsou 4% a maturitu má 42% otců. Nejvyšší procento dosahuje vysokoškolské vzdělání otců, tedy 54%.

Obchodní akademie vykazuje tyto výsledky: 4% otců se základním vzděláním, 38% otců s výučním listem a 25% s maturitou. 8% otců má vystudovanou vysokou školu a 25% zůstává bez odpovědi nebo s odpovědí *nevím*, *neznám otce*.

Vyhodnocení otázky č. 36

„Jaké jsou pro tebe nejdůležitější hodnoty v životě?“

Jelikož se jednalo o otevřenou, nestrukturovanou položku, bylo zaznamenáno mnoho odpovědí. Z tohoto důvodu jsou vypsány jen nejčastěji vyskytované odpovědi:

- Rodina
- Láska
- Přátelé, kamarádi
- Zdraví
- Vzdělání (pouze Obchodní akademie a Gymnázium)
- Udělat maturitu
- Dostat se na vysokou školu (pouze Obchodní akademie a Gymnázium)
- Peníze, radost, štěstí
- Sex a rock and roll

8.4 Dotazník pro učitele

Dotazník je určen třídním učitelům středních škol nacházejících se ve stejném městě. Jedná se o totožné školy, kde jsem předkládala dotazníky žákům. Tedy Střední odborná škola a Střední odborné učiliště ve Znojmě, Dvořákova 19, dále Gymnázium Dr. Karla Polesného ve Znojmě, Komenského náměstí 4 a Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní zkoušky ve Znojmě, Přemyslovců 4.

Požádala jsem kolegy učitele o vyplnění dotazníků a vysvětlila jsem jim jejich účel. O vyplnění jsem požádala celkem 15 učitelů, na každé škole 5.

8.4.1 Sestavení dotazníku pro třídní učitele

Dotazník pro učitele se skládá z 23 otázek:

1. Jsou na Vás žáci drzí?
2. Podvádí Vás vaši žáci?
3. Hádají se žáci ve Vaší třídě?
4. Setkali jste se někdy ve Vaší třídě se šikanou?
5. Ubližují si žáci mezi sebou?
6. Musel(a) jste někdy řešit nějaký problém ve třídě? (ničení věcí, hádky, napadání, ap.)
7. Vyjadřují se žáci vulgárně?
8. Ničí žáci školní majetek?
9. Musel(a) jste řešit ve třídě nějakou krádež? Napište jakou.
10. Kouří Vaši žáci?
11. Pijí Vaši žáci alkoholické nápoje?
12. Projevují sami rodiče zájem o školní výsledky svých dětí?
13. Jste často v kontaktu s rodiči žáků?
14. Mají Vaši žáci zájem o studium?
15. Přistupují k zadaným úkolům zodpovědně?
16. Baví je obor, který studují?
17. Cítí žáci vinu, když udělají nějaký přestupek?
18. Chodí žáci za školu?
19. Myslíte, že se výchovná opatření u žáků míjí účinkem?
20. Myslíte, že jsou výchovná opatření žákům „k smíchu“?

21. Myslíte, že jsou výchovná opatření žáků rodičům „k smíchu“?
22. Dívají se žáci na učitele jako na autoritu?
23. Dívají se rodiče žáků na učitele jako na autoritu?

8.5 Vyhodnocení dotazníků učitelů a získaných dat

Graf 34 Vyhodnocení otázky č. 1 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 34 Odpovědi učitelů na otázku č. 1

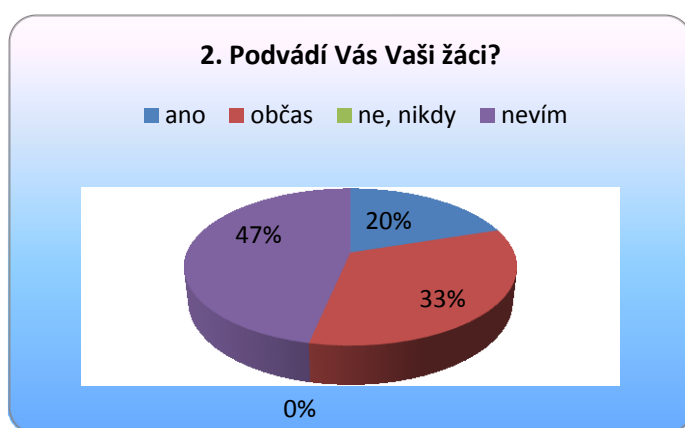
	Ano		Občas		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	3	20%	2	13%	0	0%
Gymnázium	2	13%	3	20%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	4	27%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku „Jsou na Vás žáci drzí?“ odpovědělo *ano* 40% dotázaných učitelů, zbytek, tj. 60% dotázaných odpovědělo *občas*. Žádný z respondentů neodpověděl *ne, nikdy*.

Nejčastější odpovědi učitelů SOŠ a SOU bylo *ano*, u učitelů Gymnázia se vyskytovala nejčastěji odpověď *občas*, taktéž učitelé Obchodní akademie nejvíce odpovídali *občas*.

Graf 35 Vyhodnocení otázky č. 2 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 35 Odpovědi učitelů na otázku č. 2

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%
Gymnázium	0	0%	2	13%	3	20%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	1	7%	3	20%	0	0%

Zdroj: Autorka

Co se týká podvádění žáků, odpovědi byly následující. 20% respondentů odpovědělo *ano*, 33% odpovědělo *občas*. Nejvíce respondentů odpovědělo *nevím* a to 47%. *Ne, nikdy* nezaznamenal žádný z učitelů.

Dva učitelé SOŠ a SOU odpověděli *ano*, dva učitelé *ne* a jeden odpověděl *nevím*. Žádný učitel neodpověděl *ne, nikdy*. Tři učitelé Gymnázia z pěti odpověděli *nevím*, dva dotazovaní odpověděli *občas*. *Ano* nezaznamenal nikdo, *ne, nikdy* taktéž nikdo. Učitelé Obchodní akademie nejvíce odpovídali *nevím*, a to 3krát, jednou *ano* a jednou *občas*. *Ne, nikdy* neodpověděl také nikdo z dotázaných.

Graf 36 Vyhodnocení otázky č. 3 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 36 Odpovědi učitelů na otázku č. 3

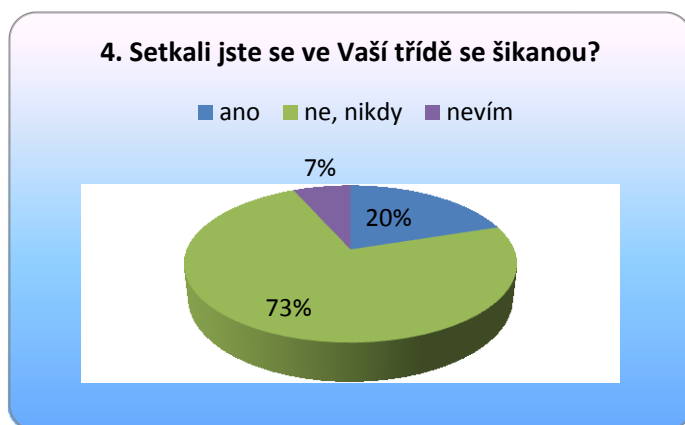
	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	3	13%	2	13%	0	7%	0	0%
Gymnázium	1	0%	2	13%	2	20%	0	0%
Obchodní akademie	2	7%	2	13%	1	13%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku, zda se žáci mezi sebou ve třídě hádají, shodně učitelé odpověděli *nevím* - 40% a *občas* - také 40%. *Ano* odpovědělo 20% dotazovaných, *ne, nikdy* neopověděl nikdo.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 3krát *ano* a 2krát *občas*. Žádné odpovědi nebyly zaznamenány v odpovědích *nevím* a *ne, nikdy*. Učitelé Gymnázia odpověděli 1krát *ano*, 2krát *občas* a 2krát *nevím*. *Ne, nikdy* neodpověděli ani jednou. Učitelé Obchodní akademie: 2krát *ano*, 2krát *občas* a 1krát *nevím*. Žádná odpověď *ne, nikdy*.

Graf 37 Vyhodnocení otázky č. 4 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 37 Odpovědi učitelů na otázku č. 4

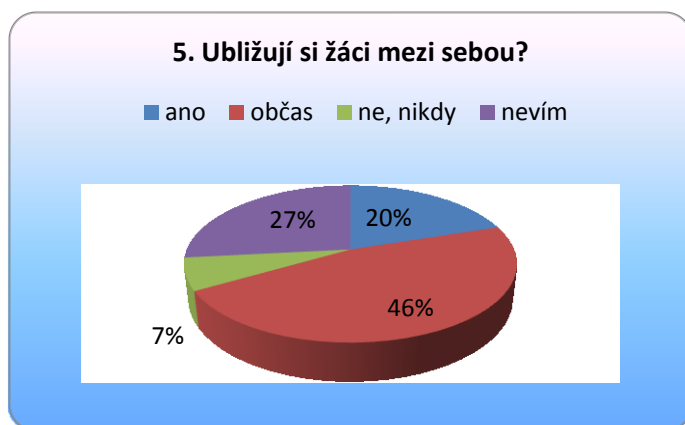
	Ano		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	2	13%	0	0%	3	20%
Gymnázium	1	7%	0	0%	4	27%
Obchodní akademie	0	0%	1	7%	4	27%

Zdroj: Autorka

I odpovědi učitelů týkající se šikanování žáků ve třídě byly odlišné. 73% dotazovaných odpovědělo *ne, nikdy*. *Ano* zaznamenalo 20% učitelů a *nevím* 7% učitelů.

Učitelé SOŠ a SOU nejvíce odpovídali *ne, nikdy*, a to ve třech případech. Dvakrát odpověděli *ano, nevím* – žádná odpověď. Na Gymnáziu byly odpovědi odlišné. 4krát byla zaznamenána odpověď *ne, nikdy* a 1krát odpověď *ano*. *Nevím* neodpověděl žádný z dotazovaných. Také učitelé Obchodní akademie odpověděli 4krát *ne, nikdy*. 1krát odpověď *nevím* a žádná odpověď *ano*.

Graf 38 Vyhodnocení otázky č. 5 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 38 Odpovědi učitelů na otázku č. 5

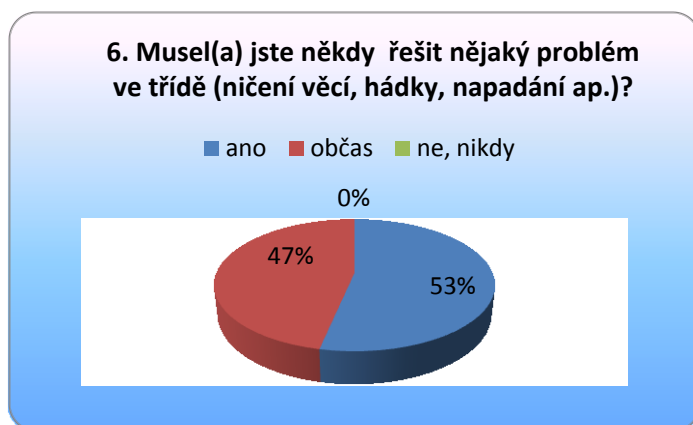
	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	1	7%	3	20%	0	0%	1	7%
Gymnázium	1	7%	2	13%	2	13%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	2	13%	2	13%	0	0%

Zdroj: Autorka

V otázce „Ubližují si žáci mezi sebou?“ byly zaznamenány tyto odpovědi: 46% učitelů odpovědělo *občas*, 27% učitelů odpovědělo *nevím*, 20% *ano* a 7% *ne, nikdy*.

Nejčastější odpovědi učitelů SOŠ a SOU bylo *občas*, a to ve třech případech. *Ano* odpověděl jeden učitel, *ne, nikdy* jeden učitel a *nevím* neodpověděl nikdo. Na Gymnáziu byly zaznamenány tyto odpovědi: 1krát *ano*, 2krát *občas*, 2krát *nevím* a žádná odpověď *ne, nikdy*. Obchodní akademie zaznamenala shodné odpovědi jako Gymnázium: 1 krát *ano*, 2krát *občas*, 2krát *nevím* a žádná odpověď *ne, nikdy*.

Graf 39 Vyhodnocení otázky č. 6 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 39 Odpovědi učitelů na otázku č. 6

	Ano		Občas		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	3	20%	2	13%	0	0%
Gymnázium	3	20%	2	13%	0	0%
Obchodní akademie	2	13%	3	20%	0	0%

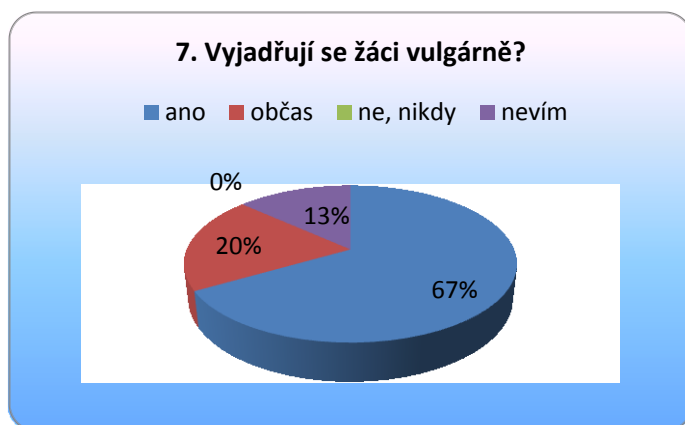
Zdroj: Autorka

Otázka týkající se řešení problémů ve třídě byla vyhodnocena takto: větší část učitelů, tj. 53% odpovědělo *ano*, 47% odpovědělo *občas*. *Ne, nikdy* neodpověděl nikdo z dotázaných.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 3krát *ano*, 2krát *občas*, učitelé Gymnázia odpověděli shodně – 3krát *ano*, 2krát *občas*. Učitelé Obchodní akademie – 2krát *ano*, 3krát *občas*.

Žádný z respondentů neodpověděl *ne, nikdy*, což dokazuje, že se s řešením problémů ve třídě alespoň někdy setkal. V současné době, jak je vidět, jde o stále častěji řešený problém.

Graf 40 Vyhodnocení otázky č. 7 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 40 Odpovědi učitelů na otázku č. 7

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	4	27%	0	0%	1	7%	0	0%
Gymnázium	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%
Obchodní akademie	3	20%	1	7%	1	7%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku „Vyjadřují se žáci vulgárně?“ odpovědělo nejvíce učitelů *ano*, tedy v 67%. Odpověď *občas* zaznamenalo 20% a *nevím* zaznamenalo 13% učitelů. *Ne, nikdy* nezaznamenal ani jeden respondent.

Třídní učitelé SOŠ a SOU odpověděli 4krát z pěti *ano* a 1krát *nevím*. Učitelé Gymnázia odpověděli 3krát *ano* a 2krát *občas*. Také učitelé Obchodní akademie nejčastěji odpověděli *ano*, tj. 3 krát, 1krát *občas* a 1krát *nevím*.

Třídní učitelé jsou se svými žáky denně v kontaktu a dobře vědí, jak se jejich žáci chovají a jak se vyjadřují. Proto jsou dle mého názoru překvapivé odpovědi *nevím*.

Graf 41 Vyhodnocení otázky č. 8 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 41 Odpovědi učitelů na otázku č. 8

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	1	7%	3	20%	1	7%	0	0%
Gymnázium	1	7%	3	20%	1	7%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	2	13%	2	13%	0	0%

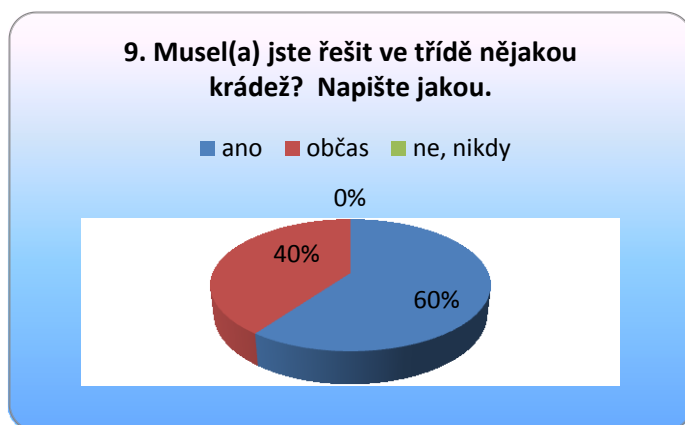
Zdroj: Autorka

K ničení školního majetku se učitelé vyjádřili takto. Nejčastější odpovědí bylo *občas*, tedy 53% ze všech dotázaných. *Nevím* odpovědělo 27% a *ano* zaznamenalo 20% dotázaných. *Ne, nikdy* neodpověděl ani jeden respondent.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli ve třech případech *občas*, jednou *ano* a jednou *nevím*. Učitelé Gymnázia odpověděli shodně: 3krát *občas*, jednou *ano* a jednou *nevím*. S malým rozdílem odpovídali učitelé Obchodní akademie – 2krát *občas*, 2krát *nevím* a jednou *ano*.

Z odpovědí vyplývá, že žáci občas školní majetek ničí.

Graf 42 Vyhodnocení otázky č. 9 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 42 Odpovědi učitelů na otázku č. 9

	Ano		Občas		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	2	13%	3	20%	0	0%
Gymnázium	4	27%	1	7%	0	0%
Obchodní akademie	3	20%	2	13%	0	0%

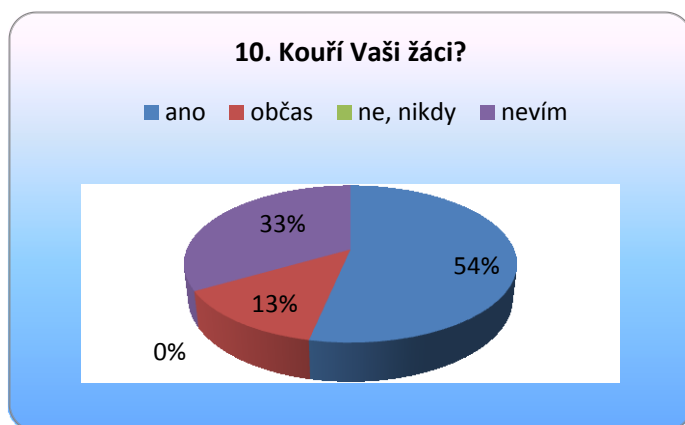
Zdroj: Autorka

60% všech dotázaných učitelů na otázku řešení krádeže ve třídě odpovědělo *kladně*. Zbytek, tj. 40% dotázaných odpovědělo *občas* a *ne, nikdy* nezaznamenal žádný z dotázaných.

Učitelé SOŠ a SOU ve dvou případech odpověděli *ano* a ve třech případech odpověděli *občas*. Učitelé Gymnázia odpověděli 4krát *ano* a jednou *občas*. Učitelé Obchodní akademie 3krát *ano* a 2krát *občas*.

Nejčastější odpovědi na otázku, jakou krádež museli třídní učitelé řešit, bylo například: bunda nebo boty ze šatny, šperky, mobilní telefon nebo peníze.

Graf 43 Vyhodnocení otázky č. 10 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 43 Odpovědi učitelů na otázku č. 10

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	5	33%	0	0%	0	0%	0	0%
Gymnázium	2	13%	0	0%	3	21%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	2	13%	2	13%	0	0%

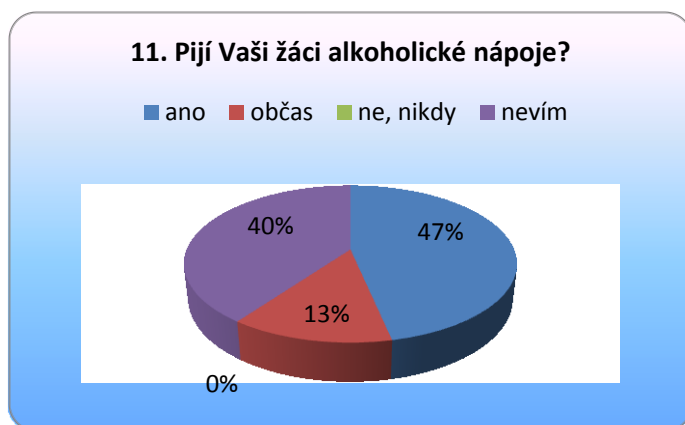
Zdroj: Autorka

54% učitelů *ví*, že žáci v jejich třídě kouří, 33% učitelů *neví*, zda žáci kouří a 13% odpovědělo, že žáci kouří jenom *občas*. *Ne, nevím* zůstalo bez odpovědi.

Všichni učitelé, tj. 5 respondentů SOŠ a SOU shodně odpovědělo, že jejich žáci kouří. Učitelé Gymnázia odpověděli rozdílně. Dva učitelé zaznamenali *ano*, 3 odpověděli *nevím*. Pouze jeden učitel Obchodní akademie odpověděl *ano*, 2 *občas*, 2 *nevím*.

Více než polovina dotazovaných učitelů odpověděla kladně, což znamená, že převážná většina žáků v tomto věku jsou kuřáci.

Graf 44 Vyhodnocení otázky č. 11 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 44 Odpovědi učitelů na otázku č. 11

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	3	21%	0	0%	2	13%	0	0%
Gymnázium	2	13%	1	7%	2	13%	0	0%
Obchodní akademie	2	13%	1	7%	2	13%	0	0%

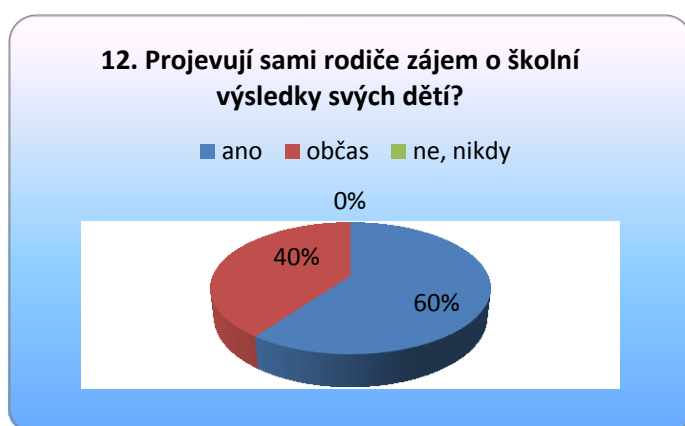
Zdroj: Autorka

Na otázku, zda žáci pijí alkoholické nápoje, odpovědělo 47% učitelů *ano*. 40% dotázaných odpovědělo *nevím* a 13% odpovědělo *občas*. *Ne, nikdy* neodpověděl nikdo.

Učitelé SOŠ a SOU zaznamenali ve třech případech *ano*, ve dvou případech *nevím*. Učitelé Gymnázia odpověděli 2krát *ano*, 2krát *nevím* a 1krát *občas*. Shodně odpověděli i učitelé Obchodní akademie.

Žáci středních škol se běžně setkávají s pitím alkoholických nápojů v restauracích a nočních diskotékách či barech. V minulosti bylo zaznamenáno mnoho případů, kdy byly nezletilým prodávány alkoholické nápoje.

Graf 45 Vyhodnocení otázky č. 12 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 45 Odpovědi učitelů na otázku č. 12

	Ano		Občas		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	2	13%	3	20%	0	0%
Gymnázium	4	27%	1	7%	0	0%
Obchodní akademie	3	20%	2	13%	0	0%

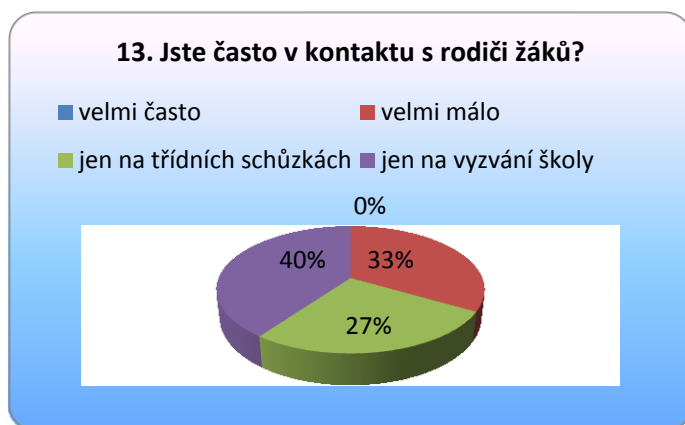
Zdroj: Autorka

Co se týká zájmu rodičů o školní výsledky svých dětí, nejčastější odpovědí bylo *ano*, tj. 60% všech dotázaných. Zbývajících 40% respondentů odpovědělo *občas*. *Ne, nikdy* neodpověděl žádný z dotázaných.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 2krát *ano* a 3krát *občas*. Odpovědi učitelů Gymnázia byly odlišné. Ti odpověděli 4krát *ano* a pouze 1krát *občas*. Učitelé Obchodní akademie: 3krát *ano* a 2krát *občas*.

Sama ze své zkušenosti vím, jak důležitá je ve vzdělávání a výchově žáků spolupráce školy a rodiny. Také však vím, jak tato spolupráce funguje v reálném životě. Mnoho rodičů příliš neprojevuje zájem o studium vlastních dětí a nezajímají se o jejich výsledky. V některých případech, když se jim cokoli na jednání školy nelíbí, dávají pak v konečném důsledku vinu škole.

Graf 46 Vyhodnocení otázky č. 13 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 46 Odpovědi učitelů na otázku č. 13

	Velmi často		Jen na třídních schůzkách		Jen na vyzvání školy		Velmi málo	
SOU a SOŠ	0	0%	1	7%	3	20%	1	7%
Gymnázium	0	0%	2	13%	2	13%	1	7%
Obchodní akademie	0	0%	1	7%	1	7%	3	20%

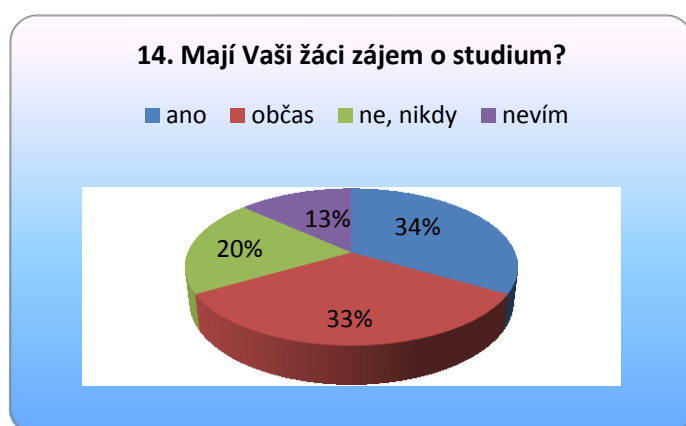
Zdroj: Autorka

Na otázku „Jste často v kontaktu s rodiči žáků?“ žádný z učitelů nezaznamenal odpověď *velmi často*. Nejčastější odpovědí bylo *jen na vyzvání školy*, a to 40% odpovědí. *Velmi málo* odpovědělo 33% učitelů, *jen na třídních schůzkách* odpovědělo 27% dotazovaných.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 3krát *jen na vyzvání školy*, 1krát *velmi málo*, 1krát *jen na třídních schůzkách*. Jiné byly odpovědi učitelů Gymnázia: 2krát *jen na vyzvání školy*, 2krát *jen na třídních schůzkách* a 1krát *velmi málo*. Učitelé Obchodní akademie odpověděli 1krát *jen na vyzvání školy*, 3krát *velmi málo*, 1krát *jen na třídních schůzkách*.

Kontakt rodiny a školy je jak pro studenty, tak pro školu velmi užitečný. Tímto způsobem se dá velmi často předejít problémům nebo napravit špatnou kázeň či studijní výsledky žáků.

Graf 47 Vyhodnocení otázky č. 14 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 47 Odpovědi učitelů na otázku č. 14

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	1	7%	1	7%	1	7%	2	13%
Gymnázium	3	20%	1	7%	0	0%	1	7%
Obchodní akademie	1	7%	3	20%	1	7%	0	0%

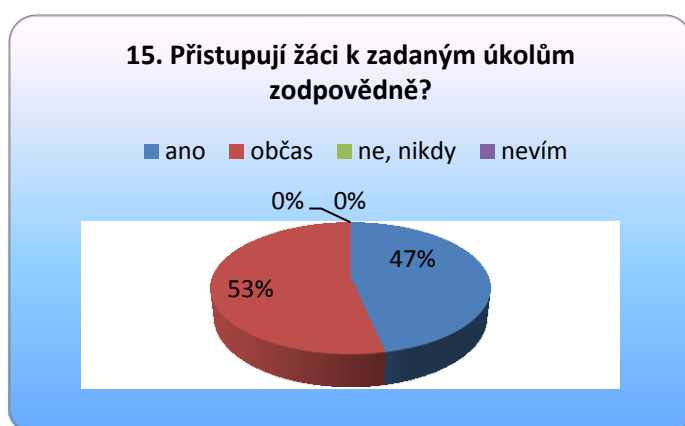
Zdroj: Autorka

Otázka číslo 14 byla vyhodnocena takto: učitelé SOŠ a SOU odpověděli shodně v odpovědích *ano*, *občas* a *nevím* – 7%. *Ne, nikdy* odpovědělo 13% dotazovaných. Učitelé Gymnázia odpovídali poněkud odlišněji. *Ano* odpovědělo 20% učitelů, *občas* 7%, *nevím* neodpověděl nikdo, *ne, nikdy* 7%. Učitelé Obchodní akademie odpověděli v 7% *ano*, ve 20% *občas* a v 7% *nevím*. *Ne, nikdy* neodpověděl nikdo. Jak je patrné z odpovědí, učitelé se v každé škole v názorech rozcházejí.

Shodné co do počtu odpovědí byly odpovědi *ano* a *občas* – 5krát *ano* a 5krát *občas*. *Ne, nikdy* – odpověď 3krát, *nevím* – 2 odpovědi.

Podle mého názoru se zájem žáků o studium na středních školách všeobecně snižuje. Zvláště na středních odborných učilištích, kde se jejich zájem projevuje opravdu jen u některých žáků. Jiná situace je zjevně na školách jako jsou gymnázia. Zde se jejich zájem o studium předpokládá.

Graf 48 Vyhodnocení otázky č. 15 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 48 Odpovědi učitelů na otázku č. 15

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	1	7%	4	27%	0	0%	0	0%
Gymnázium	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%
Obchodní akademie	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na tuto otázku nikdo z dotazovaných neodpověděl *nevím* a *ne, nikdy*. Téměř shodné procento odpovědí bylo *ano* a *občas*. *Ano* odpovědělo 47% dotazovaných a *občas* odpovědělo 53% dotazovaných.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 1krát *ano* a 4krát *občas*, učitelé Gymnázia a Obchodní akademie odpovídali shodně: 3krát *ano* a 2krát *občas*.

Z výsledků dotazníku je patrné, že žáci nejsou vždy zodpovědní při plnění svých úkolů. Nechce se jim pracovat na přidělených úkolech, a pokud je splní, neberou toto plnění jako užitečné, ale spíše na obtíž.

Graf 49 Vyhodnocení otázky č. 16 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 49 Odpovědi učitelů na otázku č. 16

	Ano		Ne		Nevím	
SOU a SOŠ	1	7%	3	20%	1	7%
Gymnázium	3	20%	1	7%	1	7%
Obchodní akademie	1	7%	2	13%	2	13%

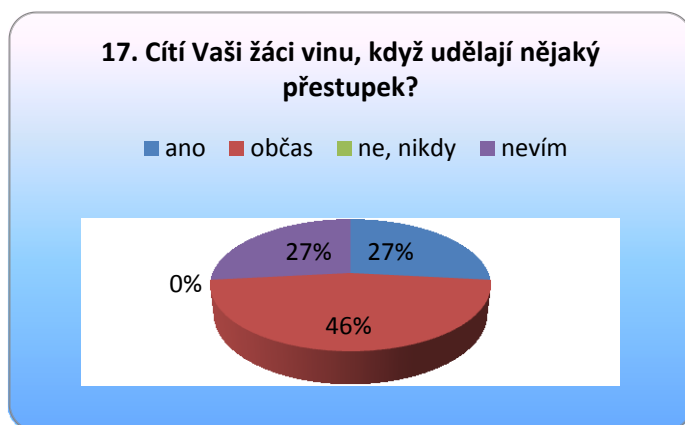
Zdroj: Autorka

Učitelé nejčastěji na tuto otázku odpověděli *ne*, a to 40%. *Ano* odpovědělo 33% učitelů, *nevím* odpovědělo 27% dotazovaných.

Na otázku, zda žáky baví studium zvoleného oboru, odpověděli učitelé SOŠ a SOU nejvícekrát *ne* – 3krát, potom shodně 1krát *ano* a 1krát *nevím*. Nejčastější odpovědi učitelů Gymnázia bylo *ano* – 3krát, dále shodná odpověď 1krát *ne* a 1krát *nevím*. Učitelé Obchodní akademie odpověděli shodně 2krát *ne* a 2krát *nevím*, dále pak 1krát *ano*.

Žáci si po ukončení základního vzdělání volí školy a studium, které je má připravit na jejich budoucí povolání. Je velmi smutné, když je jejich zvolený obor příliš nebaví. Je zřejmé, že je ani v budoucnu práce v oboru, který vystudovali, nebude příliš bavit. Často se také stává, že žáci ani tuto práci v oboru později nevykonávají.

Graf 50 Vyhodnocení otázky č. 17 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 50 Odpovědi učitelů na otázku č. 17

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	1	7%	2	13%	2	13%	0	0%
Gymnázium	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	3	20%	1	7%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku, zda žáci cítí vinu za svoje přestupky, odpověděli učitelé nejčastěji *občas* – 46% ze všech dotazovaných. Dále pak 27% odpovědělo *ano* a 27% odpovědělo *nevím*. *Ne, nikdy* neodpověděl nikdo z nich.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 1krát *ano*, 2krát *občas* a 2krát *nevím*. *Ne, nikdy* neodpověděl žádný z dotazovaných. Učitelé Gymnázia odpověděli 2krát *ano*, 2krát *občas* a 1krát *nevím*. Opět nikdo z dotazovaných neodpověděl *ne, nikdy*. Učitelé Obchodní akademie odpověděli 1krát *ano*, 3krát *občas* a 1krát *nevím*.

Graf 51 Vyhodnocení otázky č. 18 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 51 Odpovědi učitelů na otázku č. 18

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	4	27%	1	7%	0	0%	0	0%
Gymnázium	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%
Obchodní akademie	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na tuto otázku bylo nejčastěji odpovězeno *ano* – 60%. Následovala odpověď *občas* – 33%, pak odpověď *nevím* – 7%. *Ne, nikdy* neodpověděl žádný z dotázaných učitelů.

Učitelé SOŠ a SOU nejčastěji odpověděli *ano* – 4krát, dále pak 1krát *občas*. Odpověď *nevím* a *ne, nikdy* nebyla zaznamenána. Učitelé Gymnázia odpověděli 3krát *ano* a 2krát *občas*. Stejně i tady nebyla zaznamenána odpověď *nevím* a *ne, nikdy*. Učitelé Obchodní akademie odpovídali odlišně, a to: *ano* odpověděli 2krát, *občas* odpověděli také 2krát a *nevím* odpověděli 1krát. *Ne, nikdy* nebylo zaznamenáno.

Chození za školu je v současné době u žáků zcela běžným jevem. Je sice postizitelným školním přestupkem, přesto ne však takovým způsobem, aby si z tohoto postihu dělali těžkou hlavu. Žáci jsou pak po pololetním či závěrečném klasifikačním období schopni absolvovat přezkoušení z některých předmětů a mohou pokračovat ve studiu. Přezkoušení se na všech školách provádí bohužel ve velkém počtu.

Graf 52 Vyhodnocení otázky č. 19 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 52 Odpovědi učitelů na otázku č. 19

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%
Gymnázium	2	13%	3	20%	0	0%	0	0%
Obchodní akademie	2	13%	3	20%	0	0%	0	0%

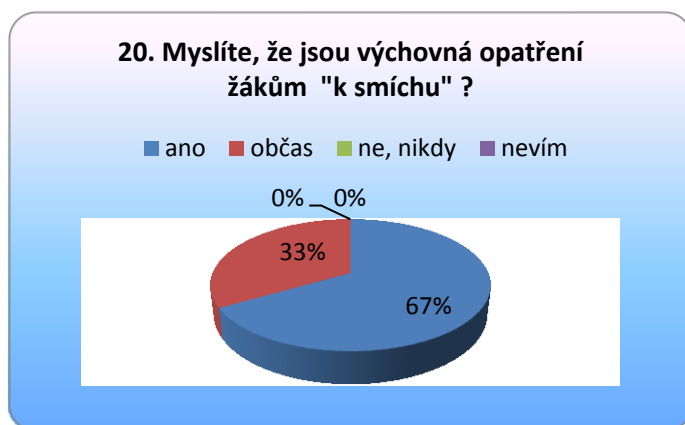
Zdroj: Autorka

Zaznamenané odpovědi jsou: 53% *občas*, 47% *ano*. *Nevím* a *ne, nikdy* nebylo zaznamenáno na žádné škole.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 3krát *ano* a 2krát *občas*. Učitelé Gymnázia odpověděli 2krát *ano* a 3krát *občas* a učitelé Obchodní akademie odpověděli shodně – 2krát *ano* a 3krát *občas*.

Výchovná opatření jako jsou například důtky třídních učitelů nebo důtky ředitele a snížené známky z chování jsou na středních školách velmi častým jevem. Jak je patrné z dotazníku, žáci si z nich nedělají příliš těžkou hlavu. Jak se zdá, výchovná opatření žáci považují za zcela běžný školní jev.

Graf 53 Vyhodnocení otázky č. 20 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 53 Odpovědi učitelů na otázku č. 20

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	4	27%	1	7%	0	0%	0	0%
Gymnázium	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%
Obchodní akademie	3	20%	2	13%	0	0%	0	0%

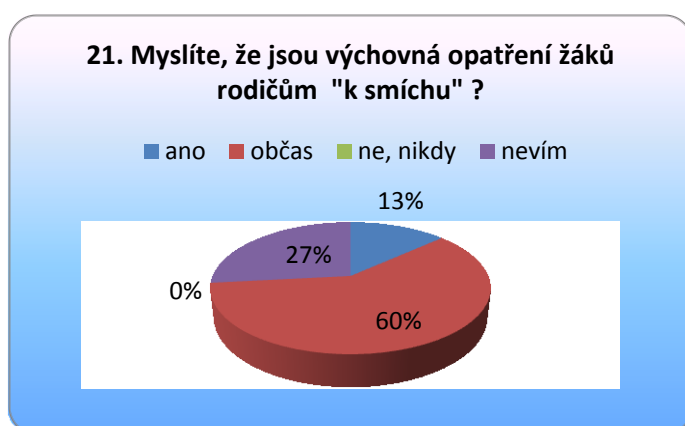
Zdroj: Autorka

Co se týká vážnosti výchovných opatření, nejčastější odpovědí bylo *ano*, a to 67%. Následovala odpověď *občas* – 33%. *Nevím* a *ne, nikdy* neodpověděl nikdo z dotázaných.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli 4krát *ano* a 1krát *občas*. Učitelé Gymnázia a Obchodní akademie odpověděli shodně – 3krát *ano* a 2krát *občas*.

Žáci si z výchovných opatření nedělají velké starosti. Považují je za běžné a příliš se tím netrápí. Vyskytují se ve školách tak často, že je někteří žáci považují za běžnou součást jejich studia.

Graf 54 Vyhodnocení otázky č. 21 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 54 Odpovědi učitelů na otázku č. 21

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	1	7%	3	20%	1	7%	0	0%
Gymnázium	0	0%	4	27%	1	7%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	2	13%	2	13%	0	0%

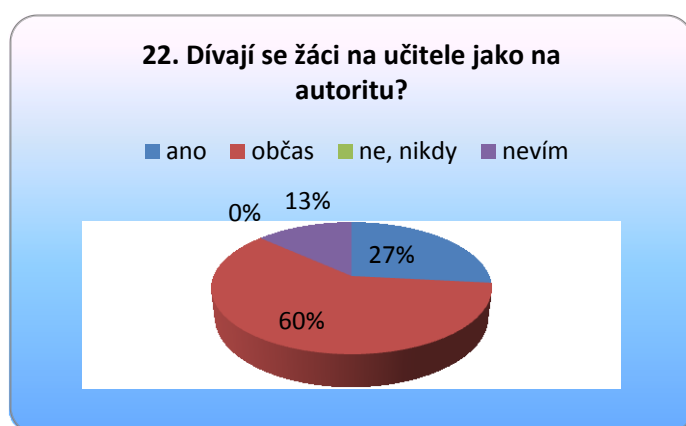
Zdroj: Autorka

Na otázku vážnosti rodičů u výchovných opatření jejich dětí byly zaznamenány tyto odpovědi. Učitelé nejčastěji odpověděli *občas* – 60%, *nevím* odpověděli ve 27% a *ano* – 13%. *Ne, nikdy* nebylo v odpovědích zaznamenáno.

Učitelé SOŠ a SOU nejvíce odpovídali *občas*, tedy 3krát. Shodné byly odpovědi *ano* a *nevím* – 1krát. Nejčastější odpovědí učitelů Gymnázia bylo *občas* – 4krát, 1krát *nevím*. Odpověď *ano* a *ne, nikdy* nebyla zaznamenána. Učitelé obchodní akademie odpovídali odlišně: *ano* 1krát, *občas* 2krát a *nevím* 2krát. Taktéž odpověď *ne, nikdy* nebyla zaznamenána.

Podle zpracovaných odpovědí je patrné, že se učitelé občas setkávají s rodiči žáků, kteří neberou výchovná opatření svých dětí příliš vážně. Často se ale také vyskytovala odpověď, že učitelé ani neví, zda je to rodičům lhostejné nebo není.

Graf 55 Vyhodnocení otázky č. 22 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 55 Odpovědi učitelů na otázku č. 22

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%
Gymnázium	1	7%	4	27%	0	0%	0	0%
Obchodní akademie	1	7%	3	20%	1	7%	0	0%

Zdroj: Autorka

27% učitelů se domnívá, že žáci berou své učitele jako autoritu. Nikdo z nich se nedomnívá, že by tomu tak nebylo v žádném případě. Nejvíce učitelů si myslí, že jsou pro své žáky autoritou *občas*, a to 60% dotázaných. 13% učitelů odpovědělo, že *neví*.

Učitelé SOŠ a SOU odpověděli shodně 2krát *ano* a 2krát *občas*. 1krát odpověděli *nevím*. Nejčastější odpovědi učitelů Gymnázia bylo *občas* – 4krát, pak následovala odpověď *ano* – 1krát. *Nevím* a *ne, nikdy* neodpověděl nikdo z nich. I učitelé Obchodní akademie odpovídali nejčastěji *občas* – 3krát, pak shodně 1krát *ano* a 1krát *nevím*. *Ne, nikdy* neodpověděl nikdo z dotázaných.

Je velmi individuální, zda je učitel pro žáka autoritou či ne. To záleží i na osobnosti učitele, na tom, zda si dokáže ve třídě sjednat příznivé klima a dobrou pracovní atmosféru.

Graf 56 Vyhodnocení otázky č. 23 - učitelé

Zdroj: Autorka

Tabulka 56 Odpovědi učitelů na otázku č. 23

	Ano		Občas		Nevím		Ne, nikdy	
SOU a SOŠ	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%
Gymnázium	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%
Obchodní akademie	2	13%	2	13%	1	7%	0	0%

Zdroj: Autorka

Na otázku, zda se rodiče dívají na učitele jako na autoritu, bylo zodpovězeno shodně *ano* – 40% a *občas* – 40%. Zbývajících 20% odpovědělo *nevím*. Odpověď *ne, nikdy* nebyla zaznamenána.

Jak učitelé SOŠ a SOU, tak učitelé Gymnázia a Obchodní akademie odpověděli naprosto shodně: *ano* – 2krát, *občas* – 2krát, *nevím* – 1krát. Žádná odpověď *ne, nikdy*.

Z odpovědí je patrné, že se učitelé domnívají, že jsou pro rodiče autoritou nebo alespoň občas. Samozřejmě záleží na tom, jakou rodinnou výchovu měli sami rodiče ve svých původních rodinách.

9 Ověření předpokladů výzkumu

9.1 Ověření předpokladu č. 1

Předpoklad č. 1: Velmi častým projevem středoškoláků je záškoláctví

Předpokládali jsme, že záškoláctví je velmi častým projevem žáků na středních školách. Po vyhodnocení odpovědí (otázka č. 28 – žáci, otázka č. 18 – učitelé) bylo zjištěno, že mezi nejčastější odpovědi žáků se vyskytovala odpověď ne. Takto odpověděly $\frac{3}{4}$ dotázaných. K záškoláctví se přiznalo pouze 8 žáků, 24 žáků přiznalo, že občas za školu chodí. Je však velmi dobře známo, že záškoláctví je problém na všech typech škol. Jak jsem se již zmínila při vyhodnocování otázky č. 28, nedomnívám se, že by žáci k této odpovědi přistupovali příliš zodpovědně. Spíše odpovědi záměrně zkreslovali, aby zamaskovali i svoje vlastní chození za školu. Velmi často se kolegům stává, že vidí své žáky potulovat se ve městě, posedávat v parcích nebo se procházet po supermarketech. I sami rodiče mnohdy přiznávají, že nevědí o tak vysoké absenci svých dětí ve vyučování a domnívají se, že když jejich děti ráno odcházejí z domova a odpoledne přicházejí zpět, tak jsou ve škole. Bohužel tomu tak často není. Žáci ale učitelům pak sdělí, že nebyli ve škole, protože jim „nebylo dobře“.

Učitelé na rozdíl od žáků odpovídali opačně. Z 60% odpověděli, že jejich žáci chodí za školu a ve 33% odpověděli, že žáci chodí za školu občas. Tedy to, že by žáci za školu nechodili, nezaznamenal nikdo z dotázaných.

Odpovědi žáků a učitelů jsou tedy v rozporu.

Předpoklad č. 1 **byl potvrzen**.

9.2 Ověření předpokladu č. 2

Předpoklad č. 2: Žáci SOU mají menší zájem o vzdělávání v oboru než žáci gymnázia

Předpokládali jsme, že žáci středních odborných učilišť projevují menší zájem o studium a vzdělávání, než žáci – maturanti na gymnáziu (otázka č. 26, 27). Z dotazníku vyplývá, že 78% dotazovaných žáků Středního odborného učiliště odpovědělo, že je chození do školy baví jenom někdy. Gymnaziální žáci odpověděli

někdy v 54%. Chůzení do školy baví v SOU pouze 14% dotázaných, na Gymnáziu jde o 27%.

Další otázka zněla: Baví tě obor, který studuješ? Žáci SOU odpověděli ve 28% ano, ve 28% je studium v jejich oboru nebaví. U studentů Gymnázia byly odpovědi příznivější. Studium baví 42% dotázaných a 16% ne.

Předpoklad č. 2 **byl potvrzen**.

9.3 Ověření předpokladu č. 3

Předpoklad č. 3: Žáci SOU mají horší chování než žáci gymnázia

Předpokládali jsme, že chování žáků na těchto typech škol budou rozdílné. Tento předpoklad se bohužel nepotvrdil. Odpovědi žáků, které se týkaly jejich chování ve škole i chování mimo školu, se procentuálně příliš nelišily. Ani odpovědi učitelů SOU a Gymnázia nezaznamenaly žádné význačné rozdíly.

Předpoklad č. 3 **nebyl potvrzen**.

10 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaké anormální chování se u žáků různých typů středních škol vyskytuje. Cílem také bylo zjistit, jaké jsou názory učitelů, kteří působí na daných školách, na chování a nekázeň žáků těchto škol. Velká většina škol se v současné době potýká s nevhodným chováním a nekázní svých žáků. Nejde jen o školy střední, ale zhoršená úroveň chování se vyskytuje již na základních školách.

V dnešní uspěchané době, kdy rodiče nevěnují dostatek času svým dětem, kdy příliš nedohlíží na to, jak tráví děti svůj volný čas, mají tyto faktory vliv na jejich celkové chování. V současných rodinách v poslední době výrazně ubývá také společně stráveného času. O to víc by mělo záležet na kvalitě toho času, který může rodina strávit spolu. Rodina má pro děti důležitý a nezastupitelný význam. Rodina a sociální vztahy v rodině i způsoby výchovy jsou pro dítě velkým zázemím, z něhož bude dítě vycházet, až bude samo zakládat svoji rodinu. Rodiče jsou pro své děti největšími vzory. A děti jsou pak jejich odrazem, jsou jejich zrcadla, ve kterých by se měli rodiče vidět a umět tak hodnotit i sami sebe.

Jestliže bychom chtěli změnit chování žáků, mnohdy bychom měli začít právě u jejich rodičů a snažit se něco změnit v první řadě u nich. Úloha rodičů, ale také učitelů, je nezastupitelná a nenahraditelná. Kdo z nich má větší odpovědnost za chování žáků ve škole i mimo školu? To je otázka, na kterou nelze jednoznačně odpovědět. Výchovné problémy, ale i výsledky školního vzdělávání ve školách nabývají na vážnosti. Dochází k agresivnímu chování, k šikanování žáků, časté konzumaci alkoholu či užívání návykových látek. Žákům se nechce učit.

Učitelé předstupující před žáky ve třídě jsou postaveni před nelehký úkol. Musí je neustále motivovat k práci, být autoritou a dobrým rádcem zároveň. Musí čelit mnoha nepříjemným situacím a nekázní a zároveň se snažit dosáhnout vytyčeného výchovného a vzdělávacího cíle.

Ve své diplomové práci se zabýváme názorem žáků na jejich chování, také názorem učitelů na chování těchto žáků. Úkolem bylo zjistit, jak se žáci chovají ve škole i mimo školu, jak tráví svůj volný čas a jak přistupují ke školním povinnostem. Z provedeného výzkumu jsme zjistili, že záškoláctví podle názoru učitelů středních škol patří mezi nejčastější projevy žáků na těchto středních školách. Takové odpovědi

byly zaznamenány u 60% respondentů. Dále jsme zjišťovali, zda mají žáci Středního odborného učiliště menší zájem o studium než žáci Gymnázia. Opět je z výsledků průzkumu zjevné, že se tento předpoklad potvrdil. Je to zřejmě tím, že žáci na učilištích nemají takovou motivaci, jako žáci jiných středních škol. Gymnazisté se ve většině případů po dobu studia připravují na vysoké školy a kladou si vyšší cíle, než žáci SOU. Bývají na sebe náročnější, chtějí něčeho dosáhnout. Z průzkumu je také patrné, že chování žáků SOU a chování žáků Gymnázia není nijak odlišné, jak jsme původně nepředpokládali.

Aby se daly kázeňské přestupky žáků řešit, je důležitá spolupráce rodiny a školy. Kontakt s rodiči žáků se podaří navázat téměř vždy, bohužel se ale řešení kázně v některých případech mívá účinkem. Rodiče se zúčastní výchovné komise svého dítěte, slíbí nápravu, ale skutečnost je pak jiná. Setkáváme se nejen s nezájmem žáka, ale někdy bohužel i s nezájmem rodičů. Autorita učitele je značně snížena.

Jsme schopni jako řadoví učitelé tento problém vyřešit? Myslím, že v současné době ne. Přesto musíme před své žáky předstupovat s elánem a s velkým pracovním nasazením. Musíme jim být osobním příkladem, probouzet v nich dobrý pocit z dobře vykonané práce a vést je k odpovědnosti za své činy, aby se pak mohli i oni sami v dospělosti druhému podívat zpřímá do očí.

11 Seznam použité literatury

1. AUGER, M. T., BOUCHARLAT, CH. *Učitel a problémový žák*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-907.
2. BENDL, S. *Školní kázeň. Metody a strategie*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2001. 267 s. ISBN 80-85866-80-3.
3. CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál, 1994. 289 s. ISBN 80-7178-014-6.
4. ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 1996. 302 s. ISBN 80-85866-15-3.
5. DOBSON, J. *Láska a kázeň ve výchově dětí*. Praha: Návrat domů, 1997. ISBN 80-85495-58-9.
6. EYRE, R., EYROVÁ, L. *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-360-9.
7. FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 384 s. ISBN 80-7178-063-4.
8. HELUS, Z. a kol. *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. Praha: SPN, 1979. 263 s.
9. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
10. CHLUP, O. *Rukověť přirozené mravouky ve škole*. Díl I. Praha: Česká grafická unie, 1922.
11. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Zásady kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
12. KÁDNER, O. *Základy obecné pedagogiky*. Díl 1. Praha: Česká grafická unie, 1922.
13. KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 1991. ISBN 80-7178-965-8.
14. KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.
15. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.

16. PECINA, P., ZORMANOVÁ, L. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 147 s. ISBN 978-80-210-4834-8.
17. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
18. ROTTEROVÁ, B. *Kázeň a problematika jejího utváření*. Praha: Univerzita Karlova, 1973.
19. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.
20. UHER, J. *Problém kázně*. Praha: DK, 1924. 152 s.
21. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7178-488-8

12 Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví	53
Tabulka 2 Odpovědi žáků na otázku č. 1	55
Tabulka 3 Odpovědi žáků na otázku č. 2	56
Tabulka 4 Odpovědi žáků na otázku č. 3	57
Tabulka 5 Odpovědi žáků na otázku č. 4	58
Tabulka 6 Odpovědi žáků na otázku č. 5	59
Tabulka 7 Odpovědi žáků na otázku č. 6	60
Tabulka 8 Odpovědi žáků na otázku č. 7	61
Tabulka 9 Odpovědi žáků na otázku č. 8	62
Tabulka 10 Odpovědi žáků na otázku č. 9	63
Tabulka 11 Odpovědi žáků na otázku č. 10	64
Tabulka 12 Odpovědi žáků na otázku č. 11	65
Tabulka 13 Odpovědi žáků na otázku č. 12	66
Tabulka 14 Odpovědi žáků na otázku č. 13	67
Tabulka 15 Odpovědi žáků na otázku č. 14	68
Tabulka 16 Odpovědi žáků na otázku č. 16	70
Tabulka 17 Odpovědi žáků na otázku č. 17	71
Tabulka 18 Odpovědi žáků na otázku č. 18	72
Tabulka 19 Odpovědi žáků na otázku č. 19	73
Tabulka 20 Odpovědi žáků na otázku č. 20	74
Tabulka 21 Odpovědi žáků na otázku č. 21	75
Tabulka 22 Odpovědi žáků na otázku č. 22	76
Tabulka 23 Odpovědi žáků na otázku č. 23	77
Tabulka 24 Odpovědi žáků na otázku č. 25	79
Tabulka 25 Odpovědi žáků na otázku č. 26	80
Tabulka 26 Odpovědi žáků na otázku č. 27	81
Tabulka 27 Odpovědi žáků na otázku č. 28	82
Tabulka 28 Odpovědi žáků na otázku č. 30	84
Tabulka 29 Odpovědi žáků na otázku č. 31	85
Tabulka 30 Odpovědi žáků na otázku č. 32	86
Tabulka 31 Odpovědi žáků na otázku č. 33	87
Tabulka 32 Odpovědi žáků na otázku č. 34	88

Tabulka 33 Odpovědi žáků na otázku č. 35	89
Tabulka 34 Odpovědi učitelů na otázku č. 1	92
Tabulka 35 Odpovědi učitelů na otázku č. 2	93
Tabulka 36 Odpovědi učitelů na otázku č. 3	94
Tabulka 37 Odpovědi učitelů na otázku č. 4	95
Tabulka 38 Odpovědi učitelů na otázku č. 5	96
Tabulka 39 Odpovědi učitelů na otázku č. 6	97
Tabulka 40 Odpovědi učitelů na otázku č. 7	98
Tabulka 41 Odpovědi učitelů na otázku č. 8	99
Tabulka 42 Odpovědi učitelů na otázku č. 9	100
Tabulka 43 Odpovědi učitelů na otázku č. 10	101
Tabulka 44 Odpovědi učitelů na otázku č. 11	102
Tabulka 45 Odpovědi učitelů na otázku č. 12	103
Tabulka 46 Odpovědi učitelů na otázku č. 13	104
Tabulka 47 Odpovědi učitelů na otázku č. 14	105
Tabulka 48 Odpovědi učitelů na otázku č. 15	106
Tabulka 49 Odpovědi učitelů na otázku č. 16	107
Tabulka 50 Odpovědi učitelů na otázku č. 17	108
Tabulka 51 Odpovědi učitelů na otázku č. 18	109
Tabulka 52 Odpovědi učitelů na otázku č. 19	110
Tabulka 53 Odpovědi učitelů na otázku č. 20	111
Tabulka 54 Odpovědi učitelů na otázku č. 21	112
Tabulka 55 Odpovědi učitelů na otázku č. 22	113
Tabulka 56 Odpovědi učitelů na otázku č. 23	114
 Graf 1 Počet zastoupení respondentů podle pohlaví	53
Graf 2 Vyhodnocení otázky č. 1 - žáci	55
Graf 3 Vyhodnocení otázky č. 2 - žáci	56
Graf 4 Vyhodnocení otázky č. 3 - žáci	57
Graf 5 Vyhodnocení otázky č. 4 - žáci	58
Graf 6 Vyhodnocení otázky č. 5 - žáci	59
Graf 7 Vyhodnocení otázky č. 6 - žáci	60
Graf 8 Vyhodnocení otázky č. 7 - žáci	61
Graf 9 Vyhodnocení otázky č. 8 - žáci	62

Graf 10 Vyhodnocení otázky č. 9 - žáci	63
Graf 11 Vyhodnocení otázky č. 10 - žáci	64
Graf 12 Vyhodnocení otázky č. 11 - žáci	65
Graf 13 Vyhodnocení otázky č. 12 - žáci	66
Graf 14 Vyhodnocení otázky č. 13 - žáci	67
Graf 15 Vyhodnocení otázky č. 14 - žáci	68
Graf 16 Vyhodnocení otázky č. 16 - žáci	70
Graf 17 Vyhodnocení otázky č. 17 - žáci	71
Graf 18 Vyhodnocení otázky č. 18 - žáci	72
Graf 19 Vyhodnocení otázky č. 19 - žáci	73
Graf 20 Vyhodnocení otázky č. 20 - žáci	74
Graf 21 Vyhodnocení otázky č. 21 - žáci	75
Graf 22 Vyhodnocení otázky č. 22 - žáci	76
Graf 23 Vyhodnocení otázky č. 23 - žáci	77
Graf 24 Vyhodnocení otázky č. 25 - žáci	79
Graf 25 Vyhodnocení otázky č. 26 - žáci	80
Graf 26 Vyhodnocení otázky č. 27 - žáci	81
Graf 27 Vyhodnocení otázky č. 28 - žáci	82
Graf 28 Vyhodnocení otázky č. 30 - žáci	84
Graf 29 Vyhodnocení otázky č. 31 - žáci	85
Graf 30 Vyhodnocení otázky č. 32 - žáci	86
Graf 31 Vyhodnocení otázky č. 33 - žáci	87
Graf 32 Vyhodnocení otázky č. 34 - žáci	88
Graf 33 Vyhodnocení otázky č. 35 - žáci	89
Graf 34 Vyhodnocení otázky č. 1 - učitelé	92
Graf 35 Vyhodnocení otázky č. 2 - učitelé	93
Graf 36 Vyhodnocení otázky č. 3 - učitelé	94
Graf 37 Vyhodnocení otázky č. 4 - učitelé	95
Graf 38 Vyhodnocení otázky č. 5 - učitelé	96
Graf 39 Vyhodnocení otázky č. 6 - učitelé	97
Graf 40 Vyhodnocení otázky č. 7 - učitelé	98
Graf 41 Vyhodnocení otázky č. 8 - učitelé	99
Graf 42 Vyhodnocení otázky č. 9 - učitelé	100
Graf 43 Vyhodnocení otázky č. 10 - učitelé	101

Graf 44 Vyhodnocení otázky č. 11 - učitelé.....	102
Graf 45 Vyhodnocení otázky č. 12 - učitelé.....	103
Graf 46 Vyhodnocení otázky č. 13 - učitelé.....	104
Graf 47 Vyhodnocení otázky č. 14 - učitelé.....	105
Graf 48 Vyhodnocení otázky č. 15 - učitelé.....	106
Graf 49 Vyhodnocení otázky č. 16 - učitelé.....	107
Graf 50 Vyhodnocení otázky č. 17 - učitelé.....	108
Graf 51 Vyhodnocení otázky č. 18 - učitelé.....	109
Graf 52 Vyhodnocení otázky č. 19 - učitelé.....	110
Graf 53 Vyhodnocení otázky č. 20 - učitelé.....	111
Graf 54 Vyhodnocení otázky č. 21 - učitelé.....	112
Graf 55 Vyhodnocení otázky č. 22 - učitelé.....	113
Graf 56 Vyhodnocení otázky č. 23 - učitelé.....	114

13 Seznam příloh

Obrázek 1 Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Znojmo, Dvořákova 19

Obrázek 2 Gymnázium Dr. Karla Polesného ve Znojmě, Komenského nám. 4

Obrázek 3 Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní zkoušky ve Znojmě, Přemyslovců 4

14 Přílohy

Obrázek 4 Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Znojmo, Dvořákova 19

Obrázek 5 Gymnázium Dr. Karla Polesného ve Znojmě, Komenského nám. 4

**Obrázek 6 Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní zkoušky ve Znojmě,
Přemyslovců 4**

